

FOLKESKOLEN

FORSKNING

FAGBLAD FOR UNDERVISERE

NR. 22 | 20. DECEMBER | 2018

Flere og flere elever har angst og stress

Forskere undersøger, om resiliens- og trivselsarbejde i skolen kan gøre børn mere robuste.

SIDE 4

STYRINGS PARADIGMER
Hvad styrer skolen og dens lærere?

SIDE 33

TIP TIL IT
I KLASSEN

SIDE 30

SE ÅRETS
BØGER

SIDE 50

FORSKNINGSBASERED E MASTERUDDANNELSER

LÆREPROCESSER

Styrker den teoretiske ballast inden for læring, organisationsudvikling, evaluering og procesledelse. Giver kompetencer til at iværksætte, udvikle og vurdere mange slags læringsmiljøer og læreprocesser. Tilfører jobs inden for læring mere indhold og kvalitet. Gode muligheder for specialisering og enkeltfag.

SEMINARER I AALBORG
MPL.EVU.AAU.DK

INNOVATION OG KREATIVT LÆRINGSDESIGN

Giver et fagligt stærkt fundament til at arbejde med de nye kompetencemål om kreativitet, innovation og entreprenørskab. Kompetencer til at designe kreative og innovative læreprocesser med inddragelse af kunstens, sansernes, kroppens og legens virkemidler – til gavn for trivsel og inklusion.

SEMINARER I AALBORG
KREA.EVU.AAU.DK

PÆDAGOGISK LEDELSE

Bidrager effektivt til en stærk faglig samarbejdskultur, der styrker læring og trivsel hos børn og unge – samt arbejdsglæden for lærere og pædagoger. Giver ledelsesmæssige færdigheder indenfor bl.a. teoretisk og metodisk indsigt i læringsledelse, pædagogisk medarbejderudvikling, institutionsudvikling og pædagogisk udvikling.

SEMINARER I AALBORG
OG KØBENHAVN
MPL.EVU.AAU.DK

ORGANISATORISK COACHING OG LÆRING

Giver kompetencer i facilitering af dialogiske læreprocesser på individ- og gruppeniveau. Giver indsigt i – og forståelse for – forskellige ledelsesparadigmer. Styrker kompetencen til ledelse af organisatoriske forandringsprocesser.

SEMINARER I AALBORG
OG KØBENHAVN
MOC.EVU.AAU.DK

LEDELSES- OG ORGANISATIONSPSYKOLOGI

Giver forskningsbaseret viden om psykologien i disciplinen 'ledelse af mennesker og organisationer'. Kompetencer inden for ledelse af læring og organisationsudvikling, følelser, motivation, kreativitet, magt, procesledelse, trivsel, intervention og evalueringsprocesser. Fokus på egen faglige og personlige udvikling.

SEMINARER I AALBORG
LOOP.EVU.AAU.DK

OFFENTLIG KAPACITETSOPBYGNING OG SAMSKABELSE

Hvordan kommer den offentlige sektor 'klogt' videre efter årene med New Public Management? Stærke teoretiske og praktiske kompetencer til at gå foran med nødvendige forandringsprocesser, hvor samskabelse indgår som et vigtigt bidrag til opbygning af ny læring og ny kapacitet. Også kaldet Capacity Building.

SEMINARER I AALBORG
MOKS.EVU.AAU.DK

AALBORG UNIVERSITET

EFTERUDDANNELSE
9940 9420 (KL .12-15)
EVU@AAU.DK
WWW.EVU.AAU.DK

Lektor **Hans Henrik Knoop** forsker i resiliens og trivsel.

Professor **Jacob Torfing** vil vende styringen i skolerne.

Lærer **Anette Petersen** er med i et projekt om elevers robusthed.

Byd op til skoledans

► Så er det jul igen. Overalt på skolerne lyser december af nissevenner, adventslys, julesange, klassehygge og juleeventyr. Traditioner, som ikke fører direkte mod læring og gode karakterer og testresultater. De er også besværlige og skal forberedes og holdes i gang. Men traditionerne er med til at skabe stemning, tryghed ved gentagelsen fra sidste år og en følelse af glæde og sammenhold i klassen og på skolen. Vi vil ikke undvære dem.

I dette sidste nummer af *Folkeskolen* inden ferien kan du så fundere lidt over, hvad den type aktiviteter også betyder. For i det blad, du sidder med, har vi blandt andet samlet ny dansk forskning i, hvad der skal til, for at elever, børn og klasser skaber en større modstandsdygtighed i forhold til omskiftelser i det moderne liv. Her spiller klas-sesammenhold og tryghed en stor rolle. Så juletraditionerne udfylder en vigtig rolle i et ofte stresset børneliv og polstrer eleverne med mere robusthed.

At undervise i robusthed, resiliens, som det sker i den forskning, som er refereret i bladet, er meget omdiskuteret. Forsøger man nu bare at træne eleverne i at klare en stadig mere stresset hverdag i stedet for at ændre på de betingelser, der betyder,

at mange elever har det rigtig skidt i dag? Eller er det under alle omstændigheder godt at arbejde med det, som Per Schultz Jørgensen sammenligner med »karakterdannelse?« At lære, hvordan man for eksempel kan skabe en tryk relation til andre, kan i sig selv ikke være dårligt. Men det erstatter naturligvis ikke arbejdet for at forbedre vilkårene.

Og hvad var det så lige, der skete med målstyring og New Public Management? Når det gælder jul, har traditionerne i skolen været fredet i forhold til at levere på læringsmål.

Men hvad med målstyringen resten af tiden? Det ser vi på i dette blads andet tema. New Public Management er ved at dø ud - bortset fra i Finansministeriet, hvor begrebet stadig humper rundt på stengangene. Hvad kommer i stedet? Givet at de seneste forskningsrapporter viser, at reformen ikke har leveret det, politikerne ønskede, og givet at økonomien ikke pludselig ændrer sig radikalt, skri-ger situationen på kreativitet og nye ideer.

Det er en gylden mulighed for lærerne til at komme på banen og påvirke, hvordan skolen skal styres, mener forskerne: »Jeg efterlyser, at man som stand går ind og byder op til dans. Lærerne skal varedeklare sig selv. Gå ud og vis, hvad god fagprofessionalisme anno 2018 er«, opfordrer en forsker.

Tiden er - som alle lærere ved - løbet fra den holdning, at skolen bare skal overlades til de professionelle, for de ved bedst. Ligesom de fleste andre professioner er lærere i dag nødt til at kunne forklare sig og overbevise andre om de gode tanker. Når det gælder juletraditioner, er det heldigvis ret nemt.

Rigtig god jul. ☘

Hanne Birgitte Jørgensen,
ansv. chefredaktør

HBO@FOLKESKOEN.DK

Langt flere børn er stressede og deprimerede

Stress, depressioner, spiseforstyrrelser og andre former for mistrivsel. Forskerne er enige om, at der er mange pressede skoleelever i dagens Danmark. Spørgsmålet er, om det kan hjælpe at arbejde med børnenes modstandskraft.

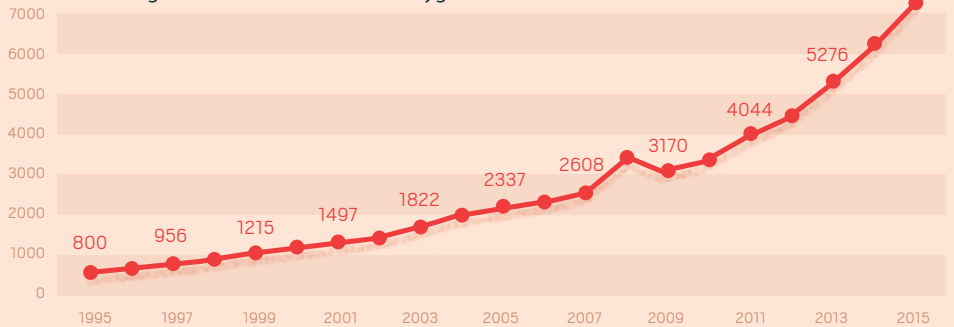
Folkeskolen Forskning har talt med seks danske forskere om børns trivsel. Der forskes i øjeblikket flere steder i, om arbejde med robusthed og resiliens i skolen kan være en hjælp for eleverne. Den forskning ser vi nærmere på i dette tema. Forskerne er ikke alle enige om, hvorvidt det er vejen frem, men en ting er de enige om: Danske skolebørn er pressede. Af kravene fra skolen - karakterer, test, uddannelsesvalg med adgangskrav - af sociale medier, hvor man skal være på og se ud 24 timer i døgnet. Nogle af forskerne mener også, at børnene fra starten er blevet mindre modstandsdygtige efter en opvækst i daginstitutioner med dårlige normeringer og med forældre, der ikke har fået stillet kærlige krav til dem.

Statistikkerne taler et tydeligt sprog. En rapport fra Center for Skoleforskning konkluderede sidste sommer, at næsten hver fjerde barn i folkeskolen mistrives i en grad, så de har behov for særlig støtte. Her var tale om adfærdsproblemer, indlæringsvanskeligheder, ADHD og syns- og høreproblemer. Langt de fleste var drenge.

I 1995 modtog 800 børn og unge under 19 år behandling for »nervøse og stressrelaterede tilstande«. I 2015 var tallet næsten tildoblet til 7.390, viser Landspatientregisteret, Sundhedsdatastyrelsen. Sammenholdt med voksne viser det sig, at hvor børnene i 1995 udgjorde ti procent af de mennesker, der blev diagnosticeret med nervøse og stressrelaterede tilstande, blev over 20 procent af diagnoserne i 2015 givet til børn. Ifølge forskningsrapporten »Børn og unges mentale helbred« oplever hver fjerde mellem ti og 24 år stress ugentligt, og en til otte procent oplever det dagligt.

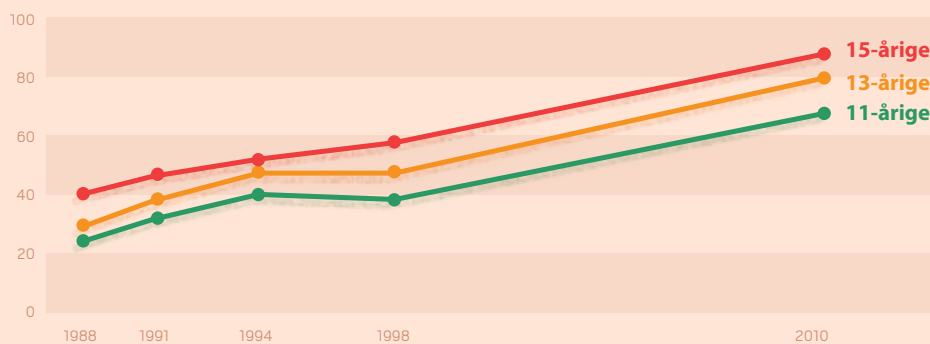
Børn med stress

Børn under 19 år, der har modtaget behandling for diagnosen 'nervøse og stressrelaterede tilstande' i sygehusvæsenet

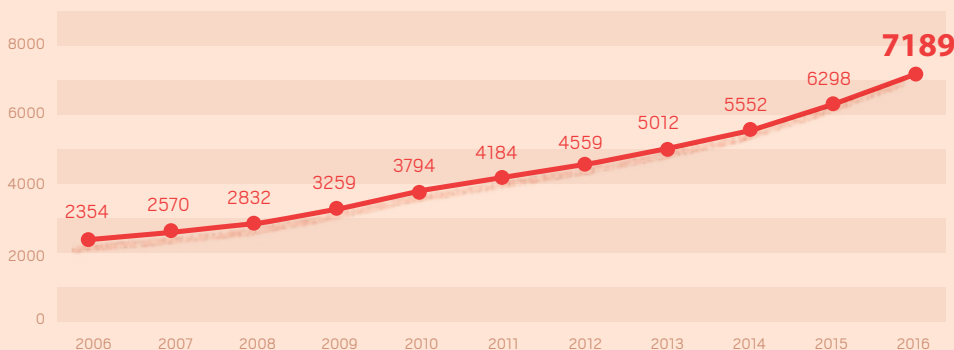
Kilde: andspatientsregisteret, Sundhedsdatastyrelsen

Elever, der er trætte, når de skal i skole, mindst en morgen hver uge

Kilde: Rasmussen og Due

Børn med angst, depression

Kilde: Landspatientregisteret (LPR) og Lægemedelstatistikregisteret, Sundhedsdatastyrelsen.

Antallet af børn, der bliver diagnosticeret med angst eller depressioner på sygehuse, er ligeledes fordoblet de seneste ti år, det samme er antallet af børn med spiseforstyrrelser. Og det er endda uden tal fra de praktiserende læger, som efter al sandsynlighed møder langt de fleste af de børn, der er for pressede eller måske ligefrem stressede. Flere læger har de seneste år slået alarm i medierne, fordi de oplever en stor stigning i, hvor mange lægeerklæringer de udskriver til børn med kropssstress. Der er en klar overvægt af piger med symptomer på stress, depression og spiseforstyrrelser.

Trætte og ensomme

En stor andel af børn mellem 11 og 15 år sover mindre end det anbefalede, og udviklingen viser en markant stigning fra 1984 til 2010. Hver tiende barn sover dårligt mindst en nat om ugen, og hver fjerde har svært ved at falde i søvn. Det betyder, at mens det i 1988 var hver tredje skoleelev, som var træt om morgenen mindst en gang om ugen, var det i 2010 tre ud af fire. Mellem fem og 18 procent føler sig ensomme, og mellem 20 og 25 procent af de unge har prøvet at skade sig selv.

»Baggrunden for de voldsomme stigninger i forekomsten af psykiske lidelser blandt 10-24-årige er dels med stor sandsynlighed en egentlig negativ udvikling i børns mentale helbred«, lyder det i rapporten »Børn og unges mentale helbred«. Som dog også peger på, at der i perioden har været et øget fokus på området og en øget kapacitet inden for børne- og ungdomspsykiatrien, som kan betyde, at flere er kommet i behandling på grund af øget tilgængelighed.

Men alt i alt konkluderer rapporten, at eneste lyspunkter er, at udviklingen i psykiske og psykosomatiske symptomer ikke er steget, og at selvmordsraten er faldet. »Når det gælder alle andre indikatorer for børn og unges mentale helbred, har udviklingen de seneste 20 år derimod været negativ«.

I dette tema ser vi på, hvad forskerne mener årsagerne er, og om arbejde med resiliens kan være en vej frem. ↗

pai@folkeskolen.dk

Forskningsprojekt vil styrke elevers evne til at klare modgang

Danske forskere undersøger, om målrettet arbejde med resiliens i skolen kan fremme elevernes mentale sundhed og dermed forebygge stress og angst.

Kan man hjælpe børn og unge til at blive mindre sårbare ved at arbejde målrettet i skolen med at gøre dem mere robuste? Og derved øge trivslen og den mentale sundhed? Det skal det fireårige europæiske forskningsprojekt Upright undersøge.

Et projekt, hvor lærerne først uddannes i at arbejde med robusthed, og siden undervises eleverne og de forældre, der ønsker det. Vel at mærke ikke i betydningen hensynsløs, ufleksibel eller usårlig, men i stedet som i det engelske ord »resilience« - det stik modsatte. Noget fleksibelt og smidigt.

Her handler det nemlig om at lære både

elever, forældre og lærere, hvordan man navigerer i livet.

»Upright handler om at lære en fleksibel måde at navigere på i modgang, som handler om at kende sig selv, om at kunne sige fra. Vi arbejder med at lære eleverne, at de ikke behøver at være perfekte hele tiden. Så når 12-talspigen ikke får 12, men 7, så finder hun via fleksibel tænkning sin vej igennem - i stedet for at gå ned med flaget«, fortæller Nina Tange, specialkonsulent på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, den ene af forskerne på den danske del af projektet.

»Fokus i Upright er en proaktiv undervisning, som er god for alle børn, fordi alle oplever udfordringer eller kriser i større eller mindre grad, som de har gavn af at lære at håndtere bedst muligt. Det handler om at lære, hvordan man kan være mere robust - eller kan navigere mere fleksibelt - og hvordan man kan øve sig i det«, forklarer Mette Marie Ledertoug, postdoc og ph.d. på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, og den anden forsker på den danske del af projektet.

Et fælles sprog

I projektet undervises eleverne i fire hovedkategorier: mindfulness, coping, mestring og

Til fri afbenyttelse

Når Upright-projektet er helt afsluttet i december 2021, vil materialer og manual med øvelser, historier og dilemmaer være gratis tilgængeligt for alle interesserede.

Hans Henrik Knoop

FORSKNINGSANSVARLIG PÅ DEN DANSKE DEL AF EU-FORSKNINGS-PROJEKTET UPRIGHT

Mette Marie Ledertoug

POSTDOC OG PH.D. PÅ DANMARKS
INSTITUT FOR PÆDAGOGIK OG
UDDANNELSE

MØD FORSKERNE

Nina Tange

SPECIALKONSULENT PÅ
DANMARKS INSTITUT FOR
PÆDAGOGIK OG UDDANNELSE

socialemotionelle kompetencer. Mindfulness er drysset lidt ud over det hele som noget, lærerne kan bruge både i starten og slutningen af en lektion.

De øvrige tre indeholder i alt 14 færdigheder, som børnene skal trænes i - blandt andet kognitiv adfærdsændring, konfliktløsning, følelsesmæssig robusthed og social robusthed.

Lærerne får først 18 timers undervisning af de to forskere, efterfølgende underviser lærerne så børnene i 24 lektioner i Upright.

Undervisningen foregår via en mangfoldighed af øvelser, dilemmaer og historier, som fortæller om forskellige cases, hvor eleverne blandt andet skal forholde sig til, hvordan man kommer videre, og hvad man kan gøre, når man sidder i en fælde og ikke føler, man slår til. Mange forskellige typer af opgaver, som er tilgængelige via en omfattende manual og en onlineplatform. Samtidig tilbyder Upright små videoer til hvert emne og audioer med mindfulnessøvelser, som lærerne kan bruge direkte i klassen, og familierne kan bruge derhjemme.

Fokus i opgaverne er såvel den individuelle som den kollektive robusthed.

»En af øvelserne hedder 'Plan B' og handler om, at du skal aflevere en opgave, men

Robusthed eller resiliens

Når de danske forskere på Upright-projektet bruger ordet »robusthed«, er det i betydningen af det engelske ord »resilience«. For hvor robusthed på dansk ofte opfattes som ufleksibelt, rigidt, hensynsløst, uden omsorg, usårligt og det at kunne tåle og udholde alt – uden at bukke under – så er resiliens det stik modsatte. Nemlig noget fleksibelt, smidigt og elastisk.

Resiliens er ved hjælp af mental fleksibilitet evnen til at imødegå forandringer, ændre tanke-mønstre og indstillinger uden at miste sig selv. Det at blive i stand til at tackle og komme overens med de udfordringer og bump, man møder på sin vej.

Mød forskerne

Folkeskolen Forskning har sat postdoc, ph.d. og cand.pæd.psych. Mette Marie Ledertoug og specialkonsulent og cand.scient.soc. Nina Tange stævne til et interview om deres aktuelle forskningsprojekt Upright. Derudover er seniorforsker på projektet Hans Henrik Knoop interviewet. Mere om projektet på www.uprightproject.eu.

Vi har inden spurgt lærerne på folkeskolen.dk's Facebook-side, hvordan de oplever brugen af begreberne resiliens og robusthed, og forholdt forskerne til lærernes svar, som blandt andet har vist en skepsis over for, at man vil ændre på eleverne i stedet for at ændre på de faktorer i skole og samfund, der presser eleverne.

En af lærerne siger for eksempel:

»Jeg går meget ind for, at børn skal have modvindskompetence, men alt i mig stritter, når jeg hører, at eleverne skal være robuste og resiliente for at kunne klare at gå i skole. For mig er det et tegn på, at der er noget alvorligt galt med den måde, vi har skruet vores skole sammen på, hvis ikke eleverne kan tåle at være der, eller hvis det kræver en særlig robusthed at være der«.

En anden svarer:

»Jeg bruger begge begreber i min beskrivelse af børnene i min 1. klasse. Jeg oplever, at det er vigtigt at starte bevidstheden omkring begreberne hos forældrene – ellers er det en ulige kamp at arbejde mod at gøre børnene mere resiliente og robuste i skolehverdagen«.

14 færdigheder, Upright træner hos eleverne

- Kognitiv adfærdssændring
- Konfliktløsning
- Assertive kommunikationsstrategier
- Mental sundhed
- Selvtillid
- Growth mindset
- Følelsesmæssig robusthed
- Social robusthed
- Lederskab
- Selvindsigt
- Selvstyring
- Social bevidsthed
- Relationskompetencer
- Ansvarlig beslutningstagning

din computer går ned. Så hvad gør du? Hvordan håndterer du det stresselement - den krise? Først sidder eleverne hver for sig og tænker. Bagefter går de rundt til hinanden og spørger, hvad de andre vil gøre. En øvelse, der giver på den individuelle konto, men samtidig på det kollektive. Fordi vi får skabt et fælles sprog om en plan B. Næste gang der opstår en krisesituation, hvad er så din eller vores plan B?» forklarer Nina Tange.

Du er ikke alene

At netop skoler er en god arena til at opbygge robusthed og mental sundhed hos børn, ser de to forskere flere grunde til. Dels står det i lovgrundlaget, at skolerne skal arbejde med elevernes personlige og alsidige udvikling, og her ser de resiliens/robusthed som en elementær del.

»Dels er skolen en helt central, social arena, hvor børnene er sammen i rigtig mange timer, så skolen er et oplagt sted, hvor der er en unik mulighed for at arbejde sammen om at understøtte både individuel og social robusthed«, fortæller Nina Tange.

Da opbygning af robusthed er et fælles anliggende og et fælles ansvar, giver det også god mening at arbejde med det i netop skolerne.

»Upright-projektet er et forebyggelsespro-

jekt, som handler om at give børn og unge nogle redskaber til at tackle og forebygge de knubs, udfordringer og nederlag, livet giver. Ved at arbejde med robusthed i skolen kan vi tale sammen om, hvordan vi kommer igennem kriser og udfordringer, i stedet for at ungerne sidder hver for sig og føler sig skidt tilpas. Ved at snakke om det åbent i klassen finder børnene ud af, at de ikke er alene med deres bekymringer og angst«, uddyber Mette Marie Ledertoug.

I dag er mange børn angst for at blive til grin over for de andre. Bange for at række hånden op i klassen, bange for ikke at performe og præstere godt nok. Alt sammen grunde til også at arbejde med robusthed i skolen.

»Sådanne ængsteligheder hos børn og unge gør det også vigtigt at bruge skolen. Fordi det jo er væsentligt at få talt om og få fundet ud af, hvordan de unge bedre kan håndtere ængstelighederne. Så de igen tør række hånden op - også når de ikke er sikre på, om svaret er rigtigt«, siger Nina Tange.

»Det handler om at lære børnene at turde fejle - også i det offentlige rum - og vide, at det er en del af en læringsproces. Det, vi i projektet kalder growth mindset, hvor man er optaget af egen læring - i stedet for hvordan man fremstår over for de andre«, forklarer Mette Marie Ledertoug.

FORSKER:

Resiliens fremmer trivsel

Resiliensfremme for alle børn og unge kan være med til at forebygge stress, angst og depressioner. Det siger Hans Henrik Knoop, forskningsansvarlig på den danske del af EU-forskningsprojektet Upright.

Håber, at det kan modvirke stress

Projektets danske forskere har store forventninger til effekten af at arbejde med robusthed blandt de 12-14-årige elever, deres lærere og forældre.

»Vi tror i den grad på, at skolernes arbejde med robusthed kan være en hjælp til nogle af de udfordringer, som børn og unge står med i dag med angst, stress og depression«, siger Mette Marie Ledertoug.

»Troen på, at arbejdet med robusthed kan gøre børn og unge bedre i stand til at navigere i en verden fuld af pres, udfordringer og kriser - uden at miste sig selv og uden at gå ned med stress - er hele grunden til, at Upright er sat i søen«, pointerer Nina Tange.

I formålsbeskrivelsen for forskningsprojektet står da også, at projektet ved at understøtte robusthed og trivsel kan fremme mental sundhed og forebygge psykiske lidelser hos teenagere.

Men da projektet endnu kun nærmer sig slutningen af sit første år, kan de ikke sige med autoritet i stemmen, hvor effektivt det rent faktisk er i Danmark.

»Det kan vi først sige med udgangen af 2021, når Upright er helt færdigt«, pointerer de.

International forskning viser resultater

Når de alligevel er forventningsfulde, handler

Resiliens er en af flere vigtige faktorer til at fremme trivsel. Det er en livskvalitet og en personlig egenskab, som alle børn og unge har brug for. Samtidig er resiliens noget, man kan træne og indrette miljøer til at fremme. Derfor giver det rigtig god mening, at skolen skal arbejde med resiliens som i det fireårige EU-forskningsprojekt Upright.

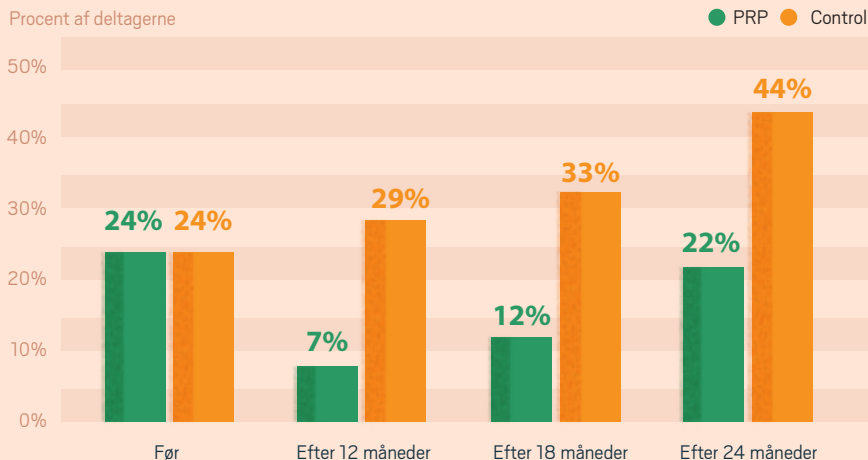
Det mener Hans Henrik Knoop, lektor med særlige kvalifikationer på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, og forskningsansvarlig på den danske del af forskningsprojektet.

»Resiliens, som også kaldes robusthed, hårdførhed eller modstandsdygtighed, er en livskvalitet, alle ønsker sig, og som alle forældre ønsker for deres børn. Ikke for at blive pansret og ufølsom, men for at være modstandsdygtig nok til, at man bevarer troen på det hele. Resiliens hører samtidig til i rækken af trivselsfremmende faktorer, hvilket i sig selv er mere end tilstrækkelig grund til at arbejde med resiliens i skolen. Fordi trivsel fremmer sundhed, læring, kreativitet, selvtillid«, siger Hans Henrik Knoop.

I en virkelighed, hvor stadig flere børn og unge har svært ved at klare livsomstændighederne, kan resiliensfremme for alle børn og unge i skolen være med til at forebygge alvorlige problemer som angst, depression og stress.

»Man kan være tilbøjelig til at overse betydningen af ordinær/almen resiliens i hverdagen, fordi man mestendels taler om resiliens i forhold til særligt sårbare og udsatte personer og grupper. Men det

Forebyggelse af middelsvære til svære depressionssymptomer

Kilde: Penn Resiliency Program, USA, forsker Martin E.P. Seligman mfl. 2009

De danske forskere har blandt andet ladet sig inspirere af det amerikanske Penn Resiliency Program, som har vist gode resultater med at forebygge depressioner hos børn.

Vi tror i den grad på, at skolernes arbejde med robusthed kan være en hjælp til nogle af de udfordringer, som børn og unge står med i dag med angst, stress og depression.

Mette Marie Ledertoug, postdoc og ph.d. på DPU

forebyggende element i resiliensfremme er en potentiel resurse for alle børn og unge, da forebyggelse af alvorlige problemer næsten altid er at foretrække frem for behandling, efter at skaden er sket. Så der er god grund til at arbejde med resiliensfremme for alle børn og unge - og ikke kun i forhold til de særligt udsatte«, pointerer Hans Henrik Knoop.

En god arena

En klassisk kritik af arbejdet med robusthed vil være, at det bare er symptombehandling, hvor man ændrer på barnet i stedet for at ændre på det, der skaber problemerne, nemlig pres fra skole og samfund.

Hans Henrik Knoop mener bestemt også, at det er vigtigt at forstå de ydre kilder til elevers mistrivsel, men det mener han ikke er noget argument imod, at eleverne lærer vigtige livsfærdigheder i skolen

»Tværtimod: Det vil ruste dem til bedre og mere engageret at gå ind i deres tid. Mennesker kan kun tåle at være stressede i få dage, før det har helbredsmæssige konsekvenser, og da vi ikke kan forvente ændrede strukturer lige med det samme, er det på alle måder godt at lære noget om, hvordan man kan fungere i det nuværende, så man kan fortsætte kampen for det bedre«, siger han.

Han mener, at det er godt for alle at lære noget om sig selv og andre, som kan bruges 24/7 - herunder lære noget videnskabeligt om resiliens og andre kilder til trivsel.

Hvor ved de det fra?

Mette Marie Ledertoug, postdoc og ph.d. på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, har med sine 20 år som skolepsykolog arbejdet med resiliens i anvendelse i mange år. Hun tog en master i positiv psykologi i 2011, har skrevet ph.d. om »styrkebaseret læring«, som også understøtter resiliens. Hun er forfatter eller medforfatter til flere bøger om styrkebaseret læring, robusthed og om at gå til kamp mod kedsomhed i skolen.

I 2018 har hun afsluttet første del af forskningsprojektet Empowerment4you. Et projekt sammen med Børnehjælpsdagen om, hvordan man skaber resiliens hos tidligere og nuværende anbragte unge.

Nina Tange, specialkonsulent på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet, var i 2010 med til at etablere masteren i positiv psykologi på DPU, hvor resiliens fylder stadig mere. Hun var uddannelseskoordinator på netop masteruddannelsen i positiv psykologi fra 2011 til 2017.

Som cand.scient.soc. i organisationspsykologi har hun deltaget i flere forskningsprojekter omkring »Møder med mening«, hvor styrkelse af resiliens også indgår.

Tillige har hun arbejdet en del med robusthed hos voksne – blandt andet i regi af Lederne.

Hans Henrik Knoop, lektor med særlige kvalifikationer på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet, og ekstraordinær professor på North-West University i Sydafrika, blev i 2010 leder af forskningsenheden for positiv psykologi på DPU. En enhed, som blandt andet har dannet grundlag for masteruddannelsen i positiv psykologi.

Hans forskning fokuserer på trivsel i pædagogik, uddannelse og arbejdsliv i et tværfagligt perspektiv og har de senere år blandt andet omfattet analyser af de nationale trivselsmålinger for de danske skoleelever.

Som tidligere skolepsykolog og med den mangeårige forskning i trivsel og positiv psykologi har han alle årene indirekte arbejdet med og forsket i resiliens.

»Det er ikke mere symptombehandling end matematikundervisning, som vi får på grund af matematisk uvidenhed. Jeg vil så gerne tilføje, at årsagsbehandling selvfølgelig ofte er både bedre og billigere end symptombehandling, og at Upright netop er 'årsagsbehandler', for så vidt projektet har som formål at styrke elever og fællesskaber i kampen mod kilder til mistrivsel og forebyggelige skader.«

Han understreger, at han normalt ikke kalder sig resiliensforsker, men at han via sine fagområder - trivsel og positiv psykologi - indirekte har forsket i resiliens i mange år, da de tre fagområder er spundet ind i hinanden.

En fælles udfordring

Når så mange børn og unge har svært ved at tackle livet, mener Hans Henrik Knoop, at det har mange grunde. Digitaliseringen med dens konstante overbelastning af menneskers kognitive kapacitet er meget vigtig, men de flygtige sociale relationer, præstationskulturen og curlingkulturen har også stor indflydelse.

»En særlig grund til at interessere sig pædagogisk for resiliens er en bestrykt formodning om, at forældre, dagtilbud og skole utilsigtet er kommet til at fremme skrøbelighed i børn og unge. Gennem en uheldig kombination af curling, som indebærer, at de ikke har oplevet tilstrækkelig modgang, som gør stærk, og høje forventninger, som de ikke oplever at kunne leve op til. Man bliver skrøbelig af at blive curlet, på samme måde

Det er ikke mere symptombehandling end matematikundervisning, som vi får på grund af matematisk uvidenhed.

Professor i positiv psykologi Hans Henrik Knoop

som man får et svagt immunforsvar, hvis ikke immunforsvaret udfordres af fremmedlegemer, så det kan opbygge antistoffer«, forklarer han.

Mange af grundene til det stigende antal skrøbelige unge handler om udvikling i samfundet og strukturer, som ikke ændrer sig på den korte bane. Derfor har børn og unge i dag ekstraordinært brug for, at idealerne om elevens alsidige udvikling tages alvorligt, så vi bliver bedre til at forebygge, at de bliver syge.

»Det er selvfølgelig et politisk spørgsmål, om man mener, det er skolens opgave at undervise børn og unge i resiliens. Men efter min vurdering ligger det allerede implicit i folkeskolens formål, for så vidt

det dels om, at de amerikanske forskere Ann S. Masten, Margaret O'Dougherty Wright og Angela J. Narayan har fundet ud af, at det er muligt at booste robusthed, at robusthed kan styrkes hele livet igennem - og ikke kun i de tidlige barndomsår - og at robusthed opbygges i et samspil mellem individet og dets omgivelser.

Dels om at der er lavet en række projekter rundt om i verden, hvor der er arbejdet med robusthed eller resiliens.

»Der er mange interessante projekter rundt om i verden, som har vist, at man kan lykkes med at fremme resiliens eller robusthed hos børn og unge - blandt andet Toni Noble og Helen McGraths arbejde i Australien med BounceBack! og Ilona Boniwells arbejde med Spark Resilience Program«, fortæller Mette Marie Ledertoug.

Det amerikanske Penn Resiliency Program (PRP) med Martin E.P. Seligman i spidsen fremhæver de som et af de vigtigste i forhold til Upright, fordi PRP har det samme fokus med først uddannelse af lærerne, siden undervisning i robusthed for elever.

»PRP viser, at man ved at arbejde med robusthed i skolerne kan gøre børn og unge bedre til at tackle de udfordringer, der er i et teenageliv«, fortæller Nina Tange.

Penn Resiliency Program viser positive ➔

det er umuligt at leve op til dette formål, hvis man ikke kan holde til at være i skolen«, siger han.

Godt for alle

Han kalder det en stensikker satsning at arbejde med livskvaliteter såsom resiliens i skolen og særligt i den systemiske form, hvor det er et samarbejde mellem lærere, elever, forældre, ledelse og eksterne resursepersoner.

»Resiliensforskningen viser, at der er mange grunde og mange samvirkende, adaptive systemer, der forklarer, hvorfor nogle børn og unge holder modet oppe, mens andre bryder sammen. Så skolen er en god arena at arbejde med resiliens i«, fortæller han.

»Det at vide noget om, hvordan du bliver god til at håndtere en omskiftelig hverdag, håndtere pres, det er en livsfærdighed, på samme måde som ærlighed, tillid og udholdenhed er. Det er godt at kunne, det er noget, forskningen viser, du kan træne, og det er noget, du med sikkerhed vil kunne bruge hver eneste dag resten af livet. Det må da siges at være kundskaber og færdigheder, som er betegnelsen værdig«, slutter Hans Henrik Knoop. ✦

Læs på folkeskolen.dk: Artikel af Hans Henrik Knoop om, hvorfor skolen bør arbejde med resiliens.

VI STÅR SAMMEN MOD MOBNING

GRATIS TRIVSELSMATERIALE TIL SKOLERNES TRIVSELSDAG 2019

Elever på mere end 700 skoler arbejdede på Skolernes Trivselsdag 2018 med materialet, og tilbagemeldingerne var overvældende.

Tilmeld jer nu og brug
MIN SKOLE - MIN VEN
på Skolernes Trivselsdag første
fredag i marts 2019.

DELTAĞ GRATIS

Tilmeld og læs mere på
redbarnet.dk/minskoleminven

Tilmeldingsfrist
31. januar

Red Barnet

Tidsplanen

Upright kører fra 1. januar 2018 til 31. december 2021.

I 2018 er fokus selve skabelsen af projektet i tæt samarbejde med elever, forældre og lærere samt uddannelse af lærere på 7.-8. årgang.

I 2019 undervises eleverne på 7.-8. årgang, og lærerne på næste skoleårs 6.-7. årgang uddannes. I 2020 undervises eleverne på 6.-7. årgang. Der gennemføres løbende spørgeskemaundersøgelser hos både interventionsskolerne og kontrolskolerne. Derudover gennemføres interview og deltagerobservationer. I 2021 analyserer og bearbejder forskerne resultaterne, og forskningsresultaterne formidles til inspiration for blandt andre politikere.

De fire fokusområder

I arbejdet med at understøtte robusthed og trivsel, skabe mental sundhed og forebygge psykiske lidelser hos unge har Upright fokus på:

Mindfulness

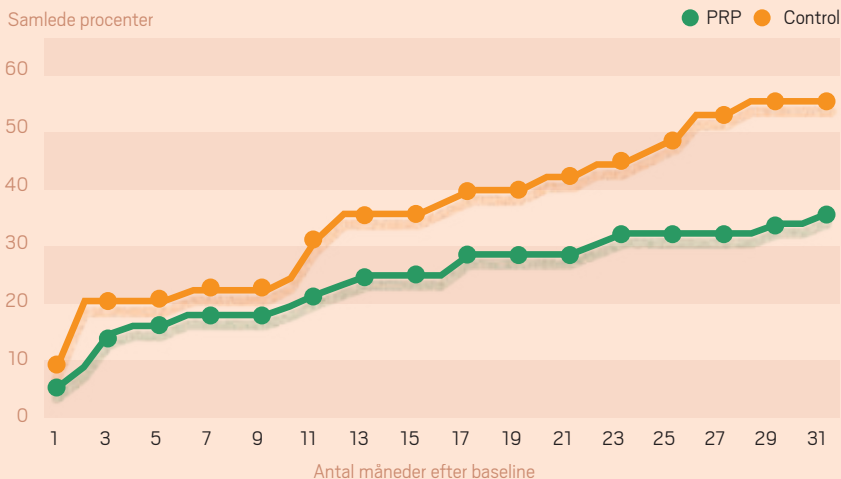
Coping

Mestring

Sociale emotionelle kompetencer

Det amerikanske Penn Resiliency Program har fået gode resultater af at undervise lærere og elever i resiliens, ligesom man nu gør i projekt Upright.

Forebyggelse af angst, depression og tilpasningsvanskeligheder

Kilde: Penn Resiliency Program, USA, forsker Martin E.P. Seligman mfl. 2009

resultater i forhold til både at øge trivslen, at reducere følelsen af håbløshed og at reducere og forebygge angst, depression og adfærdsvanskeligheder.

»Rigtig meget resiliensforskning er udført med eksempelvis udsatte grønlandske børn eller børn af alkoholikere, men Penn Resiliency Program har mere det samme fokus som os, hvor det handler om at arbejde med øget robusthed og trivsel blandt alle børn«, fortæller Mette Marie Ledertoug.

Håbet er, at man i Danmark vil kunne se de samme effekter. Både omkring øget robusthed, øget trivsel, øget mental sundhed og færre tilfælde af stress, angst og depressioner, som er de tre områder, projektet især måler effekten på.

Skabt i samarbejde

Upright er et EU-interventionsforskningsprojekt på skoler i fem europæiske lande: Danmark, Spanien, Italien, Island og Polen. Norge følger projektet, men gennemfører ikke programmet på egne skoler. I Danmark

deltager Lyng Skole, Langeskov Skole og Langebjergskolen i henholdsvis Allerød, Kerterminde og Fredensborg Kommuner.

Upright er et akronym for Universal Preventive Resilience Intervention Globally implemented in schools to improve and promote mental Health for Teenagers.

Selvom Upright er et fælles europæisk program, er der alligevel mulighed for regionale forskelle. Så hvor de spanske lærere har haft et stort ønske om at få nærmest en færdig opskrift på, hvad de helt præcis skulle lave og hvor længe i Upright-lektionerne, så har de danske lærere langt større autonomi i arbejdet.

Hele projektet er udført som en samskabelse med lærere, skoleledelser, elever og forældre i de fem lande, og netop i den proces havde de danske forældre et stærkt ønske om, at Upright skulle fokusere på både individuel og social robusthed.

»Ud fra de danske forældres ønske er social robusthed blevet et større fokus i projektet«, fortæller Mette Marie Ledertoug. ↩

folkeskolen@folkeskolen.dk

STORE RABATTER

på populære ferieuger i 2019

**SPAR OP TIL
800,-**
pr. person + op til
50% børnerabat

Der tages forbehold for trykfejls.

Rejs til Malta på
kun 3 timer og 15 min.

Tilbuddet udløber 31. januar 2019
Oplys koden "folkerabat" ved bestilling

FolkeFerie.dk

Kun 300 meter til børnevenlig sandstrand

70 m² feriehus med plads til 6 personer

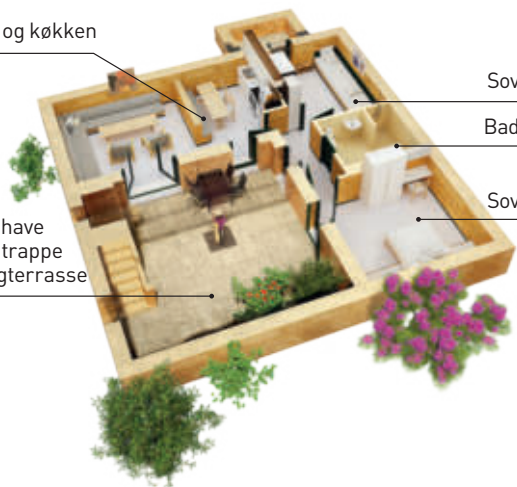
Børn fra 2-17 år får op til 50% børnerabat

Et hav af faciliteter for hele familien

Stue og køkken

Gårdhave
med trappe
til tagterrasse

Soveværelse

Badeværelse

Soveværelse

Mellieha Holiday Centre ★★★★★ på Malta

Feriebyen ligger kun 300 meter fra sandstranden og har alt til en dejlig ferie: Swimmingpools, børnepool, minigolf, legeplads, multiscourt m.m. Under dit ophold bor du i eget 3-værs feriehus på 70 m² med plads til 6 personer og med privat gårdhave og tagterrasse. Er I flere familier, som rejser sammen, kan I vælge feriehusene ved siden af hinanden. Vi flyver direkte til Malta fra København og Billund. Tilbuddet kan ikke kombineres med andre rabatter end børnerabat og gælder nybestillinger fra den 21/12 2018.

Så meget sparer du:

- SPAR 800,- pr. person i uge 18-26
- SPAR 600,- pr. person i uge 33-41
- SPAR 500,- pr. person i uge 27-32
- Op til 50 % børnerabat (2-17 år)

FolkeFerie.dk
- ferie med mere mening

Bestil på tlf. 70 30 10 70

Læs mere og se flere hoteller på folkeferie.dk/folkeskolen

Hvor ved han det fra?

Psykolog Peter Berliner har siden 1987 forsket i social støtte, sociale netværk og understøttende dialog. De sidste 13 år med fokus på begrebet resiliens.

Han er i dag professor i psykologi ved Grønlands Universitet og lektor i communitypsykologi på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

Peter Berliner forsker i sociale lærings- og udviklingsprocesser med særligt henblik på helende læring i samfund, der på grund af katastrofer eller anden nedbrydelse oplever en fragmentering af sociale strukturer og støttesystemer.

Han har forsket meget i Grønland, men har også lavet flere forskningsprojekter om nordisk resiliens i skolen og resiliens blandt danske skolebørn. Han arbejder især med de læringsteoretiske aspekter ved social resiliens og communityresiliens.

P.t. arbejder han på to mangeårige forskningsprojekter. Et i Grønland med titlen »Social resiliens blandt grønlandske unge« og et i Mexico. Her er fokus, hvordan man skaber socialt resiliente undervisningsmiljøer og læringsmiljøer fra vuggestuer til universiteter i et land præget af vold, fattigdom og ulighed.

Fællesskaber er nøgleordet

Skal vi bekæmpe depressioner, angst og skolevægring, handler det ikke om at opbygge individuel robusthed. Løsningen ligger i hele klassens resiliens, siger professor Peter Berliner.

Når stadig flere danske børn og unge kæmper med depressioner, tristhed, angst og skolevægring, hænger det sammen med frafaldet af traditionelle fællesskaber i skolen og samfundet generelt, mener Peter Berliner. Han er professor i psykologi på Grønlands Universitet og lektor i communitypsykologi ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, og hans mangeårige forskning i resiliens viser, at netop fællesskaber er afgørende for at udvikle robusthed.

»De nordiske lande har med deres skoletradition, deres fokus på fællesskaber, lighed og omsorg for alle haft en stærk opbygning af resiliens i samfundet. Men fællesskaberne står for fald, fordi de presses af en stigende individualisering, af konkurrencementalitet, præstationsfokus, diagnosticering, inspiration fra den angelsaksiske skole og øget opdeling i samfundet«, siger Peter Berliner.

Da robusthed ifølge Peter Berliner netop skabes gennem fællesskaber, må samfundet og skolen derfor arbejde aktivt for at bygge fællesskaberne op.

»Robusthed eller resiliens er noget, man skaber sammen. Så nutidens skrøbelighed hos de unge ligger blandt andet i institutionernes opløsning af den fællesskabstanke, som i mange år har været grundlæggende i det danske uddannelsessystem«, siger Peter Berliner.

Vores fælles styrke

Aktuelt arbejder Peter Berliner med socialt

resiliente læringsrum i både Mexico og Grønland, og selvom landene ikke umiddelbart kan sammenlignes med Danmark, er arbejdet med social resiliens præcis det samme.

For hvordan skaber man et trygt, udbytte- rigt og helende læringsmiljø i skolerne i et land som Mexico præget af vold, undertrykkelse, fattigdom og uretfærdighed? Det gør man ikke ved hjælp af de traditionelle mexicanske disciplinofficerer i skolen eller ved at opbygge individuel robusthed hos børn og lærere. Det gør man i stedet ved at opbygge et rum, hvor lærere og elever får lov til at forholde sig til deres egen professionalisme, deres egen historie, deres oplevede uretfærdighed.

Et rum baseret på tillid, samarbejde, omsorg, ret til at ytre sig og mulighed for at handle. Et socialt resilient læringsrum, hvor lærere og elever i fællesskab lærer at tackle og overkomme modgang.

Skal de danske unges udfordringer bekæmpes, handler det derfor ikke om at opbygge individuel robusthed, men om at opbygge socialt resiliente læringsfællesskaber og undervisningsmiljøer. Om at arbejde med hele klassens resiliens.

»Den sociale resiliens er vores fælles ansvarlighed for, at alle er med og har det godt. Den er vores fælles styrke til at overkomme modgang. For man har netop brug for støtte fra de andre i fællesskabet, når man har modgang i livet, og når tingene er svære«, siger Peter Berliner.

Peter Berliner

PROFESSOR I PSYKOLOGI VED
GRØNLANDS UNIVERSITET OG DPU

Klassemiljø i fokus

I en dansk skolekontekst bør lærerne derfor kigge på klassemiljøet - i stedet for på den enkelte elev. For i socialt resiliente klassemiljøer tager man fælles ansvar.

Som eksempel peger han på mobning, hvor der ofte fokuseres på den, der mobber, og på mobbeofferet.

»Men det mest interessante er dog de 20 elever, der bare står og kigger på. For hvad er det for et miljø, vi har skabt, hvor man ikke siger stop over for mobning, og hvad kan vi i fællesskab gøre for at ændre det«, spørger Peter Berliner.

I socialt resiliente læringsmiljøer handler det om hele klassens resiliens og om at bidrage til fællesskabet og overkomme modgang i et socialt ansvarligt fællesskab. Så ingen i klassen for eksempel bliver mobbet. Alle kommer til tiden, læser deres lektier, og ingen føler sig udenfor eller mindre værd.

»Så i stedet for at udskille og pege på enkelte elever som problemer eller udsatte, i stedet for i udstrakt grad at diagnosticere børn for at behandle symptomer skal man skabe fællesskaber. For fællesskaber, tillid og tryghed er nøglen til at imødegå skabelsen af de livsmiljøer, som producerer udfordringerne for de unge«, siger Peter Berliner.

Skal lærerne lykkes med at opbygge socialt resiliente læringsmiljøer, skal de som i forskningsprojekterne i Mexico og Grønland vise børnene, hvordan man kan være sammen på en retfærdig, respektfuld, omsorgsfuld, tillidskabende og tryghedsskabende måde.

»Det kræver, at hele arbejdsmiljøet og lærerkollegiet har de samme elementer i sig. De skal også være socialt resiliente«. ❖

folkeskolen@folkeskolen.dk

Seks færdigheder til socialt resiliente læringsmiljøer

Skal en lærer eller en skole lykkes med at skabe et trygt, socialt resilient læringsmiljø, kræver det ifølge Peter Berliner, at seks afgørende færdigheder er på plads i klasserummet:

Gensidig tillid

Tilliden til, at man kan stole på de andre i klassen, og at læreren vil én det godt og er én, man kan snakke med, er det allervigtigste i forhold til socialt resiliente læringsmiljøer. For tillid avler selvtillid.

Samarbejdsevne

Evnen til at samarbejde skal være på plads mellem lærer og elev og mellem lærer og forældre.

Handlekompetence

Alle skal have en følelse af handlekompetence, at man sammen kan gøre noget og sammen har kontrol over situationen.

Rettigheder

Troen på og sikkerheden for, at man kan rejse sig op i klassen og sige sin mening uden at blive møppet eller gjort til grin, er helt fundamentalt for at kunne lære.

Lighed

Alle skal føle sig lige gode – uanset køn, farve, sprog, udseende med videre.

Omsorg

At man viser omsorg for hinanden – og for eksempel ikke bare går forbi en anden elev, der er ked af det.

Robusthed på skoleskemaet

Samarbejde, venskaber og gode valg var på programmet, da samtlige medarbejdere på Lynge Skole blev uddannet i robusthed. Efter jul skal eleverne undervises.

Lærerværelset på Lynge Skole er fyldt til randen, for samtlige lærere, ledere, pædagoger og sekretærer er på sidste del af deres uddannelse i Upright. Et EU-forskningsprojekt, der skal fremme robusthed og trivsel blandt 12-14-årige elever via læring af blandt andet fleksibel tænkning, konfliktløsning og selvindsigt.

I dagens undervisning skal de lære de sidste to færdigheder, relationskompetence og ansvarlig beslutningstagen.

Projektets to forskere - postdoc og ph.d. Mette Marie Ledertoug og specialkonsulent Nina Tange - begge fra Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet - præsenterer først lidt teori på hver færdighed, viser en lille video, og derefter prøves øvelser, historier og dilemmaer af på egen krop. Alt sammen noget, lærerne fra 7. og 8. årgang efter jul skal til at undervise deres elever i.

»Find en makker, og tal om mindst tre ting, I kan gøre for at passe på jeres venskaber. Og tre ting, I ikke skal gøre. Skriv derefter den vigtigste på en post-it, og sæt den op på døren«, forklarer Mette Marie Ledertoug.

»Vær tilgivende«, »vær ærlig«, »omsorgsfuld«, »loyal«, lyder nogle af buddene på de vigtige egenskaber i forhold til at bevare venskaber.

»Ikke bagtale«, »ikke svigte«, »lad vær med at være millimeterdemokratisk«, er nogle af buddene på, hvad man ikke skal gøre.

Løbende målinger

Ligesom resten af øvelserne i dagens undervisning i at samarbejde, træffe gode beslutninger og tage ansvarlige valg findes de i en 265 sider lang Upright-manual og på den tilhørende onlineplatform, som lærerne skal bruge til at undervise ud fra. Manualen indeholder teori og øvelser og kræver altså ikke, at lærerne læser samtlige sider fra ende til anden, men er et katalog, de kan vælge fra.

Om undervisningen virker efter formålet, undersøger forskerne så løbende blandt andet via spørgeskemaer, interview og observationer i klassen.

Samarbejdsøvelsen »Great Balls of Fire«

Alle deltagere har fået et nummer, og delt i to grupper skal de så hurtigt som muligt kaste den gule bold til hinanden. I den rigtige rækkefølge. De har tre forsøg i de mellemliggende 20 sekunder til at lægge en strategi for, hvordan de kan løse opgaven hurtigere. Øvelsen skal træne både samarbejde under tidspres, det at kunne tage ledelsen og følge andres ordrer.

Lidt bekymringer

Målgruppen for Upright er 12-14-årige elever - altså 6.-8. årgang - men Lynge Skole har alligevel valgt, at alt personale deltager i undervisningen.

Ikke alle lærere i indskolingen er glade for at skulle deltage i et projekt, som er målrettet de større elever. Men for Vibeke Henning, klasselærer i 4.b og halv klasselærer i 0.c, giver det god mening.

»Det er dejligt at være med i et forskningsprojekt, hvor man lærer nyt. Og da jeg arbejder meget med børnenes ve og vel i forvejen, har jeg tænkt mig at plukke fra Upright-projektet, hvor det kan passe ind«, siger hun.

Helt overordnet er hun med på tanken om at arbejde med at gøre børnene mere robuste - også i de små klasser - men hun savner et

øget fokus i samfundet på, hvorfor børnene bliver mere angste og skrøbelige.

»Man kan godt blive bekymret for, om det bare er symptombehandling. Vi skal jo også kigge på de bagvedliggende årsager«, mener Vibeke Henning.

Lad os prøve det

Helle Vrangbæk Jensen, klasselærer og dansk lærer i 8.a og medarbejderrepræsentant i skolebestyrelsen, har haft samme bekymring.

»Da jeg første gang hørte om Upright i bestyrelsen, tænkte jeg: 'Skal vi så reparere på nogle systemfejl som længere skoledage, test, målinger og pres. Så børnene skal altså bare lære at kunne klare det. I stedet for at ændre vilkårene', fortæller hun.

»Men nu er jeg overordnet positiv. For

det tager tid at ændre vilkår og systemer, og vi kan jo med det blotte øje se, at der er problemer med både trivsel, mental sundhed og sådan noget som at sige til og fra. Så i det perspektiv tænker jeg: 'Lad os for guds skyld prøve det, hvis det kan hjælpe de unge', fortæller Helle Vrangbæk Jensen.

Hun er lidt bekymret for tidspreset i projektet, men glæder sig til at komme i gang.

»Jeg er spændt på at skulle undervise børnene. Jeg forventer mig meget af mindfulness, men jeg er lidt loren ved sådan noget som mental sundhed. For jeg er uddannet til stumt d og nutids-r, ikke i angst og depressioner, og jeg er bange for uforvarende at gøre mere skade end gavn«, siger Helle Vrangbæk Jensen.

Upright i Danmark

I den danske del af interventionsprojektet Upright deltager Lynge Skole, Langeskov Skole og Langebjergskolen i henholdsvis Allerød, Kerteminde og Fredensborg Kommuner som interventionsskoler.

På de tre skoler får lærerne 18 timers uddannelse i teori, metoder og øvelser. Derefter underviser lærerne så eleverne på 7.-8. årgang i 24 lektioner.

Yderligere deltager Sindal Skole, Frejløv Skole og Fjordlandsskolen i Hjørring, Aalborg og Frederikssund Kommuner som kontrolskoler.

Upright er et EU-forskningsprojekt, der løber fra 1. januar 2018 til 31. december 2021.

KOL-lærer på hver skole

Skal Upright for alvor lykkes med at understøtte robusthed og trivsel, skabe mental sundhed og forebygge psykiske lidelser hos unge, så er engagerede lærere altafgørende. Derfor arbejder Upright også med såkaldte Key Opinion Leaders (KOL) ude på de deltagende skoler. Hvor en lærer på hver skole fungerer som tovholder og ildsjæl på projektet.

»Resultaterne fra det amerikanske Penn Resiliency Program viser, at hvis eleverne har en lærer, som virkelig brænder for at arbejde med robusthed, så bliver resultaterne bedre«, fortæller Nina Tange, specialkonsulent på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, og en af forskerne bag projektet.

Lærer Vibeke Henning er overordnet enig i, at skolen skal arbejde med at gøre børnene mere robuste, men ligesom flere af kollegerne mener hun, at man også bør se på de bagvedliggende årsager til de stadig flere skrøbelige unge.

Nødvendigt forældrefokus

Selvom nogle af øvelserne i læreruddannelsen i Upright har været en anelse banale, og det har været frustrerende, at lærerne først fik manualen med øvelserne i slutningen af dagens undervisning, så er Anette Petersen begejstret for Upright. Hun er klasselærer i 7.b, hvor hun underviser i dansk og engelsk, og selvom hun er lidt på gyngende grund i forhold til mindfulnessdelen, er hun glad for at blive skubbet lidt til.

»Vi arbejder en del med robusthed i forvejen her på skolen, men via Upright får vi en masse nye input, og jeg håber, at mine børn bliver bedre i stand til at klare udfordringer i livet og ting som præstations- og perfektionspres«, siger hun.

Opbakningen fra forældrene bliver dog helt afgørende, hvis projektet for alvor skal rykke, og de af forældrene, der ønsker det, uddannes sideløbende af forskerne.

»Upright har jo også fokus på forældrene, og det er rigtig godt. For så længe drengene går direkte hjem og spiller Fortnite i fem timer efter skole, får vi ikke for alvor flyttet på ting som relationskompetencer, social bevidsthed og social robusthed«, siger Anette Petersen.

Send venlige tanker

For lærerne på Lynge Skole er uddannelsen i Upright nu slut. Næste skridt er at planlægge undervisningen for børnene.

De skal nu i gang med at planlægge de 24 lektioner og beslutte, hvem der er tovholder, hvem der vil bruge tid på det, hvornår undervisningen skal ligge, og hvem der tager over, hvis nogle er syge.

De 24 lektioner skal ligge mellem 1. januar og sommerferien, og forskerne Nina Tange og Mette Marie Ledertoug deltager gerne i både teammøder og generel sparring.

Dagens undervisning slutter med mindfulness, som er et af Upright-projektets fire fokusområder. Den indtalte mindfulnessøvelse »Loving Kindness« bliver sat på.

»Tænk nu på alle dine klassekammerater. Send dem en venlig tanke. Gid vi må være lykkelige. Gid vi må være sunde. Gid vi må være i stand til at klare vanskeligheder. Gid vi må nyde livet«. ♦

folkeskolen@folkeskolen.dk

Robusthed er en del af værdigrundlaget

Skolens medarbejdere masserer hinanden, for berøring og øjenkontakt gavner relationer, fortæller forskerne til den sidste undervisning.

»Projektet er så vigtigt, at jeg sagde ja til skolens deltagelse i Upright uden at tænke det helt igennem i forhold til arbejdsmængde og tidsforbrug. Så vi asfalterer, mens vi kører«.

Sådan lyder det fra Thomas Kirkegaard, skoleleder på Lyng Skole i Allerød Kommune. Og asfalten er blandt andet de ekstra 15 timer, som hvert klasseteam i de seks 7.- og 8.-klasser lige har fået som ekstra forberedelse til projektet.

»Vi har interne drøftelser og uenigheder, men det håndterer vi. Og måske er de ekstra timer ikke nok, men så er jeg villig til at se på det. For Upright er et vigtigt dannelsesprojekt for eleverne«, pointerer han.

Set med Thomas Kirkegaards øjne er robusthed så vigtigt, at det ligefrem står i skolens værdigrundlag. For skolen handler ikke kun

om det faglige, det handler også om at danne til livet.

»Det at lære at nedtrappe konflikter og forstå sig selv i en kontekst - og ikke bare som en lille solorytter. Det at få noget selvindsigt og nogle strategier i forhold til at tackle udfordringer. Det er både sundt og vigtigt for alle«.

»Samtidig bor vi i et resursestærkt område, og nogle gange taler vi og forældrene problemer op. Problemer

som vi en gang imellem bør sige 'pyt' til. Nogle af klasserne har derfor em Pyt-knap installeret, som de bruger til at visualisere alvoren i elevernes konflikter. Er det smådrillerier eller mobning? Kan vi sige pyt? Eller skal vi bruge mere tid?« forklarer Thomas Kirkegaard.

Hele skolens personale

Hvor Upright egentlig fokuserer på de 12-14-årige elever, har Thomas Kirkegaard valgt, at alle ansatte - bortset fra pedeller og

rengøringsmedarbejdere - deltager i projektet.

»Jeg ser Upright som en enestående chance for at få efteruddannet hele personalet på en gang, og samtidig er det smart, at vi alle får det samme sprog og den samme referenceramme, når vi taler om robusthed her på skolen«, mener han.

Da de mange opgaver i Upright er målrettet 7.-8. klasse, giver det nogle udfordringer i forhold til brugbarheden i de mindre klasser.

»Alle lærere føler ikke, at de kan bruge det lige meget. Så planen er, at de nuværende 7.-8.-klasser og næste skoleårs 6.-7.-klasser skal arbejde med det, for de er en del af forskningsprojektet. For resten af skolen er det frivilligt. Det er dog mit håb, at de fleste medarbejdere alligevel bliver inspireret og så omsætter nogle af øvelserne fra Upright til deres elevgrupper til brug i for eksempel det almindelige trivselsarbejde«.

Ud over konkrete værktøjer til lærernes undervisning forventer Thomas Kirkegaard, at skolens deltagelse i Upright vil give både redskaber og et fælles sprog til de involverede elever.

»Jeg håber også at kunne aflæse det i de årlige trivselsmålinger«, siger han.

Ikke symptombehandling

For ham er skolen en enestående arena at arbejde med fællesskabet og elevernes robusthed i.

»Skolen er det eneste sted, hvor man er tvunget til at være sammen med nogle, der ikke er ligesom en selv. Netop det fællesskab er en vægtig grund til at arbejde med robusthed i skolen«.

Nogle af lærerne på Lyng Skole ytrer bekymringer over, om det at arbejde med robusthed bare er symptombehandling - i stedet for at tage fat i de virkelige problemer og lave skolen om med for eksempel kortere skoledage, færre test og målinger. Det forstår Thomas Kirkegaard godt, men han mener, at robusthed er en helt grundlæggende vigtig kompetence at have som menneske - uanset kontekst og den virkelighed, man er i og kommer i senere i livet. ◀

folkeskolen@folkeskolen.dk

Det at lære at nedtrappe konflikter og forstå sig selv i en kontekst – og ikke bare som en lille solorytter. Det at få noget selvindsigt og nogle strategier i forhold til at tackle udfordringer. Det er både sundt og vigtigt for alle.

Thomas Kirkegaard, skoleleder

Forældrene bliver også undervist

»Jeg hader ordet robust. Jeg kan slet ikke arbejde med ordet, og jeg har ikke givet min søn lov til at deltage i projektet, fordi han bestemt ikke skal lære noget om robusthed. Men det her er jo en helt anden opfattelse af robusthed, som jeg meget gerne vil støtte«.

Det to timer lange fyraftensintromøde for forældre til 7.- og 8.-klasselever på Lange-skov Skole er ved at være slut, og kommentaren kommer fra en af de deltagende mødre, der straks skriver under på sønnens deltagelse i Upright.

For forklaringerne omkring projektets formål og definitionen af robusthed fra de to forskere Nina Tange og Mette Marie Ledertoug lidt tidligere på mødet vakte genhør blandt publikum.

»Det her projekt handler ikke om, at børnene skal lære at tage en rustning på, blive usårlige og i stand til at tåle alt. Det handler om at give børnene en fleksibel tankegang og øge deres evner til at navigere i en verden fuld af pres og udfordringer«, fortalte Nina Tange.

Holistisk tankegang

På mødet fik forældrene både hørt om projektets formål, hvad deres børn skal udsættes for og afprøvet både historier, øvelser og dilemmaer på egen krop. Om social bevidsthed, selvstyring og growth mindset.

Forskerne fortalte om projektets fire kernelementer: mindfulness, coping, mestring og socialeemotionelle kompetencer. Og om de

14 færdigheder, både børn og forældre helst skal lære.

For det er et holistisk projekt, som fokuserer på både teenagerne selv, deres familier, lærerne og hele skolen som kultur.

»Forældrene er med, fordi de er rollemødel. Fordi robusthed også er en opdragelsesmæssig ting, og for at vi kan arbejde på alle fronter, som forskningen viser er bedst, hvis man skal fremme robusthed og trivsel«, fortæller Mette Marie Ledertoug.

Seks timers forældrekursus

Ud over intromøderne for forældrene på de tre interventionsskoler tilbyder Upright også yderligere kurser til forældrene. Hvis minimum ti forældre melder sig, kan de få op til seks timers kursus. To timer om coping/copingstrategier, to timer om mestring/mestringsstrategier og to timer om socialeemotionelle kompetencer. Tilført lidt mindfulness.

Alle forældre, der deltager i kurset eller siger ja til at udfylde forskningsprojektets spørgeskemaer, får adgang til en onlinefamilieplatform, hvor der både er teoretisk

MENTALISERING – én vej til trivsel

Mangler I let omsættelige praksisnære redskaber til at hjælpe elever, der grundet stress og mistrivsel, ofte ender i svære situationer i en hektisk hverdag?

Flere og flere elever føler sig stressede og mistrives. Vil I have viden og redskaber til at give eleverne en forståelse af, hvad der er på spil i dem selv og i andre, når fx konflikter fylder og trivslen er udfordret? Så er Robusthedsprogrammet måske noget for jer.

Robusthedsprogrammet er et praksisnært mentaliseringsbaseret program til lærere og elever.

Programmet giver konkrete redskaber til, hvordan man kan arbejde med at fremme trivslen for den enkelte elev og/eller klassen.

Læs mere på www.robusthed.dk

ROBUSTHED.DK tilbyder inspirationsforedrag og 5-dages kurser, der afholdes lokalt hos jer.

I 2019 udbydes desuden to åbne kurser:

- Århus (opstart marts)
- København (opstart august)

Tilmelding via dette link:
www.kfs.nemtilmeld.dk

Kontakt **ROBUSTHED.DK** hvis I vil høre mere:
mma@sundkom.dk eller tlf. 2147 4886

Hvis mindst ti forældre fra skolerne melder sig, tilbyder forskerne Nina Tange og Mette Marie Ledertoug at afholde kurser i robusthed for forældrene.

baggrund, masser af opgaver, små videoer og mindfulnessøvelser.

På mødet i Langeskov var der stor interesse for forældrekurset den 19. januar næste år.

René Kim Christensen, far til Josefine i 8.a, tilmeldte sig alle seks timer i Upright.

»Samfundet har ændret sig med alt det, der foregår på nettet, med præstationspres og alt muligt andet. Så kan Josefine få nogle redskaber til at tackle udfordringer, og kan jeg få

nogle redskaber til at hjælpe både hende og mine to yngre børn, så er jeg på«.

Også Susan Thomsen, mor til Freja i 8.a, meldte sig til det fulde kursus.

»Jeg har meldt mig til for min teenagers skyld og for hele familiens skyld. Det interesserer mig, hvad man selv kan gøre blandt andet for at ændre tankemønstre, noget, vi allerede arbejder med derhjemme. Og så er det bare fantastisk, at skolen beskæftiger sig

med børnenes personlige kompetencer, for jo mere børnene kan få puttet i rygsækken, jo bedre«, mener Susan Thomsen.

P.t. ser det ud til, at der kommer tilstrækkeligt med tilmeldinger fra forældre, så der bliver kursusdage i Upright på alle tre interventionsskoler. ✦

folkeskolen@folkeskolen.dk

Kender du et barn med en sag i kommunen eller Statsforvaltningen?

Hjælp barnet med at få en gratis bisidder til børnesamtalen. Ring tlf. **35 55 55 59** eller besøg: www.børnsvilkår.dk/bisidning

”Bisidderen hjalp mig med at sige alt det, der var svært at få sagt og hun fortalte mig, hvad der skulle ske.”

Caroline, 11 år

**BØRNS
VILKÅR**

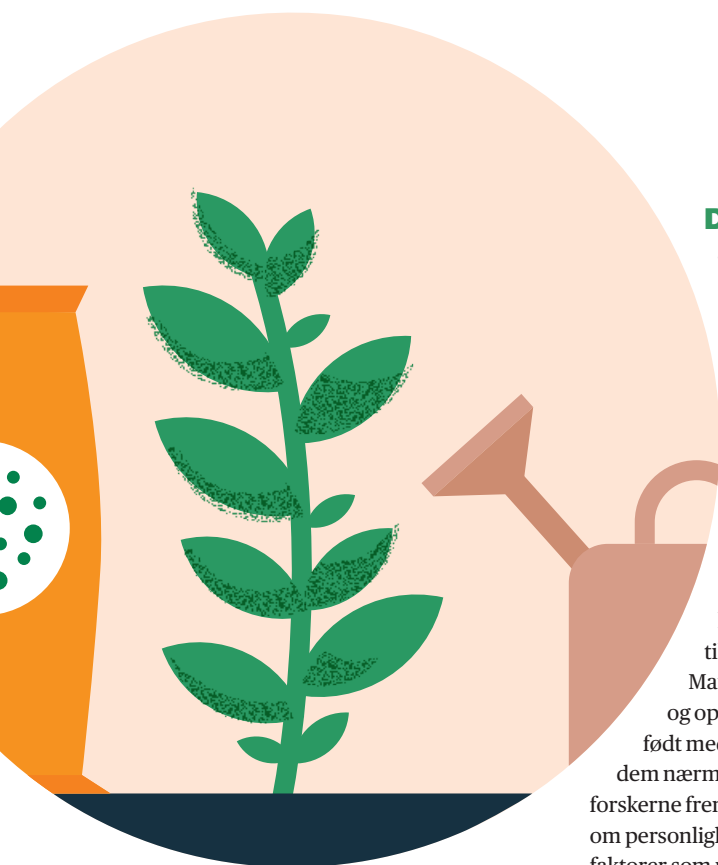
SAMMEN STOPPER VI SVIGT

FORSKERNE STRIDES OM RESILIENS:

Er det bare symptombehandling?

Danmark er kommet sent i gang med at forske i resiliens og robusthed. Forskerne er uenige om, hvor stor en rolle gener og forældres opdragelse spiller. Men de er enige om, at danske børn er mere pressede end tidligere.

Det er indbegrebet af den amerikanske drøm, det er folkeeventyrets skabelon og temaet for et væld af filmmanuskripter fra Hollywood til Bollywood. Barnet, der mod alle odds kommer til tops trods ubegavede, fordrukne, fattige forældre og en skoletid af værste skuffe. Det var der, resiliensforskningen startede, da man i 60'erne og 70'erne opdagede, at en gruppe af skizofrene børn havde langt sundere psykisk tilstand, end man kunne forvente. Man begyndte at undersøge hvorfor og opstillede teser om børn, der var født med særlige egenskaber, som gjorde dem nærmest usårliche. I næste bølge fandt forskerne frem til, at det ikke kun handlede om personlighed, men også om beskyttende faktorer som nære relationer til andre voksne end forældrene og sårbarhedsfaktorer som for eksempel misbrugsproblemer. Det følgende årti begyndte man i endnu højere grad at se på resurserne i de hårde opvækstmiljøer, og hvordan man skaber positive vendepunkter. Og efter årtusindeskiftet inddrager forskningen nu

miljøbelastninger, stresshormoner og hjernens udvikling for at se, hvordan børn og omverdenen gensidigt påvirker hinanden.

Resiliensforskningen har været stor i de angelsaksiske lande siden 80'erne, og både England, USA, Australien og Canada har haft store forskningsprojekter med interventioner og har oprettet centre for forskning i resiliens. I Danmark har man derimod været mere skeptisk, og begrebet er først for alvor slået igennem inden for de seneste ti år. Der er flere forskningsprojekter i gang nu, og begreberne er også blevet populære i medier og debat. Sidste år i februar udkom psykolog, dr.phil. og professor i socialpsykologi Per Schultz Jørgensens bog »Robuste børn«, og siden er der kommet en række bøger om robusthed fra diverse børnepsykologer og praktikeres hænder.

»Jeg har skrevet bøger i 30-40 år. Jeg har aldrig oplevet den form for opmærksomhed, som jeg gjorde med 'Robuste børn'. Jeg blev revet rundt i medierne og har holdt utroligt mange foredrag. Emnet interesserer i den grad forældrene, fordi de kan se, at deres børn er pressede, de har svært ved at modstå og navigere, så mange bukker under med stress. Det får folk til at overveje, om de har

Foto: Palle Hedemann/Ritzau Scanpix

gjort det godt nok som forældre«, fortæller Per Schultz Jørgensen.

Børns indre kompas

Børneeksperten mener, at der er tre hovedårsager til, at børn og unge er pressede i dag. For det første er der et stort ydre pres på for at få en karriere og blive til noget. Presset starter allerede i daginstitutionerne med læreplaner og tager for alvor fart i skolen med test helt ned i de små klasser, ansvar for egen læring, flere test og karakterer, som er afgørende for de unges videre fremtid. For det andet mener Per Schultz Jørgensen, at der ligger et stort pres i de sociale medier, hvor børnene 24 timer i døgnet kan sammenligne sig med andres succes og skal være på, se ud og promovere sig på den rigtige måde på Instagram, Facebook eller Snapchat. Den tredje årsag ligger hos foræl-

Foto: Sofie Amalie Klougart/Ritzau Scanpix

Børnene er pressede, det er de to professorer Per Schultz Jørgensen og Dion Sommer enige om. Men de er uenige om hvorfor, og hvad der skal gøres.

drene, som ifølge professoren i nogen grad har glemt at opdrage deres børn og give dem et indre kompas.

»Det 20. århundrede er jo blevet kaldt børnenes århundrede, og man har været meget optaget af at give dem en god start på livet. Men i 60'erne gjorde man op med den traditionelle opdragelse og ville skabe en mere børnevenlig verden. Parforholdet med friheden til individualismen blev stærkt, og med kvinderne på arbejdsmarkedet overtog institutionerne opdragelsen, som så blev til socialisering. Det er alt sammen supergodt, men man glemte måske den mere personlige del af opdragelsen, som handler om, at man har et moralsk og personligt ansvar. Den traditionelle indlæring af dyder, som giver et indre kompas at navigere efter«, siger Per Schultz Jørgensen.

Han taler ikke om curlingforældre, men

det har været en stor del af debatten om børns manglende robusthed. Han mener heller ikke, at børn skal hærdes. Det handler om at børn skal indgå i et fællesskab med normer - som de har indflydelse på og bidrager til. Sådan er det i familien, i daginstitutionen og i skolen. Børn kan sagtens bidrage på deres niveau, og det vil de også gerne, hvis man starter, når de er små, og lader opgaverne vokse med alderen, mener han.

Udvikling af karakter

Skolen kan i den grad også bidrage til at give den fornødne robusthed. Her handler det om, at skolen har en overordnet paraply med en grundfortælling, der ikke bare handler om at være dygtig, men også indeholder moralske og etiske værdier. Det sker i flere og flere kommuner, for eksempel Odense, hvor de med den faglige strategi 2017-21 sætter karakterdannelse i centrum. Den enkelte klasse kan for eksempel skabe en klassens grundlov, der er deres fælles sociale normer.

Og så skal man udfolde pædagogikken, så det ikke kun handler om præstationer og resultater, men om processen. Per Schultz Jørgensen henviser til et citat fra filosofen K.E. Løgstrup: »Mens vi baksers med opgaven, udvikles den karakter, der betinger løsningen af den«.

»Helt frem til 1974 var 'karakterdannelse' en del af skolens formålsparagraf. Det blev erstattet af 'demokratiske borgere' netop i

70'erne, hvor der virkelig begyndte at blive behov for at hjælpe familierne med opdragelsen. I dag er 'livsduelighed' kommet ind, men uden en definition, så ingen ved, hvad det egentlig betyder. Og midt i tvivlen og forvirringen breder 'læringen' sig, for det er meget nemmere at definere og måle. Lige nu er der tale om alt for meget formålsløs læring«, siger Per Schultz Jørgensen.

Det virkelige problem

Fokuset på robusthed og curlingforældre har dog også affødt et modsvar. Sociologen Rasmus Willig har udgivet en række bøger, hvor han analyserer robusthedstankgangen og peger på, at problemet ikke ligger hos ansatte og børn, men i konkurrencestaten, der gør alle til individualister, der konkurrerer mod hinanden. Han viser, hvordan samfundet giver ansvaret til den enkelte, så når medarbejdere går ned med stress og depressioner, er det, fordi de ikke er robuste nok. Rasmus Willig og en række andre forskere inden for forskellige felter har peget på, at det er misbrug af resiliensbegrebet, når man på den måde sætter robusthed ind som et krav til børn, ansatte eller ofre for krig, klimaforandringer eller andet.

Den første, der brugte ordet resiliens på dansk, var professor i udviklingspsykologi Dion Sommer, som har skrevet en række videnskabelige artikler om begrebet. Han mener, at den danske resiliensforskning fejlagtigt

beskæftiger sig med resiliens i den form, som international forskning så på i første bølge - altså som en iboende egenskab i barnet.

»Det er helt forkert at sige, at det har med gener eller opdragelse at gøre. Hele diskussionen om curlingforældre er helt fejlagtig - det er et popfænomen og en afledningsmanøvre, fordi man ikke vil tale om det virkelige problem. Jeg har foretaget en undersøgelse af 6.000 børn fra 15 måneder til 15 år, og curlingforældre findes stort set ikke i Danmark. Til gengæld kan man tale om, at staten er på kanten af omsorgssvigt af en generation af børn i daginstitutioner med alt, alt for lave normeringer. Vi ved fra benhård empirisk forskning, at dårlige normeringer er udviklingsforstyrrende for børn«, siger Dion Sommer.

Dermed er han grundlæggende uenig med Per Schultz Jørgensen og andre i, at børn i dag er mere sårbare på grund af forkert opdragelse, eller at de skal gøres mere robuste. Det er ikke børnene, den er gal med, argumenterer Dion Sommer:

»Jeg er helt enig i, at børn og unge er mere pressede, og det kan gøre dem mere sårbare. Siden anden verdenskrig har staten haft en ide om at regulere borgerne - et disciplineringsprojekt, der begynder allerede i børnehaven og fortsætter i skolen med læringsagenda og test. Børn er ikke mere sårbare som individer, men som en hel generation er de klart mere sårbare end voksne i forhold til at blive indrulleret i en implicit dagsorden om, at vi skal klare os i den globale konkurrence«.

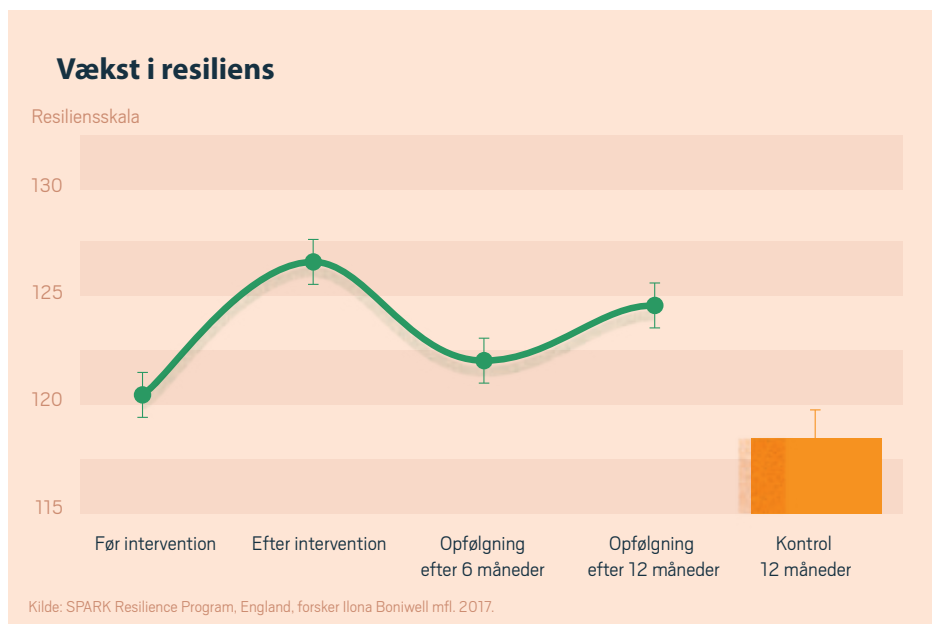
Ingen evidens for resiliens

For Dion Sommer er der derfor ingen tvivl om, at man bør gøre noget for at ændre på situationen. Han har som sådan ikke noget imod forskningsforsøg, der arbejder med at styrke børns resiliens, men han har ikke fundet dokumentation for, at det virker.

»For mig at se er det symptombehandling. Nu har vi den folkeskole, vi har. Det kan man ikke lave om på. Så i stedet laver man om på børnene, så de kan møde verden på en anden måde. Det fjerner jo ikke årsagen til mistrivsel, nemlig målinger, test og pres«, siger han og fortsætter:

»Jeg har i alle mine år som forsker på det her område aldrig oplevet så mange børn mistrives. Selv ministeren begynder at blive bekymret og har nedsat et stresspanel, men selv ikke der må man tale om presset i skolen. Det hjælper altså ikke kun at arbejde med resiliens, man må også lette presset i skolen«. ↩

pai@folkeskolen.dk

I England har professor Ilona Boniwell udviklet programmet Spark Resilience, som har vist gode resultater for børnene.

Resiliensforskning i fire bølger

Første bølge: Usårlighed

Resiliensforskningen begyndte ret tilfældigt i 1960'erne og 1970'erne med studier af børn med skizofreni. Man opdagede, at nogle børn havde en psykisk bedre tilstand end forventet i forhold til deres problematiske opvækst. Hvor man tidligere havde set den slags børn som atypiske tilfælde, begyndte man nu at undersøge, hvad der lå bag. I samme periode begyndte der at komme resultater fra det såkaldte Hawaii-studie, som fra 1954 fulgte en hel fødselsårgang med opfølgende besøg gennem flere årtier. Man fandt forskellige faktorer, der påvirkede børnenes udvikling, men der var generelt en opfattelse af de børn, der klarede sig på trods, som »usårlige«.

Anden bølge: Sårbarhedsfaktorer

I 1980'erne eksploderede den internationale resiliensforskning, og man skærpede metoderne til at finde beskyttende faktorer og sårbarhedsfaktorer. Man begyndte også at undersøge, identificere og forstå de mange processer, der lå under »paraplybegrebet« resiliens. Man kunne se, at resiliens handlede om langt mere end en usårlig personlighed, og man begyndte forsigtigt at se på tilknytning og familie som beskyttende faktorer.

Tredje bølge: Interventioner

Her bliver forskning i beskyttende og sårbarhedsskabende faktorer udbygget, og man begyndte at se på, om man kunne forebygge og styrke børnenes resiliens ved »interventioner«. For eksempel ved at identificere potentielle resurser i de problematiske opvækstmiljøer som en nær bedstemor uden psykiske problemer eller en lærer.

Fjerde bølge: Miljø og stress

Siden årtusindeskiftet er der kommet endnu mere fokus på begrebsafklaringer, fordi forskerne fortsat er uenige om resiliens, risici og beskyttende faktorer. Der er kommet mere interesse i neurobiologi og -psykologi, og man er begyndt at se på sammenhængen mellem miljøbelastninger, stresshormoner og hjernen, samt hvilken betydning erfaringer har for hjernens udvikling.

Kilde: »Resiliens, forskning, begreber, modeller« af Dion Sommer i »Psyke & Logos« 2011

Læs mere om resiliens

Fagtidsskriftet »Psyke & Logos« har udgivet to temanumre om resiliens: Nummer 2 i 2001 og nummer 2 i 2015. Her findes blandt andet artikler af Dion Sommer og Peter Berliner. Per Schultz Jørgensens bog »Robuste børn« fra 2017. Rasmus Willig: »Afvæbnet kritik« fra 2017.

Livsduelighed på skoleskemaet giver bedre relationer og et fælles sprog

I sit ph.d.-projekt »Livsduelighed på skoleskemaet« undersøger Louise Tidmand, hvordan vi i en dansk skolekontekst kan arbejde konkret med robusthed, trivsel og personlig karakterdannelse. Hendes foreløbige resultater viser, at lærerne bliver bedre til at hjælpe eleverne til trivsel og gode relationer.

FRA
FORSKNINGEN

Om forfatteren:

Louise Tidmand

har en baggrund som folkeskolelærer gennem 15 år, hvor hun har undervist i almenundervisningen, specialundervisningen og haft virke som tosprogskoordinator (1.-10. klasse). Siden uddannet cand.pæd.pæd. psych. og nu ph.d.-studerende på sidste år. Louise Tidmand er forfatter til en række forskningsbaserede trivselsmateriale, oversat til flere sprog, til brug i skole og ungdomsudannelser og med anbefalinger fra Sundhedsstyrelsen, Socialstyrelsen og Psykiatrifonden. Til daglig er hun pædagogisk leder i StyrkeAkademiet ApS. Hun afholder efteruddannelsesforløb, kurser, workshops og foredrag for pædagogisk personale, ledelser og forældre. Hun formidler sin forskning på blandt andet konferencer, og i juli 2019 er hun inviteret til at tale på Verdenskonferencen for Positiv Psykologi i Melbourne, Australien. Louise Tidmand har i sit ph.d.-forløb været tilknyttet Centre for Positive Psychology ved universitetet i Melbourne, Australien.

Alt for mange børn og unge har svært ved at klare og overskue en kompleks hverdag med masser af krav og udfordringer. Statistikkerne for børn og unge, der henvises til psykiatrisk behandling, har været stærkt stigende de sidste mange år. Ingen kan være i tvivl om, at skolesystemet er nødt til at nytænke den måde og den tilgang, som vi har til uddannelsesindhold og pædagogisk praksis, så vi som land og samfund kan ændre denne negative udvikling af mental mistrivsel hos børn og unge (Bødker & Christensen, 2015; Danske Regioner, 2016; Knoop, Holstein, Viskum & Lindskov, 2016; Statens Serum Institut, maj 2012). I mit ph.d.-projekt »Livsduelighed på skoleskemaet – Hvad? Hvorfor? Og hvordan?« sætter jeg fokus på, hvordan vi konkret kan undervise i og lære vores børn og unge livsduelighed med forankring i forskning.

Hvad er egentlig livsduelighed?

Skolens opgave i dag er at uddanne livsduelige børn og unge, der kan håndtere et omskifteligt og komplekst liv med evnen og viljen til at kunne problemløse og tage beslutninger, tænke kritisk og kreativt, indgå i fællesskaber og kommunikere heri, udvise empati, have selvbevidsthed og kunne håndtere emotioner og stress og herved effektivt at kunne håndtere de udfordringer og krav, som hverdagslivet byder på (Hodge, Danish & Martin, 2012; Martin, 2009; Pedersen, 2011; Prajapati, Sharma & Sharma, 2017; Tidmand, 2018a; Undervisningsministeriet, 2012). For at blive klogere på, hvordan livsduelighedsbegrebet kan forstås, kom Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i 2016 med en definition af dette gamle filosofiske begreb, hvor begrebet bygger på den psykologiske resiliensforståelse (Jensen et al., 2016; Tidmand, 2018a). Det vil sige, at det blandt andet handler om at gøre vores børn og unge robuste, så de har viden om og strategier til at modstå modgang og til at kunne »rejse sig« igen efter at have været i modgang. Men livsduelighed er meget mere end robusthed. Livsduelighed rummer tre aspekter: kognitive kompetencer, sociale kompetencer og personlige egenskaber. At udvikle livsduelighed går således på tværs af disse tre aspekter og er i relation til forskellige underdimensioner (se model til højre).

Livsduelighed kan udvikles og styrkes

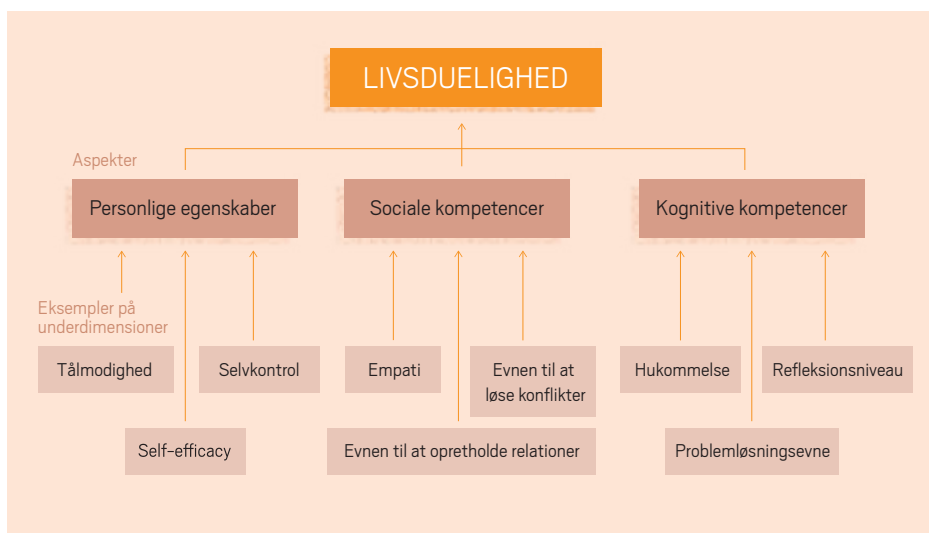
blandt andet i familien, sociale netværk, fritidsliv, institution, skole og uddannelsesforløb og gennem pædagogisk påvirkning (Tidmand, 2018a).

Hvad forstår de unge ved livsduelighed?

I forskningsprojektets interview af 100 unge fra de deltagende 10.-klassetilbud, herunder almentilbud, specialtilbud, enkeltfag, heldags-tilbud og særlig tilrettelagt tilbud, blev der blandt andet spurgt ind til de unges forståelse af begrebet livsduelighed og til, hvilke udfordringer de synes, der er ved at være ung i dag. De foreløbige analyser af netop disse svar peger på, at de unge oplever at befinde sig i et spændingsfelt mellem på den ene side muligheder for at være den, man er, for at vælge uddannelse, for at få det liv, man ønsker, og på den anden side begrænsninger i form af samfundspres (at vælge uddannelse og livsvej meget tidligt), forældrepres, karakterpres, socialt pres (mange venner, være populær), digitalt pres (at poste billeder, at iscenesætte sig selv som en succes, likes med mere), kulturpres (kropsideal, mode med mere). Det er til dette spændingsfelt, de unge blandt andet relaterer det at besidde livsduelighed. Men også til et perspektiv af ungdomslivet, der handler om at stå på tærsklen til voksenlivet. Mange unge i projektet anser det for en udfordring at stå foran et voksenliv, der kræver demokratisk medbor-

Peer review light

Folkeskolen Forskning har bedt ph.d.-studerende Louise Tidmand skrive en artikel om sin forskning i undervisning i livsduelighed i folkeskolen. Desuden har vi bedt en anden forsker på området læse artiklen igennem og bedømme, om det holder videnskabeligt, og om det bidrager med noget nyt til feltet. Vi kalder konceptet peer review light, fordi der ikke er tale om peer review efter de regler, som gælder for forskning, men om en model, som har lånt elementer herfra. Forskeren har intet at udsætte på artiklen videnskabeligt og kalder den en rigtig fin undersøgelse med relevans. Eneste kommentar er, at der som også anført af forfatteren er tale om foreløbige resultater og en kvalitativ undersøgelse med et relativt lille sample. »Man kan derfor ønske flere fremtidige undersøgelser med større samples og ligeledes kvalitative metoder for at kunne sige noget konkret om resultatet«, lyder det fra revieweren.

Kondenseret definition af livsduelighed (Jensen et al., 2016)

Om forskningen

»Livsduelighed på skoleskemaet – Hvad? Hvorfor? Og hvordan?« er Louise Tidmands ph.d.-projekt ved Aarhus Universitet. Projektet løber fra august 2016 til juli 2019. Forskningsprojektets teoriramme er primært positiv psykologi. I forskningsprojektet afvikler Louise Tidmand en intervention med 500 unge fra forskellige 10.-klassetilbud fra Ungdomscenter Vejle og fra Ung Odense, 67 lærere, to skoleledelser og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i Odense. Interventionen indeholder efteruddannelse af skolernes pædagogiske personale såvel som et konkret forskningsforankret, styrkebaseret undervisningsmateriale, som det pædagogiske personale underviser ud fra. 38 lektioner a 90 minutters varighed fordelt på skoleåret 2016/2017. Forskningsdesignet omfatter Mixed Methods og inddrager således både kvalitative og kvantitative data, herunder 100 elevinterview, 24 lærerinterview, syv ledelsesinterview og interview med tre UU-vejledere fra Odense. Analysetilgangen er dels hermeneutisk, dels positivistisk.

gerskab forstået helt konkret som: »Hvordan stemmer man til et folketingsvalg?« »Hvordan betaler man regninger?«

Kan vi undervise i livsduelighed?

De fleste lærere og skoler vil kunne se sig selv undervise i flere af de elementer, der er i begrebet livsduelighed, og der er mange eksempler på gode og velmenende initiativer rundtomkring på skoler. Det kritiske er dog, at medmindre vi på en skole har en fælles tilgang, der er forankret i forskning, vil den undervisning, der finder sted være meget sårbar, idet den ofte er bundet op på den enkelte lærers erfaringer og personlighed. Det vil således være meget forskelligt, hvad de enkelte elever modtager af undervisning i elementer af livsduelighed.

I ph.d.-projektet »Livsduelighed på sko-

leskemaet – Hvad? Hvorfor? Og hvordan?« introduceres en forskningsforankret intervention bestående af 15 timers efteruddannelse af personalet med konkrete undervisningsmaterialer, temaopgaver, styrkematerialer og styrkespil (se www.styrkeakademiet.dk) til afvikling af 38 dobbeltlektioner. Interventionens opbygning og sammensætning hviler på international forskning såvel som på et følgeforskningsprojekt, jeg forestod sammen med Frans Ørsted Andersen i 2012 (Andersen & Tidmand, 2014), og det tager udgangspunkt i den pædagogiske og didaktiske ramme, der på engelsk benævnes Positive Education - på dansk oversat til Positiv Ud&Dannelse (Tidmand, 2018b). Afsættet er det styrkebaserede perspektiv, en helhedsorienterede tilgang og et udgangspunkt for skolevirksomhed, der er funderet i positiv psykologis perspektiv på undervisning. Dette perspektiv er valgt, idet den positive psykologi kan opfattes som en paraplly, der samler teori og forskning, der har fælles mål. Norrish og Vella-Brodrick (2009) har defineret disse mål som: At opnå et optimalt niveau af trivsel for individet såvel som for fællesskabet, at børn og unge tilegner sig styrkeperspektivet med indsigt i egne færdigheder og styrker, når de skal håndtere hverdagslivets udfordringer og at afbøde mental dysfunktion gennem en model for forebyggende indsatser og interventioner. Med dette perspektiv som udgangspunkt er interventionen udviklet og designet til at fungere i en dansk skolekontekst. Vi er nødt til at tage afsæt i det, som er, og integrere viden og læring fra forskningen i positiv psykologi i samspil med »best practice« i læring og undervisning, med helhedsorienterede skolestrategier og den enkelte skoles dannelsesperspektiv og kultur (Hodge et al., 2012; Norrish & Vella-Brodrick, 2009; L. Waters, 2011; L.E. Waters, White, Wang & Murray, 2015; White & Kern, 2018), hvis vi skal lykkes med at udvikle livsduelige børn og unge.

Foreløbige resultater af analyserne

De kvalitative data søger at afdække den oplevede effekt ved at deltage i forskningsprojektets intervention guidet af en interviewguide, der med fokus på muligheder, begrænsninger og dilemmaer relaterer spørgsmålene til de tre grundlæggende psykologiske behov: selvbestemmelse, kompetence og samhørighed (Deci & Ryan, 2000), til handlingstillid (self-efficacy) (Bandura, 1982) og til håb (Snyder, Feldman, Shorey & Rand, 2002). Fire perspektiver afdækkes i de 135 før og efter-semistrukturerede interview: elevperspektivet, lærerperspektivet,

ledelsesperspektivet og UU-vejledningsperspektivet (Ungdommens Uddannelsesvejledning). I en kort opsummering opleves deltagelsen i forskningsprojektet at have bidraget positivt på følgende områder:

Elevperspektivet: Den styrkebaserede tilgang har åbnet op for at se sig selv i et nyt perspektiv, hvor man bliver opmærksom på sine resurser, og hvordan de kan bruges i hverdagen. Deltagelsen har åbnet op for at se de andre elever i et nyt perspektiv. Interventionen har bidraget til en positiv opbygning af relationen til nærmeste lærere. Deltagelsen i projektet har bidraget positivt til udvikling af handlingstillid. »Det er fedt at mærke, at man er mere værd end de karakterer, man får i skolen«, fortæller en elev.

Lærerperspektivet: Deltagelsen i forskningsprojektet (efteruddannelse og undervisningsmaterialer) har øget lærernes viden om, hvad livsduelighed er, og om de pædagogiske og didaktiske metoder og tilgange, der kan anvendes i arbejdet med at udvikle elevernes livsduelighed. Interventionen har åbnet op for og bidraget positivt til at understøtte det paradigmeskifte, hvor man går fra at forstå og italesætte elever i et mangelsyn til at gøre det i et resurcesyn. Arbejdet med den styrkebaserede tilgang har givet lærerkollegiet et fælles sprog med hinanden, med ledelsen og med eleverne til at arbejde med at udvikle livsduelighed hos de unge ud fra en forskningsforankret tilgang, hvor vi blandt andet konkret arbejder med elevernes mindset, klassens fællesskab og kultur. At bruge 90 minutter om ugen på at undervise i livsduelighed kunne ellers i starten opleves som en begrænsning i forhold til at tage tid fra den anden undervisning. »Vi har nok altid gjort det hver især, men det er rart at have et materiale at læne sig op ad, der ovenikøbet er forskning bag. Og så at vi gør det alle sammen«, fortalte en af de deltagende lærere.

Ledelsesperspektivet: Lederne oplever, at det, at der bliver skabt et fælles sprog i lærergruppen og mellem lærere, ledelse og elever, har bidraget positivt til, at alle kan arbejde mere professionelt med elevernes livsduelighed, mindset og styrker. At alle har det fælles sprog og den fælles referenceramme, gør det også meget let at danne nye team på skolen, fortæller lederen.

UU-vejlederperspektivet (kun Odense): Vejlederne fortæller, at det at være en del af forskningsprojektet har givet anledning til, at de nu bruger styrkematerialerne (Tidmand & Jacobsen, 2014a, 2014b), når de gennemfører fælles UU-vejledning i 8.-klasserne. »Vi kan se

muligheder i at møde de unge ud fra et styrkeperspektiv, der åbner op for, at de kan se mulighederne i sig selv. Det har bidraget positivt til, at vi har samme sprog som lærerne, når eleverne møder os i UU-vejledningen».

Skolen kan og bør

Forskningsprojektet »Livsduelighed på skoleskemaet - Hvad? Hvorfor? Og hvordan?« er udarbejdet med fokus på at omsætte viden fra international og dansk forskning til et konkret undervisningsmateriale og konkret efteruddannelse, så vi har et danskudviklet bud på, hvordan vi kan undervise i og udvikle livsduelighed hos vores børn og unge. De foreløbige resultater fra projektet peger på, at det er en opgave, som skolen ikke blot bør varetage, men rent faktisk også kan varetage professionelt. ⚡

Se kildeliste på
folkeskolen.dk/forskning

Hovedpointer fra forskningen

- Forskningsprojektet viser, at vi med konkrete forskningsforankrede materialer med afsæt i et styrkeperspektiv sammen med efteruddannelse af skolens personale kan bidrage til at øge elevernes oplevelse af selvbestemmelse, kompetence og samhørighed såvel som tillid til egne muligheder.
- At materialet og efteruddannelsen er forskningsforankret og praksisnær, sikrer kvaliteten af undervisningen i livsduelighed.
- Et forskningsforankret materiale og efteruddannelse af det pædagogiske personale og ledelse kan bidrage til elevernes udvikling af livsduelighed.
- Gennem Positiv Ud&Dannelse som forskningsforankret tilgang kan vi konkret skabe en pædagogisk og didaktisk praksis og skolekultur, der understøtter elevernes udvikling af livsduelighed.
- Positiv Ud&Dannelse som pædagogisk didaktisk ramme giver et fælles afsæt og sprog for skolens ansatte til arbejdet med elevernes trivsel, robusthed og livsduelighed.
- Det fælles sprog og den fælles tilgang og pædagogisk-didaktiske ramme styrker lærer-elev-relationen.

STÆRKE SKOLEFÆLLESSKABER

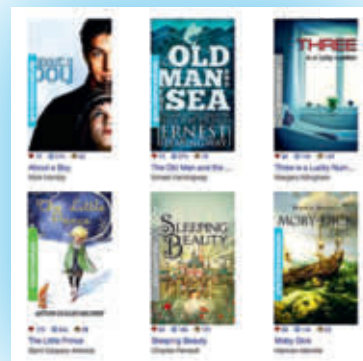
Den 1. marts lancerer Red Barnet materialet **ALLE SAMMEN** - et helt nyt helhedsorienteret materiale til at skabe social resiliens i skolen. Der er redskaber til eleverne, ledelsen, fagpersoner og forældre.

GRATIS!
til hele skolen

Du finder materialerne på:
redbarnet.dk/skole

DIGITALE TIPS TIL DIN UNDERVISNING

Inspiration til det nye år fra *Folkeskolens* faglige rådgivere, der deler ud af deres foretrukne gratis apps og hjemmesider.

Maria Roneklindt bruger nettet meget i sin engelskundervisning. Hun anbefaler et par hjemmesider, som er nemme og overskuelige at gå til.

ENGELSK

Maria Roneklindt

Lærer

- **sproglinks.dk** er en guldgrube af interaktive grammatik- og ordforrådsøvelser samt færdiglavede spil og øvelser til udprint. Siden rummer også en linksamling til små, hyggelige engelske spil (blandt andet Hangman, Akinator, Crossword puzzles, Memory). Jeg bruger den primært til hyggestunder i undervisningen, for eksempel i slutningen af en lektion, og/eller som supplement til svage/udfordrede elever, der af den ene eller anden grund ikke kan følge den normale undervisning.

- **lyricstraining.com** Her kan dine elever træne deres kunnen inden for sangtekster. Lyt til sangen, og skriv, så hurtigt du kan, de ord, der bliver sunget. Eleverne træner både lytte- og stavfærdighed på en sjov og hyggelig måde. Jeg bruger primært aktiviteten til hyggestunder i undervisningen, for eksempel i slutningen af en lektion, og/eller som supplement til udfordrede elever, der af den ene eller anden grund ikke kan følge den normale undervisning.

- **english-e-reader.net** Læsning på engelsk træner både ordforråd og grammatik, og hvis du »lyttelæser«, træner du samtidig udtalen. På denne side opretter eleverne et gratis login og kan derefter vælge mellem forskellige romaner på forskellige niveauer. Alle romanerne er indtalt, og eleven downloader en mp3-fil med den indlæste bog. Jeg bruger den i læsestund i alle mine (udskolings-)klasser, hvor jeg starter hver morgen med 20 minutters læsning.

Janus Neumann har nogle hyppigt brugte hjemmesider, der supplerer den daglige undervisning i historie og samfundsfag.

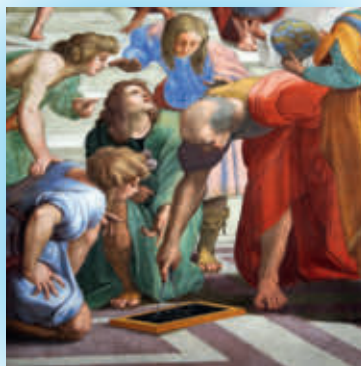

HISTORIE OG SAMFUNDSFAG

Janus Neumann

Lærer

- **ft.dk** På Folketingets hjemmeside findes velproducerede film og fuldt færdige undervisningsforløb med prøverellevante elevopgaver.
- **søgsmart.dk** kan være med til at systematisere elevernes kildesøgning ved projektopgaver. Jeg bruger programmet som supplement til elevernes øvrige viden om kildesøgning og kildekritik samt problemformulering.
- **stærkefællesskaber.dk** er en gratis hjemmeside om radikaliserings og ekstremisme.

Lis Zacho foretrækker værktøjsapps i matematikundervisningen – og så er hun vild med organiseringsapps.

MATEMATIK

Lis Zacho

Lærer

- **Padlet** findes både som app og på padlet.com. Jeg bruger padlet til at samle op på fælles information, for eksempel kan eleverne skrive alt, de ved, om brøker i en fælles padlet. Når vi bruger en padlet til at samle al den viden, vi har i klassen om funktioner, så har vi lavet en organisering af vores viden. Vi kan alle hurtigt finde padletten frem igen. Jeg kan dele padlettens url med eleverne i Facebook, og så vil de alle kunne se den med det samme. Padlet er også interessant, fordi eleverne kan bruge den i andre sammenhænge som et nyttigt redskab, for eksempel når de skal samle kageopskrifter eller skrive dagbøger på ferier.
- **Instagram** bliver hurtigt også en måde at organisere sig på, for jeg ved, hvad jeg har liggende der, og kan til enhver tid hive et foto frem – det er en let digital resurse at have med sig på sin telefon. I min klasse har vi arbejdet med Pythagoras, og jeg havde så lagt forskellige billeder af netop Pythagoras op på min instagramprofil.

Trine Hemmer-Hansen har fundet to gode apps, der får pulsen op hos eleverne i idræt.

IDRÆT

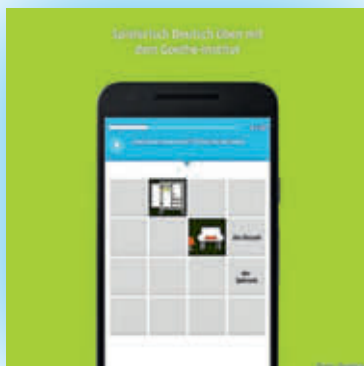
Trine Hemmer-Hansen

Lærer

- **Beep test** er en app, som jeg bruger i starten af året og ofte også i slutningen – og på den måde kigger vi på elevernes progression – eller mangel på samme.
- **7 MWC** er en app med et syv minutter langt program for fysisk træning. Den har jeg for eksempel brugt som én station ud af syv-otte forskellige i idrætsundervisningen.

FAGLIGT NETVÆRK

► FOLKESKOLEN.DK/IT

Erika Wünsche går direkte til sit sprogfags »kilde« for digital hjælp til tyskundervisning.

TYSK
Erika Wünsche
Lærer

• **Deutschtrainer A1** er en app fra Goethe Institut. Eleverne bruger den, når der er lidt tid tilovers i timen, eller når vi skal øve ordforråd eller grammatik. Den kan bruges til at øve hilsener, tal, mad, indkøb, sundhed, familien, klokken, fritid og så videre med indsætningsøvelser, billede til tekst og meget andet.

Trine Hemmer-Hansen har bedt sine elever om at downloade to apps i dansk.

DANSK
Trine Hemmer-Hansen
Lærer

• **Podcast fra DR Radio.** Jeg bruger denne app til at få mine elever i 8. klasse til at skrive en masse. Den bliver ofte brugt som en teaser, hvor eleverne så skal fortsætte i samme spor og gætte/gisne om, hvad der mon sker videre frem. Nogle gange skal de skrive videre i samme retning – og andre gange er det min udvalgte genre, som eleverne skal ramme. Vi hører gerne mellem fem og ti minutter, inden eleverne selv skal skrive.

• **DSN** er Dansk Sprognævns app, som jeg har bedt mine elever downloade. Ud fra en nylig ST7-stavetest finder eleverne ud af, hvor deres grammatiske mangler/huller er – og den her app kan bruges som en slags opslagsværk i forhold til grammatiske regler og stavning. Det er eleverne ret glade for.

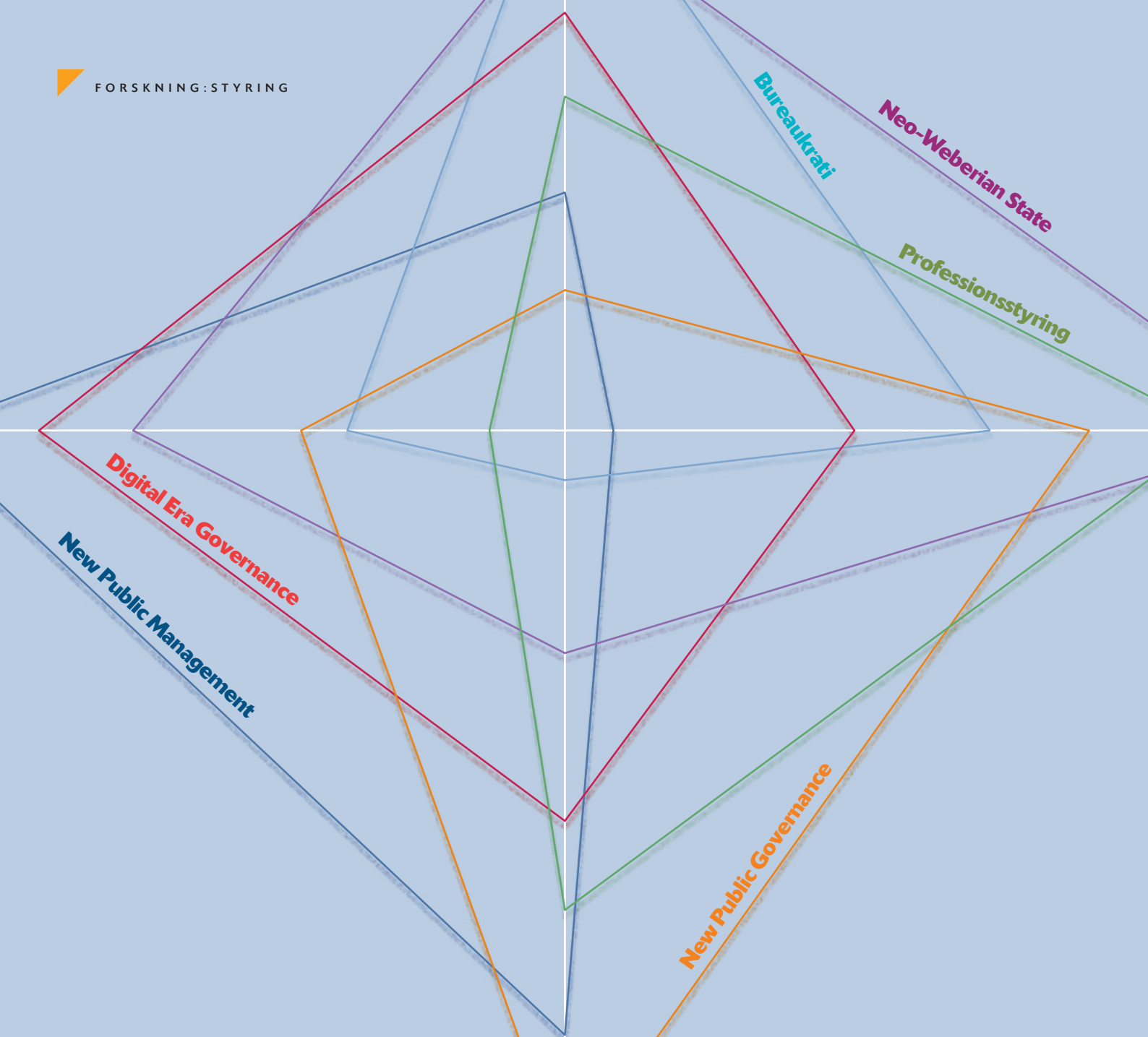
Mette Mellerup bruger en hjemmeside til at gøre det abstrakte i naturfag konkret. Og så dyster hendes elever på faglig viden.

NATURFAG
Mette Mellerup
Lærer

• **quizlet.com.** I programmet indsættes et fagbegreb og ved siden af forklaringen på fagbegrebet. Eleverne skal klikke på »live« og gå ind på quizletlive, og så bliver det en konkurrence mellem eleverne om at sætte rigtigt fagbegreb sammen med rigtig forklaring. Eleverne elsker dette afbræk i undervisningen, og de fleste bliver motiveret af konkurrencen. Ofte bruger jeg det som evaluering i et forløb, for at se, om de har lært deres fagbegreber.

• **phet.colorado.edu/da** er et interaktivt simuleringsprogram udviklet af en nobelprisvinder. Jeg bruger ofte simuleringerne herfra til emner, der kan være for abstrakte for eleverne at forestille sig, for eksempel molekylers bevægelse i de forskellige tilstandsformer. Vises på smartboard.

TEMA: STYRINGSPARADIGMER

Hvad styrer skolen og dens lærere?

Her er forskernes bud på, hvilke paradigmer der har styret folkeskolen gennem de seneste 70 år. Og hvordan lærerne kan være med til at påvirke fremtiden.

En stærk lærerprofession kan ændre styringen af skolen

Folkeskolen er kommet ind i en negativ spiral, men lærerne kan være med til at vende styringen, mener professor i offentlig styring Jacob Torfing.

New Public Management har været et fyord i de fleste lærermunde gennem mange år. Det er da også det styringsparadigme, som har fyldt mest i reformer af styringen af den offentlige sektor i 1980'erne. Men folkeskolen er faktisk blevet ramt senere end så mange andre områder, fortæller professor i politik og offentlig forvaltning ved Roskilde Universitet Jacob Torfing. Han mener, at der er mange gode ting i New Public Management, som ikke ukritisk bør hældes ud med badevandet nu, hvor andre paradigmer er ved at skubbe det af pinden.

»Det er yderst relevant at diskutere styring lige nu, for den offentlige sektor er fanget i en form for krydspres. På den ene side er der et stigende politisk krav om, at den skal løse

Det er yderst relevant at diskutere styring lige nu, for den offentlige sektor er fanget i en form for krydspres.

1950'erne
– 2010'erne

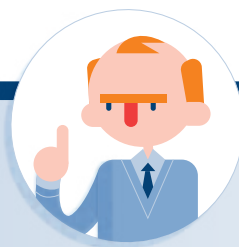
PARADIGMER,
DER STYRER DET
OFFENTLIGE

Fra 1950'erne Bureaukrati og professionsstyring

De to styringslogikker bureaukrati og professionsstyring ses ofte hver for sig og står i nogen grad i modsætning til hinanden, men forskerne ser dem som et bureaukratisk baseret professionsstyre.

Efter anden verdenskrig begynder den offentlige sektor at vokse. I 1949 arbejdede der 35.000 i danske amter og kommuner, i 2000 var det 547.000. I Danmark får vi en

meget professionsstyret offentlig sektor, som ikke bare er styret oppefra og ned ved hjælp af regler. Ude i de decentrale velfærdsinstitutioner som eksempelvis skoler og plejehjem vokser stærke faggrupper frem. De har autonomi til at styre selv ud fra hierarkisk udmeldte regler, men også ud fra egne faglige normer og værdier. De politiske målsætninger realiseres gennem bureaukratiet og via en implicit kontrakt med fag-

grupperne, der står som garanter for leveringen af god service.

Det professionelle bureaukrati har store fordele frem for tidligere ofte korrupte og tilfældigt styrede systemer, og professionsvældet sikrede stor teoretisk og praktisk kompetence i de borgerrettede beslutninger. Kritikken af denne styringsform lyder dog, at de offentlige ydelser tilpasses de professionelles normsæt frem for brugernes behov,

Jacob Torfing

PH.D. OG PROFESSOR
PÅ INSTITUT FOR
SAMFUNDSVIDEN-
SKAB OG ERHVERV,
ROSKILDE
UNIVERSITET

MØD FORSKEREN

flere og flere komplekse samfundsproblemer - hver gang vi ser et nyt samfundsproblem, lyder det, at det må man kunne undervise om i skolen - og borgerne har også stigende forventninger til den offentlige service. På den anden side er ressourcerne i den offentlige sektor meget knappe, og der er ikke udsigt til flere ressourcer. Man er altså nødt til at tænke nyt«, forklarer han.

Samtidig har det dominerende styringsparadigme siden 80'erne, New Public Management, ført til en række utilsigtede negative konsekvenser som demotiverede medarbejdere og unyttig brug af ressourcer på kontrol og registrering. Styringsparadigmet har også spillet fallit i forhold til mere komplekse problemer som for eksempel klimaforandringer og bandekonflikter.

»Der har været gode ting ved New Public Management. Mange medarbejdere har faktisk været glade for at få klare mål for arbejdet, og det er bestemt en fordel for samfundet, at de offentlige budgetter overholdes. Men man kan tydeligvis ikke løse samfundets problemer alene med udlicitering og konkurrence. Når flere benchmarks og læringsmål ikke virker, hvor skal den offentlige sektor så gå hen, når den står i et krydspres om at levere mere for færre penge?« spørger Jacob Torfing.

Han har sammen med professor Kurt Klaudi Klausen, professor Carsten Greve og professor Lotte Bøgh Andersen forsket i styring af det offentlige og beskrevet de seks

paradigmer, som har været i spil i efterkrigstiden (se *tidslinje*).

Målstyring og benchmarking

De fire forskere beskriver i deres bog »Offentlige styringsparadigmer: Konkurrence og samarbejds« tiden fra 1950'erne og frem, hvor bureaukratiet for alvor tog fart og fortrængte det decentrale professionsstyre, hvor offentligt ansatte i kraft af deres uddannelse og faglighed fik og tog plads. Herefter piblede New Public Management frem i slutningen af 70'erne og for alvor i 80'erne med resultatstyring, udlicitering og professionel målstyret ledelse. Efter årtusindskiftet trådte tre nye paradigmer ind på scenen: Neo-Weberian State, Digital Era Governance og New Public Governance, som forsøgte at give modsvar til New Public Management. Nu er der så en ny tendens på vej, Public Value Governance, som gør helt op med New Public Management og fokuserer på, at det offentlige skaber værdi, som skal anerkendes af politikere og borgere, ikke som en vare, men som en værdi for samfundet. Samtidig skal det offentlige åbne sig mere mod resten af samfundet og trække borgerne ind som ressourcer i stedet for som kunder.

Folkeskolen har været påvirket af samtlige paradigmer, men som med andre samfundsstrømninger har styringen slået senere igennem i skolen end inden for andre offentlige instanser.

»Danmark havde en meget professionsstyret offentlig sektor i 50'erne og 60'erne. →

Fra 1980'erne

New Public Management

og at fagprofessionelle monopoler på serviceproduktion og et stort bureaukrati kan være samfundsøkonomisk tungt.

Lærerne har haft stor indflydelse i denne styringslogiks glansperiode. I og med at lærerprofessionen hører til de nyere professioner, og at de ikke er privatansatte, har professionen dog aldrig været så stærk som for eksempel lægerne, men lærerne havde en vidtstrakt autonomi.

Monopolet på service gør den offentlige sektor for dyr og dårlig, og professionsvældet betyder, at der ikke bliver lyttet til borgernes ønsker. Sådant lyder den grundlæggende kritik op gennem 70'erne, som lægger grundstenen til New Public Management (NPM). I 80'erne slår det nye paradigme for alvor igennem med udmøntningen af syv principper for den offentlige sektor:

- direkte og professionel ledelse
- eksplicitte kriterier for og måling af performance
- større vægt på at måle output
- mindre og mere decentrale enheder
- mere konkurrence
- styringsredskaber fra den private sektor
- større disciplin og sparsomhed i resurseforbruget.

NPM clasher med symbiosen mellem bureaukrati og professioner i forhold til professionernes krav om en vidtstrakt faglig autonomi. Det ser den nye managementbølge som et skaleskjul for professioners ønske om at hoppe over, hvor gærdet er lavest, og skabe nytte for dem selv frem for brugerne. NPM søger at begrænse professionernes mulighed for egennyttig handling →

Hvor ved han det fra?

Jacob Torfing har forsket i blandt andet velfærdsstaten, styringsformer og samarbejdsdrevet innovation. Han har en ph.d. fra Department of Government, University of Essex, og er professor ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv på Roskilde Universitet. Sammen med Lotte Bøgh Andersen, Carsten Greve og Kurt Klaudi Klausen har han skrevet bogen »Offentlige styringsparadigmer: Konkurrence og sameksistens«, som er udgivet på Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Der var en central folkeskolelov, men det var alment accepteret, at for eksempel lærer- og lægestanden fik meget autonomi til at styre selv. Ikke kun med udgangspunkt i hierarkisk udmeldte regler, men også i egne fagprofessionelle normer og metoder, som de lærte i deres uddannelse og det kollegiale fællesskab«, fortæller Jacob Torfing.

Da New Public Management kom til Danmark i 80'erne, stod lærerne også for skud i forhold til kritik af professionsstyret. Lærerne mente selv, at de vidste, hvad der var rigtigt for eleverne, mens politikerne havde en anden holdning. Men der skulle gå næsten to årtier, før konkurrencestyringsmekanismerne for alvor påvirkede skolen.

»Årsagen er, dels at New Public Management blev sat i gang centralt fra Finansministeriets side. Det er nemmere at begynde med de statsligt ansatte, mens der er meget længere vej over de politisk ledede kommuner via rådhusforvaltningerne ud i skolerne. Dels at lærerne er en stærk profession, som man har skullet tage mod til sig for at påtvinge New Public Managements herligheder. Endelig skulle der også være politisk vilje til at lægge den form for styring ned over folkeskolen«, siger Jacob Torfing.

I halvfemserne begyndte resultatmålingen også i skolen med læseundersøgelser, som viste, at Danmark som en grim ælling lå efter de andre nordiske svaner. Og efter årtusindskiftet tog det fart. I de første Pisa-test i 2000 klarede danske elever sig middelmådigt, hvil-

ket fik danske politikere til i 2001 at indføre bindende slutmål for alle folkeskolens fag i stedet for de hidtidige vejledende centrale kundskabs- og færdighedsmål, der havde eksisteret siden 1993. Allerede to år senere blev der også indført bindende trinmål. I 2005 indførtes frit skolevalg, og i 2006 kom kvalitetsrapporter og nationale test (testene blev dog først gennemført i 2010 på grund af tekniske vanskeligheder), elevplaner i 2007, og i 2009 fik Fælles Mål også vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger.

Moderniseringsstyrelse og reform

I 2013 kom så næste bølge af New Public Management for skolens medarbejdere, hvor politikerne insisterer på professionalisering af skoleledelsen og »normalisering« af lærernes arbejdstid.

»Med konflikten mellem lærerne og Moderniseringsstyrelsen er politikerne endelig nået til at tage det opgør med lærernes autonomi, som hele tiden har ligget i New Public Management-tankegangen. Derfor handlede det også meget om strategisk ledelse, hvor skolelederne i stedet for at være den fremmeste blandt ligemænd bliver udstyret med mål og skal bruge deres ledelsespligt til at styre lærerne. De skal i højere grad være rådhusets repræsentant og skære igennem i forhold til arbejdstid og bestræbelsen på at sætte retning og levere bedre resultater«.

Samtidig kom den nye folkeskolereform med endnu mere detaljerede læringsmål,

ved at måle stadig mere intensivt på resultaterne blandt andet ved hjælp af Pisa-testene. Managementbølgen tilskynder også til produktivetsforbedringer gennem årlige grønthøsterbesparelser, som professionerne mener går ud over kvaliteten og brugernes tilfredshed.

Fordelene ved NPM er mere opmærksomhed på effektivitet og kvalitet, budgetoverholdelse og alternative finansieringsmuligheder,

øget prioritering, professionalisering af ledelse og borgernes mulighed for frit leverandørvalg. Kritikken går på unyttig brug af resurser til kontrol og registrering og på demotivering af medarbejderne på grund af meningsløse kontrolsystemer og incitamentsstyring, der ikke harmonerer med de fagprofessionelles motivation til at hjælpe borgerne og løse vigtige samfundsproblemer. Flere undersøgelser har peget på,

at den offentlige sektor hverken er blevet mere effektiv eller billigere som en følge af NPM-reformerne. Kritikken går blandt andet på, at der er risiko for målforskydning, fordi man ikke kan måle det, man ønsker at optimere, og derfor måler det, man kan, hvilket flytter fokus i opgaveløsningen, fordi man ønsker at »se godt ud i målingerne«.

NPM ramte lærerne i form af mistænkeliggørelse af professionen

i 80'erne, men kom ellers senere til skoleområdet end andre sektorer. Bølgen tog dog fart midt i 00'erne med test og kontrolfunktioner og efterfølgende krav om effektivitet i arbejdstid, professionel ledelse, kvalitetsrapporter, elevplaner og så videre.

Lærerne skal varedeklarere sig selv. Gå ud og vis, hvad god fagprofessionalisme anno 2018 er.

og man oprettede et kontor, der for KL, Finansministeriet, Økonomiministeriet, Socialministeriet og Undervisningsministeriet skulle overvåge, om skolerne levede op til 11 indikatorer på fremdrift - alle målbare som for eksempel antal timer, lærerne bruger på undervisning, eller antal elever, som får topkarakterer i dansk.

»Det er en variant af gabestokmetoder, og det bliver klart meldt ud, at hvis man ikke leverer, så er der bål og brand. Det handler om klare mål og benchmarks - hvilket niveau skal elever op på, testresultater skal offentliggøres, og frit skolevalg skal samtidig sikre konkurrence og markedsgørelse af skoleområdet. Det er alt sammen klassiske New Public Management-metoder«, siger Jacob Torfing.

Skolen er kommet ind i en negativ spiral

Men betyder det så, at skolen er fanget i New Public Management og sidder og venter på at blive ramt eller forløst af de næste paradigmer? Nej, der er allerede tegn på, at nye →

Fra 00'erne Neo-Weberian State

Ikke alle lande tager New Public Management til sig i lige høj grad. I Norden og Holland når den nye konkurrencebaserede managementmodel aldrig samme niveau som i de angelsaksiske lande, og i slutningen af 00'erne begynder staten at sammenlægge organisationer igen. Samtidig gør digitaliseringen det offentlige mere effektivt og sætter brugerne i centrum. Paradigmet Neo-Weberian State

bliver brugt om en mere effektiv, moderne, venlig og serviceminded stat. Markedsdelen af New Public Management (NPM) bliver delvist forkastet til fordel for det klassiske bureaukratis forpligtelse på at realisere offentlige kerneværdier. Offentlig ledelse skal være strategisk, visionær og forankret i offentlige værdier.

Neo-Weberian State ses som en venligere udgave af NPM med

mere opmærksomhed på borgernes behov, men det kan også opfattes som bureaukratisk og formyndersk. Paradigmet har kun været i spil i enkelte lande, og en kritik har været, at det ikke kan løse moderne udfordringer og ikke mobiliserer samfundets mange resurser, men alene går tilbage til fortidens bureaukrati.

Da Danmark hører blandt de lande, som i højere grad har be-

væget sig på dette niveau, kan paradigmet forklare, hvorfor danske skoler ikke har været fuldt performancestyret som i England og USA. Her har man for eksempel lukket skoler med dårlige resultater eller ladet lærernes løn være afhængig af elevernes testresultater.

paradigmer er i spil. Med folkeskolereformen var politikerne blevet enige om en ny digital brugerportal for folkeskolen. Det blev i kommuneaftalen mellem KL og Finansministeriet i 2014 til læringsplatforme. Her ser vi Digital Era Governance stikke hovedet frem. Paradigmet slår endnu mere igennem med det nye Aula-system, som skal være en kommunikationsplatform for lærere, elever og forældre. Og åben skole-ideerne i reformen har mere rod i New Public Governance eller måske i virkeligheden Public Value Governance - andre af de seneste årtiers styringsparadigmer.

Men Jacob Torfing mener, at skolen er kommet ind i en negativ spiral.

»Politikerne fik mistillid til lærerne. Så gik lærerne i forsvarsposition, og jo mere de har gjort det, jo mere New Public Management har politikerne set behov for at lægge ned over dem. Man kan for eksempel tage de busreklamer, lærerne lavede under konflikten: »Folkeskolereformen er Danmarks længste sveder«. De gav udtryk for, at de lange skoledage var tortur for eleverne, men for pokker, de havde jo selv i årevis råbt på mere tid og tværfaglige projektintegrerede forløb. Det er et stjerneeksempel på, hvordan man fremprovokerer en defensiv profession«.

Jacob Torfing mener, at skolehistorien er vigtig, for det er mistillidssporet og forsvarspositionen, der har banet vejen for New Public Management-metoderne. Det har startet en negativ spiral, hvor lærerne efter konflikten er begyndt at opføre sig som lønmodtagere og

insisterer på at gå, når klokken ringer, siger forskeren: »Det er jo ikke, fordi lærerne er nogle dovne slamberter. Hvis man udsætter en profession for mistillid, så former man den også langsomt i det negative billede, man har«.

Som modsætning til det danske system peger Jacob Torfing på Finland. Her er New Public Management stort set aldrig kommet til og slet ikke på skoleområdet. Der er ingen performancemanagement og intet frit forbrugervalg. Man er gået den modsatte vej ved at give lærerne længere uddannelse og tale professionen op som en superkompetent profession, der ved, hvad den gør.

»Professionsstyret har jo også farer. Man kan blive meget selvtillfreds som profession og tro, at man ikke behøver at udvikle sig, og så sander det hele til. Eller man kan blive blind over for borgernes krav og mangle lydhørhed over for politiske krav. Men den oprindelige tanke er heller ikke, at professionen skal være fuldt autonom, men at den skal fungere inden for centrale og politisk fastsatte styringsrammer«, siger han.

I Finland valgte man tillidsspiralen, i Danmark valgte man mistillidsspiralen. De store omkostninger af det bærer vi på i dag, mener Jacob Torfing.

Lærerstand skal byde op til dans

Spørgsmålet er så, hvordan man bryder med den negative spiral. Det gør man ifølge Jacob Torfing ved at reformulere, hvad en god fagprofession er.

Fra 00'erne Digital Era Governance

Med digitaliseringen opstår et nyt styringsparadigme, som falder i to bølger – først efter internettets fremkomst i 00'erne og siden med de sociale medier og big data i 10'erne. Digitaliseringen er et middel til at rationalisere og effektivisere den offentlige administration, men forventes også at kunne forbedre servicen og skabe nye muligheder for at inddrage borgerne. Det er et modsvar på

New Public Managements (NPM) problemer med at sikre vedvarende produktivitet og skabe øget kvalitet for borgerne, men bygger samtidig på NPM's test- og resultatorientering. Paradigmet kan ses kombineret med NPM, hvor det giver bedre og mere effektiv resultatmåling, med New Public Governance, hvor digitaliseringen understøtter netværksopbygning, eller med Neo-Weberian State som

en venlig stat, der leverer smarte digitale løsninger. Det er nok der, Danmark p.t. er placeret.

Fordelene ved styringsformen er, at serviceløsningerne kan tage udgangspunkt i borgernes realtime-behov, større åbenhed i offentlig forvaltning og borgernes mulighed for kontakt. Men hacking og afsløring af offentligt misbrug af data har skabt nogen grad af mistillid.

Digitaliseringen har haft stor betydning for resultatstyring i folkeskolen ved indrapportering af testresultater, læringsplatforme og snart Aula, som skal give forældre, elever og personale en samlet digital kommunikationskanal.

Jacob Torfing tror på, at lærerne kan være med til at vende den negative fortælling om folkeskolen.

»Jeg efterlyser, at man som stand går ind og byder op til dans. Lærerne skal varedklarerer sig selv. Gå ud og vis, hvad god fagprofessionalisme anno 2018 er. Som fagprofessionelle opfatter vi os selv som nogle, der er hamrende engagerede og gerne tager dialogen med politikere og forældre, er fagligt opdaterede og udøver faglig selvjustits. Hvis vi ser en kollega, som bruger metoder, der ikke virker, så tager vi den kollegiale snak«.

Lærere skal holde op med at se sig selv som ofre. Ikke fordi Jacob Torfing mener, at de selv bærer skylden for den negative spiral, men fordi lærerne selv kan gøre noget aktivt for at sætte gang i positive spiraler.

»I øjeblikket understøtter lærerne de vrangforestillinger og fordomme om skolen og lærerne, der findes på Slotsholmen. Embedsmændene tror, at lærerne er selvtilfredse, at de hopper over, hvor gærdet er lavest, og ikke giver meget for metode og evidens. Jeg tror, at man kan gøre rigtig meget for at disrupte den negative fortælling ved at vise, hvad man rent faktisk kan og gør«.

Lærerstanden skal derfor omfavne den del af New Public Governance, der handler om at åbne den offentlige sektor op, og erkende, at man kan gøre det endnu bedre, hvis man mobiliserer det omgivende samfund, mener professoren. Brug den åbne skole-konceptet og inviter omverdenen ind, så man kan udnytte forældres, virksomheders og frivilliges ressourcer.

00'erne

New Public Governance

New Public Management viser sig i stigende grad ikke at kunne levere i forhold til bedre og billigere service og løsning af komplekse problemer. New Public Governance vokser frem i slutningen af 90'erne og starten af 00'erne med netværksstyring baseret på samarbejde mellem offentlig og private aktører som modsvar til fragmenteret, hierarkisk og markedsbaseret styring i New Public

Management. Under New Public Governance skal beslutninger tages i tværgående netværk mellem det offentlige og det private, og løsningerne skal komme nedefra. Det handler om at mobilisere og udveksle ressourcerne ved hjælp af tillidsbaseret ledelse, som bringer medarbejdernes erfaringer og faglige kompetencer i spil, frem for til stadighed at udnytte de eksisterende ressourcer mere og mere ef-

fektivt med øget stress og dalende kvalitet til følge.

Ved at bringe relevante og berørte personer sammen i netværk mener man at kunne samskabe løsninger på såkaldte ordnede og uregelmæssige problemer som for eksempel klimaforandringer, angst hos børn og bandekriminalitet. Kritikken er dog, at processerne bliver for uregelmæssige med for mange kokke, at det er de ressourcestærke borgere,

der alene får indflydelse, og at man risikerer aldrig at blive enige eller at ende med løsninger baseret på laveste fællesnævner.

På skoleområdet kan man for eksempel se åben skole, hvor der etableres samarbejde med virksomheder, og Undervisningsministeriets nye grupper for fagene med udpegede lærere som eksempler på netværksstyring.

»Det kan man selvfølgelig kun, hvis man har fagligt overskud og er sikker på sig selv som fagprofession. Men hvis lærerne virkelig bed til bolle, ville det understøtte billedet af, at de hviler nok i deres profession til at række ud efter andres resurser. »Vi er så sikre i vores egne kompetencer, at vi bare opfatter det andet som et ekstra gode, og det er vores faglighed, som binder det hele sammen og får det til at stimulere læring'«.

I den negative form af professionsstyret lukker professionen sig om sig selv. Ved at åbne sig mod samfundet vil man ifølge Torfing ikke bare få en bedre folkeskole, men også et helt andet billede af lærerne. Det skal så understøttes af kommunen med for eksempel skabeloner for, hvordan man indgår aftaler med virksomheder om gensidige læringsforløb og platforme, hvor man kan udveksle erfaringer. Det skal ikke bare overlades til den enkelte lærer at finde ud af, hvordan man gør, og at finde resurserne til det.

Kommunerne på vej i en anden retning

Kommunerne er da heller ikke det værste sted at kigge efter hjælp, hvis man skal finde en vej ud af den negative spiral. Jacob Torfing mener nemlig, at kommunerne befinder sig et andet sted styringsmæssigt end Slotsholmen.

»Efter mange år med New Public Management, hvor styringen er kommet fra oven og nedefter, ser jeg et lyspunkt i, at kommunerne er ved at reorganisere sig. Ser man på

de seneste seks års kommuneaftaler, så har det været entydig New Public Management med konkurrencestyring, resultatmåling og stærkere ledelse. Det fortæller, hvad Finansministeriet ønsker. Men de kommunale ledere og ansatte har ikke den samme holdning«.

Jacob Torfing har gennemført en undersøgelse, hvor de sociale og tekniske chefer i kommunerne blev spurgt, hvad de har fokus på i deres egen organisation. De blev præsenteret for otte udsagn, som understøttede New Public Management, og otte, der understøttede New Public Governance, det vil sige innovation, partnerskab og resursemobilisering. Undersøgelsen viste, at af de otte New Public Management-udsagn var der kun flertal for fokus på målstyring. Mens et flertal af respondenterne fortalte, at de havde fokus på alle de otte udsagn fra New Public Governance.

»Det vidner om, at hvis der er et opgør med New Public Management, så kommer det måske fra neden. Det er kommunerne, som oplever krydspres, og at NPM har udspillet sin rolle. Kommunerne går nye veje. Og ligesom der var et efterslæb i folkeskolen, så er der nu et efterslæb på Slotsholmen i forhold til at tænke nye styringsveje. Kommunerne er i fuld gang med innovation og med forsøg på at inddrage civilsamfundets frivillige. Det bobler frem i kommunerne«.

pai@folkeskolen.dk

Paradigmernes placering i styringsdiamanten

Jacob Torfing og hans tre medforfattere til bogen »Offentlige styringsparadigmer« har udviklet en »styringsdiamant«, hvor de placerer styringsparadigmerne på fire akser, der går fra:

- lav til høj centraliseringsgrad i forhold til offentlig styring,
- begrænset til omfattende styringsmæssig anvendelse af værdier i styringen,
- begrænset til omfattende inddragelse af det omgivende samfund i styringen og
- lille til stor tiltro til incitamentsstyring.

Profession og bureaukrati er placeret hver for sig, da de er paradigmer, der balancerer i forhold til hinanden, og Public Value Governance er for nyt til, at forskerne har ment, at det giver mening at placere det.

10'erne Public Value Governance

Nyeste gren på stammen af styringsparadigmer er Public Value Governance, der kombinerer New Public Governance med en bredere debat om offentlige værdier. Det er et endeligt opgør med New Public Managements syn på den offentlige sektor som en virksomhed, der producerer privat værdi, som kunderne skal værdsætte. I stedet ser man den offentlige sektor som en unik sektor,

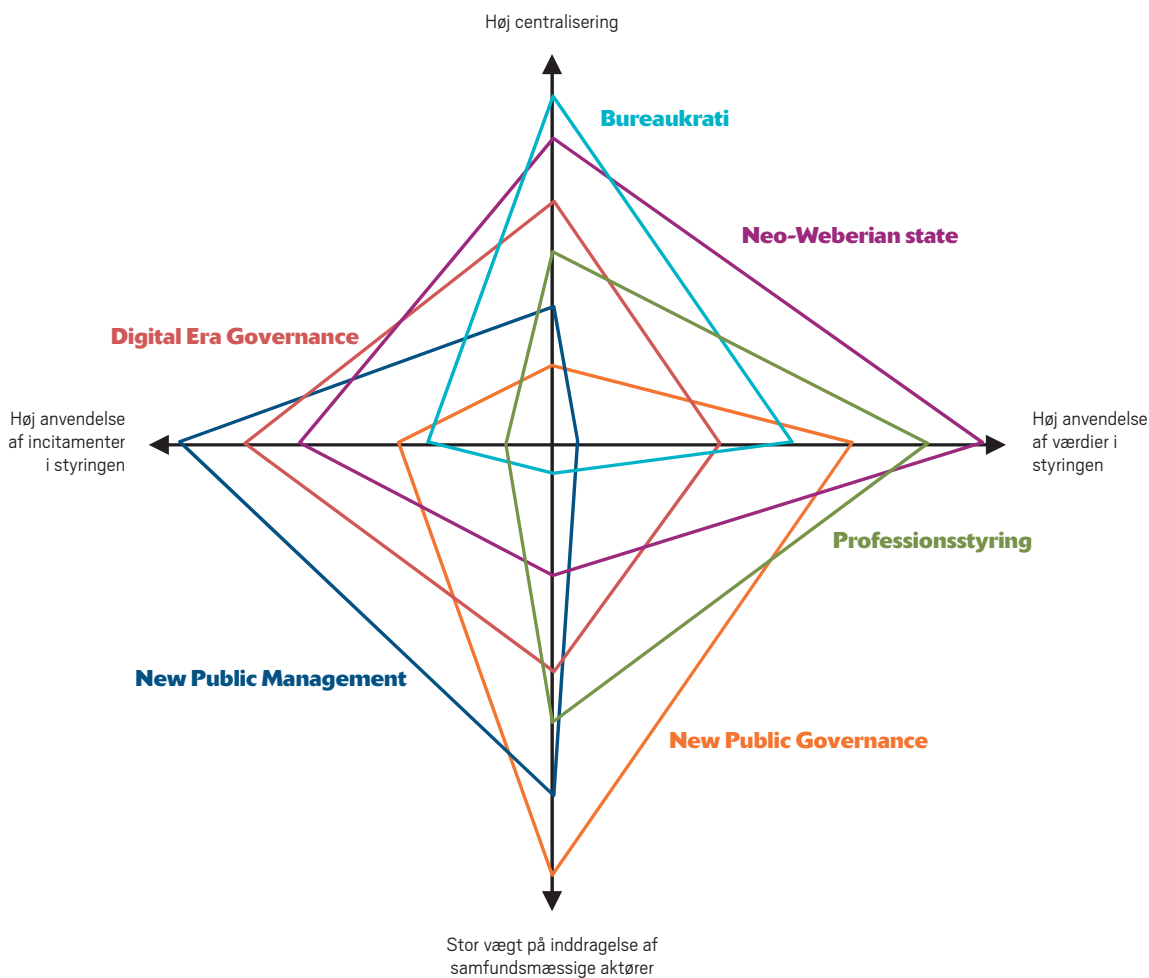
der producerer skattefinansieret offentlig værdi for samfundet som helhed og de enkelte borgere. Offentligt ansatte har en meget vigtig rolle i at forvalte den offentlige værdiskabelse. Offentlig værdi kan imidlertid også skabes af borgerne selv og af civilsamfundsorganisationer, virksomheder med videre. Hermed er vejen åbnet for samskabelse af offentlig værdi.

Paradigmet er helt nyt, og kritikken går i forskerkredse på, om det som hybridbegreb formår at omfavne flere styringsparadigmer på én gang.

Flere kommuner er i gang med at mobilisere borgerne for at afhjælpe knappe resurser og inddrage dem. Et eksempel er Aarhus Kommune, hvor man har mobiliseret forældre til flygtningebørn ved at give dem en sprogkuffert med

hjem til 20 minutters leg hver dag. Tiltaget løftede børnenes sproglige niveau betragteligt på bare et par måneder.

Kilde: »Offentlige styringsparadigmer: Konkurrence og sameksistens« af Lotte Bøgh Andersen, Carsten Greve, Kurt Klaudi Klausen og Jacob Torfing.

Kilde: »Offentlige styringsparadigmer: Konkurrence og sameksistens« af Torfing et al.

ALLE KAN LÆRE AT LÆSE – OGSÅ 'ORDBLINDE'

” Det bedste i verden er Alkalær – alle skoler burde have det!
L.T. – børnehaveklasseleder

Alkalær-metoden har været testet på tusinder af børn. Det har vist sig at alle der bliver undervist efter denne metode, kan lære at læse, såfremt undervisningen samtidig foregår i elevens eget tempo. Metoden tager udgangspunkt i alfabetets og sprogets lyde, for det at læse er netop at sætte bogstavernes lyde sammen til ord.

Alkalær ApS Tlf.: 44662727 www.alkalær.dk

Start din Alkalær-rejse i 2019

JANUAR: 15.-16. – Jylland

MARTS: 5.-6. – Sjælland

APRIL: 2.-3. – Jylland

MAJ: 7.-8. – Fyn

JUNI: 18.-19. – Sjælland

Se uddannelsesprogram på

www.alkalær.dk

alkalær
– fonetisk løsning på læsning

Professor efterlyser mere frihed i folkeskolen

Politikerne kappes i øjeblikket om, hvem der kan give folkeskolen mest frihed. Men professor Per Fibæk tvivler på, om den når helt ned til lærerne og dermed giver øget kvalitet i undervisningen.

Når du strammer garnet, kvæler du jo barnet. Det gælder både i julesangen og i folkeskolen, mener professor i pædagogik Per Fibæk Laursen. Han har ofte undret sig over, at politikerne ikke har kunnet se, at når de strammer skruen på folkeskolen med test, benchmarks, målstyring, frit skolevalg og fuld tilstedeværelse, så begynder lærerne at opføre sig som lønmodtagere med alle de negative forsvarsmekanismer, det indebærer, og at undervise mod målbare resultater. Det er stik imod, hvad forskning viser giver kvalitet i undervisningen, siger han.

Per Fibæk Laursen fra Afdeling for pædagogisk filosofi og generel pædagogik på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU) har ikke været imponeret over det, New Public Management har bidraget med i skolen. Han finder det bemærkelsesværdigt, at styringsformen har holdt ved så længe på folkeskoleområdet:

»Som jeg ser det, er vi et sted nu, hvor New Public Management har mistet sin legitimitet i den politiske diskurs om folkeskolen. Men den er fortsat levende i praksis«.

Per Fibæk Laursen peger på, at der er to hoveddele af New Public Management i skolen. Der er dels den teknokratiske centralstyring, dels markedsmekanismene.

»Den første del er i defensiven. Der er in-

gen politikere i dag, der taler om strammere styring af folkeskolen, de kappes alle sammen om at give frihed til folkeskolen. Men jeg sporer ingen tegn på, at markedsstyringen er på retur - tilgangen til de frie skoler er i vækst, og regeringen har ad to omgange givet de frie skoler økonomisk bedre vilkår. Det presser skolerne, som skal være oppe på mærkerne over for forældrene for at konkurrere med naboskoler og friskoler«.

Det passer også med undervisningsminister Merete Riisagers politiske holdninger om, at der skal gives frihed fra regler, men fuld konkurrence, påpeger Per Fibæk Laursen. Han tror ikke på, at man vil ændre på det frie skolevalg. Men med en anden politisk ledelse kunne man måske forestille sig et mindre tilskud til de frie skoler, ligesom det ville ændre på konkurrencesituationen, hvis folkeskolen fik højere status i den politiske debat.

Målstyring har negative konsekvenser

I sommer udgav Per Fibæk Laursen sammen med en række kolleger bogen »Mål med mening«. Her beskrev han, hvordan han ser tre målbølger gennem de seneste 100 år. Den første kørte fra 1920 i sammenhæng med Scientific Management, som handler om at finde de mest effektive midler til at nå et givet mål gennem detaljerede tidsstudier af

Per Fibæk Laursen

PROFESSOR I PÆDAGOGIK
VED DANMARKS INSTITUT
FOR PÆDAGOGIK OG
UDDANNELSE,
AARHUS UNIVERSITET

arbejdsprocesserne. Den anden målbølge, der kørte i 50'erne, hang sammen med Management by Objectives, som blandt andet lagde stor vægt på målbare mål. Tredje bølge, som kom i 80'erne, hang tæt sammen med New Public Management, som introducerede accountabilitybegrebet, hvor sektorens medarbejdere gennem evaluering skulle holdes ansvarlige for, at målene blev nået, og resultaterne skulle vise - også via internationale sammenligninger - at der var styr på tingene. Målbølgerne er hver gang blevet mødt med samfundsmæssig kritik og er så langsomt ebet ud for at blive efterfulgt af mere dannelseseoretiske bølger.

Den seneste bølge med New Public Management kom senere til folkeskolen end mange andre sektorer, men er nu ved at slippe sit greb. Det mest markante tegn på dette så Per Fibæk Laursen, da Folketinget i december 2017 vedtog, at videns- og færdighedsmålene skulle gøres vejledende.

»Det begyndte allerede, da man fra ministeriets side for et par år siden begyndte at trække projektet om læringsmålstyret undervisning tilbage. Men kan selvfølgelig diskutere, hvor meget det betyder i praksis, for lærerne har aldrig udført målene så minutøst - det kan simpelthen ikke lade sig gøre. Men symbolsk er det et meget vigtigt tilbageslag for den teknokratiske del af New Public Management«.

Per Fibæk Laursen mener, at målstyringen har haft stor effekt på folkeskolen. Lærerne og skolelederne er blevet meget mere opmærksomme på målbare resultater, karakterer, test og præstationer i nationale test.

Den øgede frihed er blevet et slagord på det ideologiske plan. Det kan være på det kommunale plan og i nogle tilfælde også for skolelederen, men det bliver ikke automatisk til mere frihed for lærerne.

»I min skoletid var det sådan, at hvis en elev ikke klarede sig godt, så var det, fordi eleven var dum og doven. I dag er det, fordi læreren leverer for dårlig undervisning. Det er en væsentlig ændring i tolkningsmønsteret af, hvad der sker i skolen, som er sket gradvist over en længere periode«, siger han.

DPU-professoren mener, at kommunerne har spillet en stor rolle, fordi de er begyndt at følge meget med i resultaterne af afgangsprøver og nationale test. En lille afvigelse kan betyde en opringning fra forvaltningen til skolelederen, som skolelederen så sender videre til lærerne.

»Når lærerne har taget målstyringen til sig, er det, fordi de har været tvunget af presset oppefra. Ikke fordi de har troet på, at det har været den bedste måde at undervise på. Skolelederne er presset af markedsgørelsen, hvor de skal give forældrene et positivt indtryk, for at de ikke søger andre skoler«, siger Per Fibæk Laursen og nævner som eksempel, hvordan en skoles fejring af at være blevet danmarksmester i skoleudvikling med det samme resulterede i et debatindlæg fra den borgerlige tænketank Cepos, der undrede sig over, hvordan man kan blive danmarksmester, når man ligger halvdårligt på deres ranglister.

»Lærerne er presset til at undervise på en måde, hvor de stiller eleverne så gunstigt som muligt i forhold til test og afgangsprøve. Det er til en vis grad teaching to the test. Det er en styringsform, der har været i skolen, så længe man har haft eksamener og prøver. Men presset fra det er blevet meget mere mærkbart end tidligere, og det er kommet ned i de små klasser«, siger Per Fibæk Laursen.

Frihed til at levere god undervisning

Den kraftige styring af folkeskolen har i nogen grad været et forsøg på at afhjælpe politikerne og offentlighedens store skepsis i forhold til det, man har kaldt den privatpraktiserende lærer, som kunne gøre, hvad han ville, uden nogen form for kvalitetskontrol. Den kritik skal man som lærer selvfølgelig lytte til, mener professoren. Men det ligger i høj grad i team-samarbejdet. At strække den så langt ud i den modsatte retning, som man har gjort i dag, mener han er negativt for undervisningen.

»Forskningsmæssigt er der ingen tvivl om, at det bedste er, at lærerne har større frihed, fordi lærerengagementet er så vigtigt for undervisningens kvalitet. Jeg har lige været til et debatmøde på Frederiksberg, hvor en lærer i panelet fortalte om, at de er på vej til mere portalundervisning - altså undervisning, hvor

Hvor ved han det fra?

Per Fibæk Laursen er professor i pædagogik ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet. Han har, efter at have undervist på Suhrs Seminarium, undervist og siden forsket i folkeskolen og læreruddannelsen i de seneste 37 år. I 2017 udgav han bogen »Dialog – Realistiske ambitioner for folkeskolen«, hvor han konkluderer, at undervisningen i folkeskolen er blandt den bedste i verden. I sommer udgav han sammen med Sten Larsen, Thomas Iskov, Mikkel Stovgaard, Morten Stokholm Hansen, Niels Tange og Rasmus Godsk bogen »Mål med mening – mellem dannelse og målstyring«, som giver et bud på en meningsfuld vej frem i forhold til målstyring.

de store forlag inden for de store fag har skabt en elektronisk portal, hvor tekster og arbejdsopgaver er integreret. Fordi mange lærere er så pressede forberedelsesmæssigt, magter de ikke andet end at følge portalerne. Det kan man overleve på, men der kommer til at mangle ejerskab og engagement. Man ved forskningsmæssigt, at noget af det vigtigste er, at lærerne brænder igennem i forhold til eleverne«, siger Per Fibæk Laursen.

Flere uddannelsespolitikere er da også enige om, at skolerne skal have mere frihed. Per Fibæk Laursen giver som eksempel, da han deltog i Undervisningsministeriets seminar for de nye arbejdsgrupper for fagene. Her blev større frihed til skolerne nævnt adskillige gange.

»Men spørgsmålet er, hvem der mere præcist får den frihed. Aarhus Kommune har gjort læringsplatformene frivillige, men kun for skolerne, ikke nødvendigvis for lærerne. Den øgede frihed er blevet et slagord på det ideologiske plan. Det kan være på det kommunale plan og i nogle tilfælde også for skolelederen, men det bliver ikke automatisk til mere frihed for lærerne. Og frihed til hvad?«

Per Fibæk mener, at lærerne skal fortælle offentligt om folkeskolens kvaliteter.

Teamsamarbejde og mål med mening

Per Fibæk Laursen mener, at de seneste år har været en krig mellem to fronter. Undervisningsministeriets projekt om læringsmålstyret undervisning lagde ensidigt vægt på målene som styrings- og effektiviseringsinstrumenter. Det førte til, at læringsmålstyringen ikke blev oplevet som meningsfuld. På den anden side står dem, der helt ønsker at droppe mål og kun mener, at folkeskolens overordnede formålsparagraf er nødvendig. Men de overser, at meningsfuldheden i arbejdet hænger sammen med målrettetheden. Og at både lærere og elever faktisk værdsætter mål. Derfor har Per Fibæk Laursen og hans forskerkolleger i deres bog udviklet en mellemposition mellem stram læringsmålstyring og helt at droppe mål.

»En vej frem, hvor det er mål med mening. Men det kræver, at formål og mål skal pege på noget, som skolen har særlige muligheder for at bidrage med, at målene handler om noget væsentligt, som der er gode grunde til, at eleverne skal lære, at målene kan samle skolens personale i oplevelsen af at bidrage til en fælles indsats, og at målene handler om noget, som elever, forældre og samfundet oplever som værdifuldt«.

De tidligere målstyringsbølger er som nævnt blevet efterfulgt af dannelsesteoretiske og samfundskritiske holdninger. Per Fibæk Laursen mener, at lærerne godt kan påvirke, hvad der kommer til at ske med folkeskolen nu.

»Det, de først og fremmest kan gøre, er at gøre offentligheden opmærksom på, at lærerne er optaget af og værner om skolens kvalitet og konstant arbejder på at udvikle den«, siger han og peger på, at lærerne med rette kan sige, at de har vist sig mere ansvarlige over for skolens kvalitet end politikerne har:

»Politikerne har ikke været synderligt ansvarlige over for undervisningens kvalitet i praksis. Arbejdstidsindgrebet og skolereformen, at lærernes forberedelsestid blev reduceret så kraftigt, det var væsentlige anslag mod undervisningens kvalitet, som aldrig blev forklaret eller begrundet«.

Lærerne er blevet dygtigere

I dag er der en helt anden holdning til lærerne og skolen i offentligheden, end der var for 10-15 år siden. Hvor forældrenes bekymringer tidligere gik på fagligheden, handler det i dag om, hvorvidt deres børn trives i skolen.

»Forældrene har fået større tillid til, at lærerne har tjek på det faglige. Jeg mener, at det handler om, at lærerne er blevet dygtigere, og at der er sket en ændring i lærerkulturen. →

Mist ikke det visuelle overblik, når SkoDa lukker

Tegn et abonnement på Ritzau Scanpix,
så jeres elever får mulighed for at:

- søge i store mængder valideret billedmateriale.
- illustrere opgaver og oplæg.
- gemme billeder i mapper til inspiration og debat.
- arbejde med billedtekster og kildeangivelser.

Abonnementet giver ret til brug i
undervisningen.

Se indhold og priser på www.dbc.dk

Lærerne synes selv, at fagligheden er vigtigere, end man syntes for 20 år siden, og man mener, at alle elever skal have et godt fagligt udbytte», siger Per Fibæk Laursen.

Holdningsændringerne har støtte i den pædagogiske forskning, hvor man i reformpædagogikken godt kunne finde argumenter for, at de indre kræfter i eleven ville sørge for, at det faglige kom af sig selv, når tiden var moden. Den misforståelse er væk i moderne pædagogisk forskning, forklarer professoren.

Men den stramme centrale styring af folkeskolen har svækket folkeskolens markeds-mæssige position, hvis man vil udtrykke sig i New Public Management-jargonen. Mange forældre og lærere ser fordele ved de frie skoler, hvor rammerne er friere, og folkeskolen mister derfor terræn. Derfor bør lærerne gribe øjeblikket og tage føring. I bogen foreslår Per Fibæk Laursen og hans kolleger begrebet »Aufhebung« - ophævelse. At man hæver sig op over de hidtidige uforenelige modsætninger for at få øje på nye sandheder i begge positioner og integrere dem i en ny forståelse.

»Det kræver selvjustits, teamsamarbejde, og at alle bliver bedre til at lære af hinanden. Og så vil det også gavne standen, hvis de får en femårig læreruddannelsen på universitetet.« ❌

pai@folkeskolen.dk

Målstyring, der giver mening i skolen

Per Fibæk Laursen kommer i bogen »Mål med mening« med en række pointer til, hvordan lærere kan udvikle undervisning, der rummer mål, på en anden måde end den målstyring, der hidtil har domineret.

- 1:** Undervisningen og de officielle regler om den må give mening for elever, lærere og forældre.
- 2:** Formålene er udgangspunkter – ikke endemål.
- 3:** Skolens formål er komplekse og bør præge dagligdagen.
- 4:** Skolen rummer mange processer med forskellige former for logik.
- 5:** Planmæssig læring af kundskaber og færdigheder er én af skolens processer.
- 6:** Processer, der fremmer elevens alsidige udvikling, og som kun i begrænset omfang kan planlægges og målstyres, er også en del af undervisningen.

Per Fibæk Laursen er tilhænger af en femårig læreruddannelse på universitetet,

FORSKNING BIDRAGER TIL UDVIKLING AF FOLKESKOLEN

Aalborg Universitets Institut for Læring og Filosofi bidrager gennem et stort forsknings- og udviklingsprojekt – Program for læringsledelse – med forskningsbaseret viden om udvikling af folkeskolen. I projektet samarbejder universitetet med kommuner, skoleledere, lærere og pædagoger.

PROGRAM FOR LÆRINGS- LEDELSE

SAMMEN UDVIKLER VI FOLKESKOLEN

'Program for læringsledelse' er støttet af A.P. Møller Fonden. Den tilkoblede forskning er et stort udviklings- og forskningsprojekt, der indbefatter meget tæt samarbejde med 13 kommuner, 207 skoler, ca. 10.000 lærere, pædagoger, ledere og andre fagprofessionelle samt ca. 79.000 elever. Alle involverede parter bidrager til datagrundlaget for det store program.

Baseret på programmets dataindsamlinger leverer skoleforskere på Institut for Læring og Filosofi praksisnær forskning i samarbejde med Senter for Praksisrettet Utdanningsforskning i Norge.

Programmets formål er at afdække de faktorer, der påvirker elevernes læring og trivsel - set i kølvandet på skolereformen – og at reagere på de udfordringer og erkendelser, som de indsamlede data giver anledning til. Dette gøres i form af målrettet kompetenceudvikling til forandring af praksis.

KORTLÆGNING AF FAKTORER, DER PÅVIRKER ELEVERS LÆRING OG TRIVSEL

Programmets kortlægningsdel består af en meget omfattende kvantitativ spørgeskemaundersøgelse

gennemført tre gange over fem år. Forskerne står for analysearbejdet og yder sparring med kommunerne i forhold til analysen af deres data. Forskerne kan fx også vejlede i tacklingen af specifikke udfordringer, som bliver tydeliggjort af analyserne, og her kan de bringe den nyeste viden på området i spil.

OPFØLGENDE KOMPETENCEUDVIKLING TIL FORANDRING AF PRAKSIS

Programmets kompetencedel har bl.a. fokus på evnen til at arbejde i professionelle læringsfællesskaber, på aktionslæring og på opbygningen af evalueringskapacitet i kommunernes forvaltninger og skoleledelsesteams. Aktiviteterne bliver drevet af instituttets forskere i samarbejde med Center for Offentlig Kompetenceudvikling (COK) ud fra en tilgang, der baserer sig på capacity building, dvs. en bottom-up tilgang til udvikling af kompetencer på kommune-, forvaltnings-, skoleledelses- og teamniveau.

Kontaktperson: Adjunkt, ph.d. og folkeskolelærer
Lars Bang, Institut for Læring og Filosofi,
Aalborg Universitet, lbj@learning.aau.dk

WWW.LAERINGSLEDELSE.DK

Program for læringsledelse bygger på et gensidigt samarbejde mellem Aalborg Universitet, COK og 13 kommuner: Billund, Fredericia, Frederikssund, Haderslev, Hedensted, Holbæk, Horsens, Kolding, Nordfyn, Roskilde, Svendborg, Thisted og Vesthimmerland.

INSTITUT FOR LÆRING OG FILOSOFI
AALBORG UNIVERSITET

Fællesskabets styrke

DLF MENER

AF THOMAS ANDREASEN
FORMAND FOR
ORGANISATIONS- OG
ARBEJDSMILJØUDVALGET I DLF

I de seneste måneder har Danmarks Lærerforening vundet tre meget principielle retssager på medlemmernes vegne. Det er sager, som på hver deres måde har afgørende betydning. Naturligvis helt konkret for de pågældende medlemmer i de tre sager, men også for vores fremadrettede arbejde for medlemmernes vilkår og rettigheder. Sager, der føres for ét medlem, har således også konsekvenser for alle andre.

»Tre på stribek«

Tilbage i september slog Højesteret fast, at en myndighed ikke bare kan ændre praksis, hvis det betyder, at den ændrede praksis kommer til at stride mod politikernes intentioner med lovgivningen. I den konkrete sag blev der afsagt kendelse om, at det ikke var korrekt, da Erstatningsnævnet ikke ville anerkende en dispensation fra en politianmeldelse i forbindelse med vold mod en lærer. Afgørelsen fra Højesteret betyder, at vores medlem nu kan få sin retmæssige erstatning.

I november afgjorde landsretten den såkaldte Erik Schmidt-sag. Landsretten fastslog, at det ikke var berettiget, at man tildelte en tjenstlig advarsel for at have stillet kritiske spørgsmål på et lærermøde tilbage i 2014.

Afskedigelsesnævnet afgjorde her i december, at det ikke var i orden at afskedige en børnehaveklasseleder, fordi hun havde givet sin klasse fri uden at involvere ledelsen, for at eleverne kunne deltage i en børnefødselsdag. Nævnet fandt, at selv om der var tale om tjenesteforseelse, så var en afskedigelse

på det grundlag helt ude af proportioner. Afskedigelsen er derfor nu blevet trukket tilbage, og medlemmet fortsætter i jobbet på skolen. Der er grund til at rose kommunen for, at den, på trods af at den har tabt sagen, ønsker at beholde vores medlem på arbejdspladsen. Kommunen betaler sig ikke bare fra en usaglig afsked, det er god personalepolitik!

Alle tre sager er vigtige for de medlemmer, som de vedrører. Og de rummer samtidig fortællingen om betydningen af at være en del af det stærke fællesskab, som vi har i Danmarks Lærerforening. Fællesskab gør stærk!

Der er altså noget at glædes over i denne søde juletid ☺

”

Sager, der føres for ét medlem, har således også konsekvenser for alle andre.

ÅRETS MEST LÆSTE

- Blog: Hvorfor er lærernes arbejdstidsaftale så vigtig for alle?
- Strejke eller lockout: Sådan bliver konfliktstøtten
- OK18: En strejke kan blive til en lockout

ÅRETS LÆNGSTE DEBAT

- Ny lærerarbejdstid først på plads senest 2021
- Debat: Boykot Özlems »noveller«
- Alex Ahrendtsen: Vi stoler nok ikke helt på, at danske lærere ikke indoktrinerer

Deltag i debatten Du kan selv lægge debatindlæg på folkeskolen.dk/debat. Du kan også sende dit indlæg til bladet (højest 1.750 tegn) til folkeskolen@folkeskolen.dk. Skriv debatindlæg i emnefeltet. Debat fra folkeskolen.dk og indlæg sendt på mail optages i bladet, i det omfang der er plads.

10. klasse på erhvervsskoler er en rigtig god ide

➤ **Mattias Tesfaye**

Erhvervsuddannelsesordfører (Socialdemokratiet)

Jeg har netop været med til at forhandle 10.-klassen på Christiansborg. Vi besluttede at støtte kommuner og erhvervsskoler, der starter 10.-klasser på tekniske skoler, handelsskoler eller social- og sundhedsskoler.

Jeg håber, at aftalen kan være med til at ændre på forestillingen om, at det er finere at arbejde som akademiker end som håndværker. Gymnasiet skal ikke være det automatiske førstevalg, når landets folkeskoleelever skal finde ud af, hvad de skal efter folkeskolen.

Det er dog ikke alle 10.-klasser, der skal rykke over på erhvervsskoler, som ellers var Venstres oprindelige plan. Der findes nemlig velfungerende kommunale 10.-klasser, som selvfølgelig skal have lov til at fortsætte deres gode arbejde. Vi har derfor i Socialdemokratiet arbejdet imod, at samt-

lige 10.-klasser skal flyttes fra kommunen til erhvervsskolen.

Den nye aftale støtter kommuner, som indgår samarbejder med erhvervsskoler, men vi fastholder, at beslutningen om placeringen af 10. klasse træffes af den enkelte kommunalbestyrelse.

Derudover er vi særligt tilfredse med, at de planlagte besparelser på erhvervsuddannelserne i 2019 nu bliver fjernet. Regeringen har dog planlagt nye nedskæringer allerede fra 2020. Det fik vi ikke stoppet ved forhandlingsbordet, så det må danskerne stoppe i stemmeboksen.

Endelig er det værd at bemærke, at alle elever for fremtiden skal til eksamen i et praktisk/musisk valgfag i slutningen af 8. klasse.

PRÆCISERING

I Folkeskolen nummer 21 i artiklen »Råb op – det gavner folkeskolen« citerede vi fra en FTF-pjece, hvor dele af indholdet var behæftet med fejl. Derfor bringer vi her den fulde og korrekte ordlyd til tip nummer 4 om læreres ytringsfrihed:

4. Tal ordentligt. Alle ansatte har en loyalitetspligt over for arbejdsgiveren. Men den udgør ikke en yderligere begrænsning i ytringsfriheden. Det er for eksempel ikke i

strid med loyalitetspligten at udtrykke sig (groft) kritisk om sin arbejdsplads, hvis forholdene giver grund til det. En offentlig arbejdsgiver må tåle, at dens ansatte kritisk bidrager til debatten, også i skarpe eller polemiske vendinger. Men du må ikke udtale dig i en urimelig grov form, for eksempel ved at benytte vendinger, der i urimelig grad er hånende, fornærmende eller latterliggørende over for arbejdsgiveren. Du må heller

ikke fremsætte åbenbart urigtige oplysninger om væsentlige forhold inden for dit eget arbejdsområde. Endelig må du heller ikke fremsætte freds- og ærekrænkende udtalelser som for eksempel at videregive oplysninger om en anden persons rent private forhold eller fremsætte injurierende udtalelser. Hold dine ytringer i en saglig og ordentlig tone. Det er ikke illoyalt at udtale sig på egne vegne. ☒
Redaktionen beklager fejlen.

Skræddersyede, billige studieture til Østeuropa

Køb hos BENNS og få:

55 års erfaring • Lave priser • 24 timers vagttlf.
Skræddersyet produkt • Tidsbesparelse
Hjælp til fagligheden • Egen konsulent

Prag | Bus | 6 dg/3 nt. ▶ **1.295**

Cesky Raj | Bus | 6 dg/3 nt. ▶ **1.695**
Inkl. hjælpension & aktiviteter

Budapest | Fly | 5 dg/4 nt. ▶ **1.495**

Warszawa | Bus | 6 dg/3 nt. ▶ **1.575**

Krakow | Fly | 5 dg/4 nt. ▶ **1.850**

Riga | Fly | 5 dg/4 nt. ▶ **2.195**

Priser er FRA-pris i kr./person inkl. transport i 3-stjernet bus eller fly på økonomiklasse, overnatning på hostel i flersengsværelser inkl. morgenmad. For mere information om priserne - se www.benns.dk/studietur.

Ring på 65 65 65 63 | group@benns.dk

BENNS

Er det farligt?

Har du tjek på de tricks politikere, organisationer, medier og andre benytter for at tale til vores frygt? Opdag dem – og giv det videre.

Book et foredrag på www.farligt.dk

”Det er et fantastisk materiale til samfundsfagsundervisningen. Mange af de mekanismer, bogen peger på, kan bruges i undervisningen, så eleverne får mulighed for at afprøve det og opleve effekten.”

– Dennis Hornhave, formand for Foreningen af lærere i historie og samfundsfag i folkeskolen.

”Tiltrængt og velgørende opgør med det frygt-samfund, der kan få kommende generationer til at miste troen på fremtiden.”

– Christian Jensen, chefredaktør, Politiken.

”Manual i kritisk tænkning.”

– Weekendavisen.

ÅRETS BØGER

Hvordan undgår du, at dine elever keder sig, hvilken undervisning kræver fremtiden, og hvorfor er seksualundervisning så svært? *Folkeskolens* kulturredaktion har samlet nogle af årets mest interessante udgivelser.

Til kamp mod kedsomhed

»Bogen rummer mere end 80 forskellige øvelser til inspiration og videre bearbejdning i et lærerteam. Nogle øvelser målrettet eleverne, andre målrettet lærerteamet eller den enkelte underviser. (...) Bogen bør findes i alle forberedelsesrummene på alle landets skoler. Klar til brug, når udfordringerne melder sig«.

Pædagogik

Forfatter: Nadia Holmgren, Mette Marie Ledertoug, Nanna Paarup, Louise Tidmand
Pris: 398,75 kroner
Sider: 228
Forlag: Dafolo
Anmeldt af: Gunnar Green

Læs hele anmeldelsen på folkeskolen.dk/633806

Medlemmer af DLF kan hente bogen som e-bog og/eller lydbog eller købe den indbundne bog til specialpris på forlagets hjemmeside. Bogen kan også downloades via dlf.org – Min side.

Relationskompetence

»Louise Klinge mestrer at skabe troværdige sammenhænge mellem læreres komplicerede 'virkeligheder' og komplicerede teoretiske begreber som 'selvbestemmelses-behov', 'afstemmere' og 'omsorgsetiske handlinger', der alle sammen er vigtige begreber i Klingses teoretiske univers om relationskompetence. Klinge kan det der med at finde gode eksempler, og hun vover at gå fra det enkeltstående eksempel til de alment teoretiske begreber, så det skaber troværdighed«.

Pædagogik

Forfatter: Louise Klinge
Sider: 72
Serie: Pædagogisk rækkevide
Forlag: Danmarks Lærerforening, Aarhus Universitetsforlag
Anmeldt af: Gunnar Green

Læs hele anmeldelsen på folkeskolen.dk/645143

Seksualitet, skole og samfund

»Seksualundervisning er et utrolig vigtigt fag, og det sætter denne teoribog spot på. Det er ikke en bog, der stiller facit op. Men det er til gengæld en bog, der vil gøre dig i stand til at tage kvalificerede, velunderbyggede valg i din praksis. (...) Bogen præsenterer perspektiver og pointer i forhold til at skabe en mere mangfoldig, inkluderende og elevaktiv seksualundervisning end hidtil. Der er et tydeligt fokus på folkeskolekontekst og en overvægt i fokus på udskolingen, men også et lille blik til de yngre elever og de ældre elever i 10. klasse og på videregående uddannelser. Det er ikke en praktisk manual til emnets metodiske tilgange, men derimod en bog, der behandler det teoretiske og didaktiske for at vise fagets uudnyttede potentiale og danne lærere til at skabe kvalificeret seksualundervisning.

Seksualundervisning

Pris: 375 kroner
Sider: 380
Forlag: Hans Reitzels Forlag
Anmeldt af: Christine Reinwald

Læs hele anmeldelsen på folkeskolen.dk/640806

Det fælles i naturfagene

»Bogens indhold holder i den grad, hvad titlen lover. (...) Sjældent har så mange (af os lærere) haft så få (forfattere) at takke for så meget – her altså hvad angår formidling af uundværlig viden og forslag til praksis på et felt, der for nuværende langt fra kan være opdyrket i tilstrækkeligt omfang«.

Natur/teknologi

Forfatter: Bodil Nielsen, Keld Nørgaard
Pris: 229 kroner
Sider: 165
Forlag: Samfundslitteratur
Anmeldt af: Steen Ehlers

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/637771

Medlemmer af DLF kan hente bogen som e-bog og/eller lydbog eller købe den indbundne bog til specialpris på forlagets hjemmeside. Bogen kan også downloades via dlf.org – Min side.

Kønsbevidst pædagogik

»Når lærere forstår køn som noget, vi skaber, og noget, vi gør i en konkret social og kulturel sammenhæng, så er muligheden for at bidrage til elevernes udvikling og trivsel størst. (...) Denne bog er en af de første teoribøger i lang tid, hvor jeg har været nødt til at stoppe op og nedskrive citater igen og igen, fordi formuleringerne og pointerne var så skarpe og præcise. Jeg håber, min beskrivelse har vækket appetitten. Jeg kan kun anbefale at læse den«.

Køn

Forfatter: Tekla Canger
Sider: 72
Serie: Pædagogisk rækkevidde
Forlag: Aarhus Universitet
Anmeldt af: Christine Reinwald

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/632519

Færre forandringer, flere forbedringer

»Bogen bør være pligtlæsning for enhver politiker, der beskæftiger sig med skolespørgsmål, og for skoleledere in spe såvel som skoleledere, der kæmper med problematikken om for mange bolde i luften og for lidt tid til pædagogikken. Nem lille bog i det ydre, men i det indre en svær vægter«.

Skoleledelse

Forfatter: Viviane Robinson
Pris: 225 kroner
Sider: 138
Serie: Ledelse ligetil
Forlag: Dafolo
Anmeldt af: Karen Porsborg Nielsen

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/647064

Tæt på dansk didaktik

»Bogen må være en drøm for de fagforfattere, som fastholder, at fagbogen er uundværlig. Den er en fremragende fagbog og lærebog, der giver overblik med grundige, faglige fremstillinger på en måde, som digitale tekster ikke kan. Den beskriver emnerne sagligt, velstruktureret og i et letforståeligt fagsprog, og forskellige synspunkter på faget refereres loyalt«.

Dansk

Forfatter: Johannes Fibiger, Martin Jørgensen
Pris: 475 kroner
Sider: 468
Forlag: Hans Reitzels Forlag
Anmeldt af: Helge Christiansen

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/638036

Læringsglemsel

»Glem, at styring og struktur og skemaer og afkrydsningslister er svaret på alt. Glem tanken om, at en ny læringsdiskurs skal redde elever og skole. (...) Lene Tanggaard tager livtag med et af de største problemer i folkeskolen: den omsiggribende, udvændende og fordommende læringsdiskurs«.

Pædagogik

Forfatter: Lene Tanggaard
Pris: 230 kroner
Sider: 192
Forlag: Forlaget Klim
Anmeldt af: Alice Buchhave Nørlum

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/644943

Fremtidsparat?

Hinsides PISA – nordiske perspektiver på uddannelse

»Fremtidsparat?« har et vigtigt budskab med sin velunderbyggede Pisa-kritik og inspirerende, alternative fremtidsvision om en uddannelsespolitik, der sætter humanisme, samarbejde og tolerance i centrum for den accelererende teknologiudvikling med sine uforudsigelige krav til fremtidens ansatte«.

Pisa

Forfatter: Dion Sommer, Jacob Klitmøller
Pris: 360 kroner
Sider: 396
Forlag: Hans Reitzels Forlag
Anmeldt af: Kjeld Kjertmann

Læs hele anmeldelsen på
folkeskolen.dk/644574

Blokade af Skolen Sputnik og Sputnik STU

Medlemmer må ikke søge job hos Sputnik.

Lærernes Centralorganisation – og dermed Danmarks Lærerforening – har indledt blokade mod Sputnik. Blokaden betyder, at foreningens medlemmer fra torsdag den 4. oktober 2018 ikke må søge job eller lade sig ansætte hos Sputnik.

Blokaden omfatter følgende adresser:

- Sputnik Bogholder Alle (3.-9. klasse)
- Sputnik Krabbesholmvej (0.-7. klasse)
 - Sputnik Hejrevej (7.-9. klasse)
 - Sputnik Gentofte (4.-9. klasse)
- Sputnik Kupeen, solisttilbud (3.-9. klasse)
 - Sputnik Transitten (10. klasse)
 - Sputnik Jydeholmen (0.-6. klasse)
 - Sputnik Vibevej (7.-9. klasse)
- Sputnik STU Svanevej 14-16, København
- Sputnik STU Søndre Jernbanevej 13, Hillerød.

Blokaden iværksættes, fordi det på trods af gentagne forsøg på at opnå overenskomstdækning med Sputnik ikke er lykkedes.

Brud på blokaden kan medføre eksklusion af Danmarks Lærerforening, ligesom man kan miste retten til senere at blive medlem af Danmarks Lærerforening.

lærerjob.dk

LEDERSTILLINGER

HERSKIND
SKOLE & BØRNEHUS

VICESKOLELEDER

En central kulturinstitution

Herskind Skole & Børnehus (HSB), Skanderborg Kommune er en institution med stor lokal opbakning omkring deres aktiviteter og initiativer. HSB bygger på et fundament af et stærkt landsbyfællesskab med stor sammenhængskraft.

Faglighed i strategisk pædagogisk sammenhæng

HSB har en bred elevsammensætning. En stor andel af børnene kommer fra hjem, hvor man deltager i skoles liv, hvilket institutionen løbende profiterer sig af. Skolen er og har generelt været både søgende og åben i forhold til nye faglige tiltag og nye pædagogiske principper.

Du vil få en unik mulighed for i dialog med den nyansatte skoleleder, HSB's øvrige meget engagerede ansatte og en aktiv skolebestyrelse at medvirke til at skabe et enestående og sammenhængende børneliv med afsæt i pædagogisk innovation og synlig læring og trivsel.

Vi forventer, du er læreruddannet eller har kompetencer, der ækvivalerer hermed. Det er ikke et krav at du har ledererfaring, men det er essentielt, at du som person og leder kan samle og inspirere.

Interesseret?

Se den fulde annonce på <https://www.skanderborg.dk/politik-og-faellesskab/administration/ledige-stillinger.aspx>

Du opfordres til at ringe eventuelt besøge Herskind Skole & Børnehus. Ønsker du dette så kontakt gerne skoleleder Kasper Jensen på mobil 3053 8332.

Ansøgningsfrist den 17.1.2019 kl 10.00.

DEADLINES FOR STILLINGSANNONCER 2019

Nummer 01: Tirsdag den 8. januar 2019 kl. 12

Nummer 02: Tirsdag den 22. januar 2019 kl. 12

Nummer 03: Tirsdag den 5. februar 2019 kl. 12

Materiale sendes til: stillinger@media-partners.dk

N. KOCHS SKOLE I AARHUS SØGER SKOLELEDER

Vi søger en visionær og faglig stærk skoleleder. Er det dig, der sammen med skolens engagerede medarbejdere kan styrke fællesskaber, virkelyst, kreativitet og høj faglighed blandt vores nysgerrige børn?

På Kochs Skole danner vi livsduelige børn og unge, der er fagligt stærke, evner at samarbejde, kommunikere, løse problemer, tænke kritisk og være kreative, så de som demokratisk dannede kan være og virke i verden.

Se vores værdigrundlag præsenteret på skolens hjemmeside: www.kochs.dk/vaerdier

Vi søger

En strategisk og ambitiøs leder, som i tæt samarbejde med ledergruppen kan:

- udvikle skolen med blik for vores børns fremtid
- tage udgangspunkt i skolens værdigrundlag
- styrke den pædagogiske ledelse og understøtte en læringskultur, hvor børnenes læring og trivsel er i fokus
- prioritere skolens globale udsyn og konsolidere den internationale afdeling
- skabe sammenhængskraft gennem skoleforløbet og mellem skolens afdelinger
- understøtte professionaliseringen af lærernes samarbejde
- sikre fortsat høj trivsel og et stærkt arbejdsmiljø for de ansatte
- modernisere det fysiske læringsmiljø

Dine stærke kompetencer

- faglig og pædagogisk ledelse
- økonomi, strategi og pædagogik - og deres tætte sammenhæng
- professionel organisationsudvikling
- at igangsætte, styre og afslutte processer
- intern og eksternt kommunikation
- samarbejdet med bestyrelse, forældre og eksterne samarbejdspartnere

Det er en forudsætning, at du har ledelseserfaring og gerne lederuddannelse. Desuden har du solid indsigt og erfaring i uddannelsesområdet. Som person har du gode samarbejdsevner, er ambitiøs og vedholdende. Du er modig, ansvarlig, lyttende og anerkendende. Du er synlig i skolens hverdag, har humor og blik for fællesskabet.

Om os

Kochs Skole er placeret centralt i Aarhus og har 608 elever og 84 medarbejdere. Skolens elever er fordelt på to spor fra 0. til 9. klasse, et internationalt spor med aldersintegrerede grupper og et 10. klasse center med fire klasser.

Stillingen ønskes besat den 1. april 2019 (eller snarest herefter). For yderligere oplysninger omkring stillingen kan du kontakte:

bestyrelsesformand Mette Bojer Madsen på: 29999153 / mette.bojer.madsen@gmail.com eller administrativ leder Palle Munk på 61369907/ palle.munk@skolekom.dk.

Ansættelsesproces og løn

Ansøgning og CV sendes som samlet pdf-fil til ta@kochs.dk – eventuelt som sikker mail - senest fredag den 4. januar 2019 kl. 12.00.

Ansættelse og aflønning sker i henhold til overenskomst mellem Finansministeriet og Lærernes Centralorganisation. Aflønning sker i intervallet: 471.989 - 568.218 kr. (okt. 2018). Hertil kommer personligt aftalte tillæg samt pensionsordning (17,3 % pension i Lærernes Pension eller en tjenestemandslignende pensionsordning afhængig af kandidatens nuværende forhold).

Vi forventer at afholde første og anden samtalerunde henholdsvis den 15. og 28. januar 2019. Ansøgere, som går videre til anden runde, skal være indstillet på at gennemføre erhvervspsykologiske test, og at der indhentes referencer.

KOCHS SKOLE
Skt. Johannes Allé 4
8000 Aarhus C
Tlf.: 87 321 999
kochs@kochs.dk
CVR. 36622628

LEDERSTILLINGER

GENOPLAG

Skoleledere til Ulstrup Skole og Bavnehøjskolen

Er du visionær, ambitiøs, har du gode samarbejdsevner og flair for kommunikation? Så er du måske en af vores to nye skoleledere. Vi søger to skoleledere til to forskellige folkeskoler, og i begge jobs forventer vi, at du har erfaring med ledelse og har prøvet at arbejde i en politisk ledet organisation.

Bavnehøjskolen i Hadsten

Som ny skoleleder får du til opgave – i samarbejde med skolens ledelse, personale og bestyrelse – at revidere skolens eksisterende strategiplan på baggrund af skolens værdier. Du kommer også til at stå i spidsen for den fortsatte udvikling og forankring af læringssamtaler omkring fag og trivsel.

Ansøgningsfrist:
2. januar 2019

Ulstrup Skole

I spidsen for Ulstrup Skole bliver en af dine væsentligste opgaver – i samarbejde med skolens ledelse, personale og bestyrelse – at sikre et øget samarbejde mellem indskoling, mellemtrin og udskoling. Der er desuden et stort ønske om at kommunikere om de resultater og aktiviteter, vi sætter i gang og opnår.

Ansøgningsfrist:
15. januar 2019

Læs mere og søg begge jobs på favrskov.dk/job

ØVRIGE JOB

#stillingsbetegnelse ambassadør#

Vil du være ambassadør for Demokratiskolen?

Vi har brug for hjælp til at introducere Demokratiskolen i Guldborgsund, Holbæk, Middelfart, Randers, Skanderborg, Sønderborg, Faaborg-Midtfyn og Hillerød.

Du skal hjælpe os med at gøre Demokratiskolen så relevant som muligt for skolerne og kommunen og være med til at åbne lokale døre. Du har viden om hvordan lærere og skoler prioriterer tilbud om læringsforløb.

Omfang: 30-35 timer mellem 15.1.-15.06 2019
Honorar: Kr. 10.000
Læs mere: www.demokratiskolen.dk

Kontakt: sekretariatsleder Jan Jonasson
jan@demokratiskolen.dk
Foreningen for Demokratiskolen

Tlf.nr. 29649426

LÆRERSTILLINGER

Dedikeret dansklærer på mellemtrin og i indskoling - er det dig?

Alkestrupskolen søger en dansklærer til at indgå i et tæt kollegafællesskab med samarbejde, faglig sparring og plads til humor.

Alkestrupskolen mangler dig til:

- et skema med dansk og engelsk i 5. klasse, samt holdtimer og almindelige skolefag på mellemtrinnet fx hjemmekundskab, idræt etc.
- samarbejde med forældre og kollegaer omkring elevernes trivsel, læring og udvikling.

Læs mere og søg online på www.koege.dk/job
Ansøgningsfrist: 14. januar 2019 kl. 12

JOBANNONCER

FRA LÆRERJOB.DK

Gå ind på lærerjob.dk og indtast kvik-nummeret. Så kommer du direkte til annoncen. De farvede blokke henviser til tre kategorier:

Lederstillinger
 Lærerstiller
 Øvrige job

Kvik-nr. 68253967

Hornbæk Skole, 3100 Hornbæk
Afdelingsleder til Hornbæk Skole
▪ Ansøgningsfristen er den 07. jan. 2019

Kvik-nr. 68343923

Svendborg Kommune, 5700 Svendborg
Skoleleder til Issø-skolen
▪ Ansøgningsfristen er den 05. jan. 2019

Kvik-nr. 68409513

Odense Kommune, 5000 Odense

Afdelingsleder til Enghaveskolen

- Ansøgningsfristen er den 31. dec. 2018

Kvik-nr. 68798330

Fjordskolen Hedevang, 4000 Roskilde

Afdelingsleder søges til SCR

- Ansøgningsfristen er den 15. jan. 2019

Kvik-nr. 68543248

Heibergskolen, 2100 København

Souschef til Heibergskolen

- Ansøgningsfristen er den 03. jan. 2019

Kvik-nr. 68584178

Magnoliegården, 4652 Hårlev

Lærer til den interne skole – genopslag

- Ansøgningsfristen er den 09. jan. 2019

Kvik-nr. 68583326

Hvidovre Kommune, 2650 Hvidovre

Skoleleder til Avedøre Skole

- Ansøgningsfristen er den 02. jan. 2019

Kvik-nr. 68657264

Syddansk Erhvervsskole Odense-Vejle, 7100 Vejle

Underviser til matematik og fysik

- Ansøgningsfristen er den 02. jan. 2019

Kvik-nr. 68583315

Nyborg Kommune, 5800 Nyborg

Skole- og kulturchef til Nyborg Kommune

- Ansøgningsfristen er den 04. jan. 2019

Kvik-nr. 68657281

Storebæltskolen, 4220 Korsør

Teamkollega til specialundervisning

- Ansøgningsfristen er den 21. jan. 2019

Kvik-nr. 68583316

Vesterlund Efterskole, 7323 Give

Forstander til Vesterlund Efterskole

- Ansøgningsfristen er den 09. jan. 2019

Kvik-nr. 68765494

Copenhagen International School, 2150 Copenhagen

Danish as a foreign language teacher

- Ansøgningsfristen er den 31. dec. 2018

Kvik-nr. 68626149

Odense Kommune, 5000 Odense

Afdelingsleder til Dalumskolen

- Ansøgningsfristen er den 02. jan. 2019

Kvik-nr. 68766866

Udviklingscenter Skiftesporet, 2610 Rødovre

Lærer, der vil gøre en forskel

- Ansøgningsfristen er den 16. jan. 2019

Kvik-nr. 68584521

N. Kochs Skole, 8000 Aarhus C

N. Kochs Skole i Aarhus søger skoleleder

- Ansøgningsfristen er den 04. jan. 2019

Kvik-nr. 68766819

Udviklingscenter Skiftesporet, 2610 Rødovre

Specialteam søger lærer!

- Ansøgningsfristen er den 16. jan. 2019

Kvik-nr. 68625283

Vibeholmskolen, 2635 Ishøj

Viceskoleleder til Vibeholmskolen

- Ansøgningsfristen er den 09. jan. 2019

Kvik-nr. 68766946

Vibeholmskolen, 2635 Ishøj

Vibeholmskolen søger læsevejleder

- Ansøgningsfristen er den 17. jan. 2019

Kvik-nr. 68765629

Rågelund Efterskole, 5240 Odense NØ

Forstander

- Ansøgningsfristen er den 08. jan. 2019

Kvik-nr. 68798215

Endrupskolen, 3480 Fredensborg

Fransklærer til Endrupskolen

- Ansøgningsfristen er den 13. jan. 2019

Kvik-nr. 68798216

Roskilde Lille Skole, 4000 Roskilde

Matematik- og naturfagslærer

■ Ansøgningsfristen er den 18. jan. 2019

Kvik-nr. 68542959

Gentofte Kommune, 2920 Gentofte

Er du vores nye konsulent i skolevisitationen?

■ Ansøgningsfristen er den 02. jan. 2019

Kvik-nr. 68798985

Rungsted Skole, 2960 Rungsted Kyst

Lærer i matematik og fysik/kemi

■ Ansøgningsfristen er den 15. jan. 2019

Kvik-nr. 68765466

Sydskolens, Fårevejle, 4540 Fårevejle

Støtteperson til Sydskolens, Fårevejle

■ Ansøgningsfristen er den 09. jan. 2019

Klik din annonce ind, når det passer dig – folkeskolen.dk er åben hele døgnet. Priser fra 410 kroner inklusiv moms – betal med kort. Se priser på folkeskolen.dk

Annoncer bragt her i bladet kan ses i deres fulde længde på folkeskolen.dk

Ansvarsfraskrivelse

Aftaler indgået mellem annoncører og læsere via fagbladet *Folkeskolens Bazar* og på folkeskolen.dk/bazar er et direkte mellemværende mellem annoncøren og kunden, som vælger at respondere på annoncen. *Folkeskolen*, Danmarks Lærereforening og Media-Partners kan ikke drages til ansvar for de annoncer, der er indrykket i Bazar – og vi kontrollerer ikke de annoncerede oplysninger.

Bolig søges i Københavnsområdet

Min ansvarsfulde, ikke rygende datter søger, sammen med medstuderende, delevenlig lejlighed i Københavns området.
Telefon: 23638012

Ferie i stråtekt gård på Nyord ved Møn

Smuk gård midt i den idylliske Nyord By udlejes som feriebolig. Der er plads til 10 personer. Pris fra 3300 kr
Telefon: 30744140
www.nyordgaard.dk

Unikt fritidshus på Lolland

Rødstens bindingsværks hus m/1.sal i alt 113m². Velbeliggende og meget velholdt. Sælges efter 45 års ejerskab
Telefon: 23347821

Rækkehus syd for Alicante

Dejligt rækkehus i Spanien. 60 m², to værelser, køkken, stue og badeværelse. Overdækket terrasse og lukket gård.
Telefon: 60654548
www.123hjemmeside.dk/rejse-spanien

Stort, charmerende byhus i andalusisk bjergby

550€/uge. Se www.casavila.dk
Telefon: 20781416
www.casavila.dk

Luksussommerhus i Klitmøller

Dejligt sommerhus i Klitmøller – tæt på Vesterhavet. Huset indeholder alle moderne bekvemligheder.
Telefon: 40485385
www.klitmoellersommerhus.dk

RUBRIKANNONCER

BERLINSPECIALISTEN

Vi er specialister på grupperejser til Berlin!
4 dg/3 nt. inkl. morgenmad, ophold i flersengsværelser på valgt indkvartering samt bus t/r fra kr. 790
www.berlinspecialisten.dk

Lejrskole i Sønderjylland
Universe, 1864 og Tyskland
www.6401.dk

Din ekspert i skolerejser - altid tilpasset gruppens ønsker.
Bliv inspireret på www.alfatravel.dk - RING GRATIS 80 20 88 70

Billige studieture/grupperejser
Berlin 4dg fra kr.....880,-
Hamburg 4dg fra kr.....950,-
Info@studieXpressen.dk - Tlf. 28905445
www.StudieXpressen.dk

SKOLEREJSER TIL HELE EUROPA
98 12 70 22

Folkeskolen
Næste nummer
udkommer torsdag
den 17. januar

DANMARKS LÆRERFORENING

Vandkunsten 12
1467 København K
Telefon 3369 6300

dif@dlf.org
www.dlf.org

FORMAND
Lærer **Anders Bondo Christensen**
træffes i foreningens sekretariat
efter aftale.

SEKRETARIATSCHEF
Bo Holmsgaard

SEKRETARIATET
Sekretariatet har telefontid
mandag-torsdag kl. 9.00-15.30
og fredag klokken 9.00-14.30
Der er åbent for personlige hen-
vendelser mandag-torsdag
kl. 9.00-15.30.
Fredag kl. 9.00-14.30.

SERVICELINJEN,
telefon 3369 6300
Er du i tvivl om, hvor og hvornår du
kan henvende dig med et problem,
kan du ringe til servicelinjen. Her
kan du få oplyst, om du skal hen-
vende dig til kredsen, dif/a, Lærer-
nes Pension mv., om kredskonto-
rets åbningstid, adresser og tele-
fonnumre.

Servicelinjen er åben mandag-
torsdag fra klokken 9.00 til 15.30,
fredag fra klokken 9.00 til 14.30.

MEDLEMSHENVENDELSER
Henvendelser om pædagogiske,
økonomiske og tjenstlige forhold
skal ske til den lokale kreds.
Til sekretariatet i København kan
man henvende sig om konkrete
sager om arbejdsskader og psy-
kisk arbejdsmiljø, om medlems-
administration, låneafdeling, un-
derstøttelseskasse og udlejning
af foreningens sommerhuse.

**KONTINGENTNEDSÆTTELSE
ELLER -FRITAGELSE**
kan søges af medlemmer, der er
ledige, har orlov eller er på barsel,
og som modtager dagpenge.
Reglerne er beskrevet på
www.dlf.org

LÅN
Henvendelse om lån kan ske på
telefon 33 69 63 00, eller der kan
ansøges direkte på vores hjem-
meside www.dlf-laan.dk

Du kan se den aktuelle rente
og beregne dit lån på:
www.dlf-laan.dk

Snaregade 10 A, 1205 København K • Tlf. 70 25 10 08
skolelederne@skolelederne.org • www.skolelederne.org

Åbent for medlemshenvendelser mandag, onsdag og torsdag 9.00-15.30,
tirsdag 10.00-15.30 og fredag 9.00-14.00

Formand Claus Hjortdal • Næstformand Dorte Andreas
Kontakt til de lokale afdelinger af Skolelederforeningen: Se hjemmesiden

*Skolelederforeningen er den forhandlingsberettigede organisation for landets skoleledere.
Som medlem kan du henvende dig for rådgivning om tjenstlige problemstillinger, løn-
og arbejdsforhold mv. Læs også bladet Plenum og nyhedsbrevet Plenum+.*

Lærerstuderendes Landskreds

Vandkunsten 3 3. sal, 1467 København K.
Telefon 3393 9424, ll@llnet.dk • www.llnet.dk

Formand
Lærerstuderende Jenny Maria Jørgensen, 3092 5515,
jejo@llnet.dk
Studerende kan søge rådgivning i
Lærerstuderendes Landskreds, LL.

Lærernes a-kasse

Kompagnistræde 32 · 1208 København K · Tlf: 7010 0018
Email: via hjemmesiden · www.dlfa.dk

Formand
Lærer Gordon Ørskov Madsen
Træffes i sekretariatet efter aftale

Sekretariatschef
Lærer Frank A. Jørgensen

Hovedkontor
Kompagnistræde 32
1208 København K

Tlf: 7010 0018
Fax: 3314 3955
Email: via hjemmesiden
www.dlfa.dk

Kontaktoplysninger
Regionscentre har åbent for personligt
fremmøde i a-kassens kontakttid.

Vil du have en personlig samtale, aftaler
du en tid ved at ringe på tlf. 7010 0018.

Du kan også sende en mail via hjemmesiden

**Regionscentre
Odense**
Klaregade 7, 1.
5000 Odense C
Tlf: 7010 0018

Esbjerg
Skolegade 81, 3.
6700 Esbjerg
Tlf: 7010 0018

Århus - Risskov
Ravnøvej 6
8240 Risskov
Tlf: 7010 0018

Aalborg
C. W. Obels plads 1 B, 1.
9000 Aalborg
Tlf: 7010 0018

København
Hestemøllestræde 5
1464 København K
Tlf: 7010 0018

Åbningstider
Man - tors: 10.00-15.30
Fre: 10.00-14.30

folkeskolen

FAGBLAD FOR UNDERVISERE

Fagbladet *Folkeskolen* og folke-
skolen.dk udgives af udgiversel-
skabet Fagbladet Folkeskolen ApS,
som ejes af Stibo Complete og
Danmarks Lærereforening.
Mediet redigeres efter journalisti-
ske væsentlighedskriterier, og
chefredaktøren har ansvar for alt
indhold.

Forsideillustration: Ferdio.com

Folkeskolen er fremstillet hos
Stibo Complete, der er miljøcertifi-
ceret af Det Norske Veritas efter
ISO 14001 og EMAS. Papirfabrik-
kerne, der fremstiller Norcote og
Maxi Gloss, er alle miljøcertificeret
efter såvel ISO 14001 som EMAS.

135. årgang, ISSN 0015-5837

Udebliver dit blad, så klik ind på
folkeskolen.dk, og klik på »Klag
over bladleveringen« nederst
til højre.

Forhold/ændringer vedrørende
fremsendelse af bladet:
Telefon: 33 69 63 00
E-mail: medlemservice@dlf.org

**Henvendelser til redaktionen
Folkeskolen**

Postboks 2139
1015 København K
Telefon: 33 69 63 00
E-mail: folkeskolen@folkeskolen.dk
folkeskolen.dk
Cvr-nummer: 36968559

Hanne Birgitte Jørgensen,
chefredaktør, ansvarshavende,
hjo@folkeskolen.dk
Anne-Christine Pihl, chefsekretær,
acp@folkeskolen.dk

ABONNEMENT

Telefon: 33 69 63 00, e-mail: nvl@dlf.org
Årsabonnement for *Folkeskolen* – fagblad for undervisere: 1.100 kroner
inklusive moms. For abonnenter i udlandet tillægges porto. Abonne-
ment kan opsiges med en måneds varsel til udgangen af et kalenderår.
Løssalgpris: 55 kroner.

153.000 LÆSERE

ANNONCERING

Media-Partners, Niels Bohrs Vej 23, DK-8660 Stilling
Tel.: +45 2967 1436 / +45 2967 1446

Forretningsannoncer: annoncer@media-partners.dk
Stillings- og rubrikannoncer: stillinger@media-partners.dk

Udgivelser	Forretnings-annoncer	Stillings-annoncer	Udkommer
Folkeskolen nr. 1	2. januar	8. januar	17. januar
Folkeskolen nr. 2	15. januar	22. januar	31. januar
Folkeskolen nr. 3	29. januar	5. februar	14. februar
Folkeskolen nr. 4	12. februar	19. februar	28. februar

Mette Schmidt, bladredaktør,
msc@folkeskolen.dk,
telefon: 33 69 64 01
Karen Ravn, webredaktør,
kra@folkeskolen.dk,
telefon: 33 69 64 06

Journalister
Pernille Aisinger,
pai@folkeskolen.dk
Sebastian Bjerril,
bje@folkeskolen.dk
Helle Lauritsen,
hl@folkeskolen.dk
Tobias Lauritzen,
tla@folkeskolen.dk
Julie Yapa Sørensen,
jss@folkeskolen.dk
Maria Becher Trier,
mbt@folkeskolen.dk

Layout og grafisk produktion
OTW A/S

Anmeldelser og meddelelser
Stine Grynberg Andersen,
redaktør af anmeldelser,
sga@folkeskolen.dk,
telefon: 33 69 64 04

Kontrolleret oplag
2017: 77.028 (Danske Mediers
Oplagskontrol)
Læsertallet for 1. halvår 2018 er
153.000. Index Danmark/Gallup.

folkeskolen.dk
Jennifer Jensen, projektansvarlig
for faglige netværk,
jje@folkeskolen.dk
Faglige netværk: billedkunst,
danskundervisning, engelsk,
ernæring og sundhed, historie
og samfundsfag, håndværk og
design, idræt, it i undervisningen,
matematik, musik, naturfag,
religion, tysk og fransk,
specialpædagogik

Lærerprofession.dk
i samarbejde med Danske Pro-
fessionshøjskoler

facebook.dk/folkeskolendk
@folkeskolendk

Lærernes a-kasse Tlf: 7010 0018

KENDER DU LÆRINGSKONSULENTERNES ARRANGEMENTER?

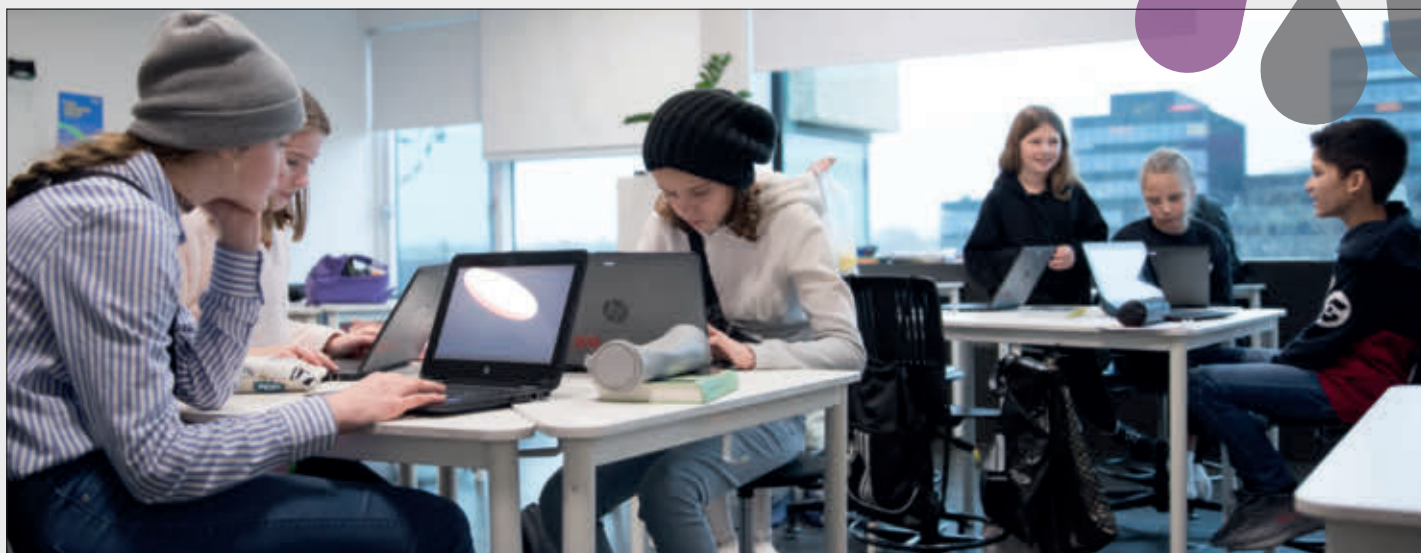

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

LÆRINGSKONSULENTERNE

Undervisningsministeriets læringskonsulenter tilbyder kommuner og skoler inspiration og viden om fagene og tværgående temaer. På landsdækkende konferencer og temadage bliver I med spændende oplægsholdere og workshops præsenteret for aktuelle temaer, ny viden samt gode erfaringer, som læringskonsulenterne har mødt i skoler og kommuners praksis. Arrangementerne sætter også fokus på anvendelsen af data fra blandt andet nationale test, afgangsprøver og datavarehuset.

Læs mere om arrangementerne og tilmeld dig på:
uvm.dk/folkeskolen/læringskonsulenterne/arrangementer

Danskfaglig temadag

29. marts i Taastrup

På den danskfaglige temadag arbejder vi med specifikke udfordringer i forhold til at løfte fagligt udfordrede elever i dansk. Temadagen sætter blandt andet fokus på: Stilladsering, sproglig udvikling, det organisatoriske perspektiv, skriftlig fremstilling, ordblindhed og motivation.

Målgruppe: Lærere, vejledere og skoleledere

Matematikfaglig temadag

21. marts i Taastrup

Matematikdidaktikken bliver sat i spil ud fra tre overordnede temaer: Den sproglige udvikling, det organisatoriske perspektiv og fagdidaktisk viden – med fokus på at løfte fagligt udfordrede elever i folkeskolen.

Målgruppe: Lærere, vejledere og skoleledere

Demokratisk dannelse i børnehøjde

25. februar i Vejle og 4. marts i København

Vær med når videnspersoner og praktikere giver inspiration og redskaber til fagprofessionelles arbejde med at klæde børn og unge på til medbestemmelse og kritisk tænkning. Temadagene i januar og marts er målrettet dagtilbudsområdet – senere på foråret holdes temadage for grundskolen, fritidstilbud og ungdomsuddannelser.

Målgruppe: Pædagogisk personale, ledelse samt konsulenter

Datainformeret skoleudvikling og dataetiske principper

31. januar i Viborg, 7. marts i Roskilde, 8. marts i Odense

Få indblik i datainformerede indsatser helt tæt på den enkelte elev samt datainformerede indsatser på skole og kommuneniveau. Som deltager får du indsigt i det styringsmæssige, det organisatoriske, det pædagogiske og det didaktiske arbejde med data.

Målgruppe: Konsulenter, skoleledelse, vejledere i PLC og fag

Temadag i håndværk og design

1. marts i København, 8. marts i Aarhus

Få ny viden og inspiration til dit arbejde med faget håndværk og design. Oplev spændende oplæg fra praksis og workshops, der sætter fokus på designproces, kreativitet og innovation.

Målgruppe: Lærere, pædagogiske konsulenter i kommuner samt skoleledere

Inkluderende idrætsundervisning – med plads til alle

26. marts i Brøndbyøster, 28. marts i Vejle

Vær med, når vi sætter fokus på et styrket læringsmiljø, fællesskabende didaktik og inkluderende idrætsundervisning, så der bliver skabt et fagligt og socialt fællesskab med plads til alle.

Målgruppe: Lærere

Al henvendelse til:

Folkeskolen

FAGBLAD FOR UNDERVISERE

Postboks 2139

1015 København K

Tak fordi I passer
så godt på vores børn.

Glædelig jul
og godt nytår fra

hippomini[®]
Lifelong learning